

INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

dr Magdalena Budyn-Kulik

***Odpowiedzialność za ten sam czyn na podstawie różnych
ustaw w orzecznictwie sądów powszechnych***

Warszawa 2015

Spis treści

I. Część teoretyczna	1
1.1. Uwagi wstępne.....	1
1.2. Podwójny reżim odpowiedzialności - obowiązywanie zasady <i>ne bis in idem</i> w polskim porządku prawnym.....	2
1.3. Zbieg przestępstwa z wykroczeniem.....	8
1.3.1. Problemy materialnoprawne - część ogólna.....	8
1.3.2. Problemy materialnoprawne - część szczególna.....	12
1.3.3. Problemy procesowe	21
1.4. Zbieg przestępstwa/ wykroczenia powszechnego z przestępstwem/ wykroczeniem skarbowym	24
1.4.1. Problemy materialnoprawne - część ogólna.....	24
1.4.2. Problemy materialnoprawne - część szczególna.....	26
1.4.3. Problemy procesowe	27
II. Część empiryczna	29
2.1. Sprawy, w których prowadzono oddzielnie postępowanie o wykroczenie i przestępstwo	29
2.1.1. Dane ogólne	29
2.1.2. Kwalifikacja czynów.....	35
2.1.3. Wymiar kary	39
2.1.4. Ustalenie kary surowszej.....	49
2.2. Sprawy, w których rozpatrywano łącznie odpowiedzialność za przestępstwo i wykroczenie	51
2.2.1. Dane ogólne	51
2.2.2. Kwalifikacja czynów.....	53
2.2.3. Wymiar kary	54
2.3. Podsumowanie części empirycznej.....	62
III. Wnioski.....	68
IV. Stany faktyczne	71
Sprawy, w których toczyło się jedno postępowanie sądowe o czyn wyczerpujący jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia	71
Sprawy, w których rozpoznanie odpowiedzialności za przestępstwo i za wykroczenie odbywało się w odrębnych postępowaniach.....	77

I. Część teoretyczna

1.1. Uwagi wstępne

Pierwotnie tematem niniejszego raportu miała być odpowiedzialność za ten sam czyn na podstawie różnych ustaw karnych w orzecznictwie sądów powszechnych. Temat taki zgłoszony został przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego działającą przy Ministrze Sprawiedliwości. Badaniu planowano poddać sprawy, w których co do tego samego czynu prowadzono postępowanie karne oraz postępowanie w sprawach o wykroczenia oraz w których co do tego samego czynu prowadzono postępowanie karne i karno-skarbowe w latach 2010-2013. Ze względu jednak na trudności w zgromadzeniu materiału aktowego spowodowane przede wszystkim niemożnością wyodrębnienia właściwych spraw, zdecydowano się na ograniczenie badań aktowych do spraw, w których co do tego samego czynu prowadzono postępowanie karne oraz postępowanie w sprawach o wykroczenia. Aby zapewnić badaniom jak największą aktualność, zdecydowano się na rok 2014 r. Wskazówką dla sądów w wytypowaniu odpowiednich akt było zastosowanie w kwalifikacji prawnej art. 10 § 1 k.w. Mimo to, wiele sądów stwierdziło, że nie jest w stanie na podstawie tego kryterium wybrać odpowiednich akt. Argumentowano na przykład, że art. 10 § 1 k.w. nie pojawia się w sentencji wyroku, gdyż jest przepisem wykonawczym lub że przepis ten nie stanowi podstawy ewidencjonowania spraw. Udało się zgromadzić liczbę spraw pozwalającą na przeprowadzenie badania.

W świetle jednak powstałych trudności, zdecydowano się nie zwracać do sądów o akta spraw, w których co do tego samego czynu prowadzono postępowanie karne i karno-skarbowe. Decyzja ta podyktowana była istnieniem jeszcze większych problemów ze wskazaniem kryterium wyodrębnienia akt do badań. Przepisem analogicznym do art. 10 k.w. na gruncie kodeksu karnego skarbowego jest art. 8. Istnieją jednak między nimi różnice. Przepis art. 10 § 1 k.w. zawiera konstrukcję zbiegu idealnego i jej konsekwencje. Jego pojawienie się w kwalifikacji następuje nie ze względu na istnienie tejże konstrukcji, ale ze względu na konsekwencje (zaliczenie kary). Analogiczny przepis w kodeksie karnym skarbowym - art. 8 k.k.s. ma trochę inną strukturę. Konstrukcja zbiegu idealnego zawarta jest w art. 8 § 1

k.k.s., zaś jej konsekwencje- w art. 8 § 2 k.k.s. Przepis zatem, który mógłby stanowić podstawę wyodrębnienia akt do badania, pojawiałby się w części dotyczącej tylko kary, prawdopodobieństwo jego uwzględnienia w wykazie jest niewielkie. Ze względu na dość znaczne problemy w zgromadzeniu akt do pierwszej części raportu, zdecydowano się poprzestać na nich w części empirycznej. Część teoretyczna niniejszego opracowania natomiast dotyczyć będzie zarówno zbiegu przestępstwa z wykroczeniem, jak i zbiegu przestępstwa/ wykroczenia z przestępstwem/ wykroczeniem skarbowym.

1.2. Podwójny reżim odpowiedzialności - obowiązywanie zasady *ne bis in idem* w polskim porządku prawnym

W polskim systemie prawa karnego obowiązuje reguła jednokrotnego skazania sprawcy za popełnienie czynu zabronionego. Wyraża się ona w łacińskiej premii *ne bis in idem*. Nie oznacza to jednak, że niemożliwe jest poniesienie za ten sam czyn odpowiedzialności karnej, cywilnej, administracyjnej, dyscyplinarnej.¹ Tytułowa kwestia ostatnimi laty coraz częściej zaprzęta uwagę doktryny i orzecznictwa. Literatura na ten temat jest bogata, obfitująca w rozbieżne poglądy.² Wielokrotnie, w różnych kontekstach wypowiadał się na ten temat Trybunał Konstytucyjny.³ Można

¹ Por. I. Śmietanka [w:] J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanka, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 1980, s. 35.

² Por. M. Mozgawa, M. Kulik, *Wybrane zagadnienia z zakresu wzajemnego stosunku odpowiedzialności karnej i administracyjnej*, Ius Novum (w druku); P. Daniluk, Zbieg odpowiedzialności represyjnej za nieopłacenie składek na ubezpieczenia społeczne [w:] P. Daniluk, P. Radziejewicz (red.), *Aktualne problemy konstytucyjne w świetle wniosków, pytań prawnych i skarg konstytucyjnych do Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2010, s. 551 i n.; T. Oczkowski, Delikty administracyjne jako szczególna forma represji publicznej. Próba określenia coraz większego znaczenia sankcji administracyjnych [w:] T. Bojarski, A. Michalska-Warias, I. Nowikowski, K. Nazar-Gutowska, J. Piórkowska-Flieger, D. Firkowski (red.), *Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego*, Lublin 2011, s. 176; P. Daniluk, Idealny zbieg przestępstwa z wykroczeniem [w:] P. Daniluk, M. Laskowska (red.), *Aktualne problemy konstytucyjne w świetle wniosków, pytań prawnych i skarg konstytucyjnych do Trybunału Konstytucyjnego 2010 - 2012*, Warszawa 2013, s. 563 i n., P. Daniluk, Zbieg odpowiedzialności represyjnej za ten sam czyn wypełniający znamiona wykroczenia i przestępstwa [w:] P. Daniluk, M. Laskowska (red.) *Aktualne problemy konstytucyjne...*, s. 573 i n.; A. Błachnio-Parzych: Problem podwójnej karalności wykorzystania informacji poufnych przez tzw. insiderów pierwotnych [w:] J. Jakubowska-Hara, C. Nowak, J. Skupiński (red.), *Reforma prawa karnego. Propozycje i komentarze. Księga pamiątkowa Profesor Barbary Kunickiej-Michalskiej*, Warszawa 2008, s. 36- 37.

³ Por. np. wyrok TK z dnia 27 kwietnia 1999 r., P 7/98, OTK 1999, nr 4, poz. 72; wyrok TK z dnia 29 kwietnia 1998 r., K 17/97, OTK Z.U. 1998, nr 3, poz. 30; wyrok TK z dnia 4 września 2007 r., P43/06, OTK-A 2007, nr 8, poz. 95; postanowienie TK z dnia 11 grudnia 2013 r., P 23/11, 142/9/A/2013; postanowienie TK z dnia 19 lutego 2014 r., P 25/11, 23/2/A/2014.

wskazać ogólną tendencję dążenia do redukcji reżimów odpowiedzialności, wówczas, gdy w grę wchodzi zbieg odpowiedzialności karnej i jakiejś innej (np. administracyjnej, wykroczeniowej). Kwestionujący konstytucyjność polskich rozwiązań podnoszą najczęściej zarzut niezgodności poszczególnych przepisów z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, z art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonego dnia 22 listopada 1984 r. w Strasburgu⁴ oraz z art. 14 ust. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r.⁵ Szczegółowa analiza wzajemnego stosunku poszczególnych reżimów odpowiedzialności wykracza poza ramy niniejszego raportu. Warto jedynie zwrócić uwagę na relację odpowiedzialności karnej i wykroczeniowej (odpowiednio - analogicznie przedstawiać się będzie relacja odpowiedzialności karnej i karnoskarbowej). Kwestia poniesienia jednoczesnej odpowiedzialności karnej i wykroczeniowej w sytuacji, gdy jeden czyn wypełnia jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia, budzi ostatnio chyba najwięcej wątpliwości. W praktyce najczęściej chodzi tu o przestępstwa i wykroczenia drogowe.

Kodeks karny nie zawiera przepisów regulujących tę kwestię. Z przepisu art. 11 § 1 k.k. wynika, że jeden czyn może stanowić jedno przestępstwo. Ponieważ wykroczenia stanowią odrębną kategorię czynów zabronionych, jednoczesna odpowiedzialność za przestępstwo i wykroczenie nie stanowi złamania normy z art. 11 § 1 k.k.⁶ W doktrynie pojawiają się niekiedy dość nietypowe poglądy na ten temat. Jednym z nich jest stwierdzenie, że ze względu na różnicę w stopniu społecznej szkodliwości, przestępstwo zawsze powinno pochłoniąć wykroczenie, co nie stoi na przeszkodzie uwzględnieniu jako okoliczności obciążającej przy wymiarze kary za przestępstwo faktu, iż czyn wypełniał również znamiona wykroczenia.⁷

W kodeksie wykroczeń natomiast ustawodawca umieścił art. 10, który w paragrafie pierwszym stanowi, że w przypadku, gdy czyn wypełnia jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia, orzeka się w sprawie i o przestępstwo i o

⁴ Dz. U. 2003, nr 42, poz. 364.

⁵ Dz. U. 1977, nr 38, poz. 167.

⁶ Por. A. Marek, *Prawo wykroczeń (materialne i procesowe)*, Warszawa 2008, s. 72.

⁷ W. Kotowski, B. Kurzępa, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 317.

wykroczenie.⁸ Jeżeli orzeczono za nie kary lub środki karne tego samego rodzaju, wykonuje się karę lub środek surowszy. W przypadku, gdy już wykonano karę lub środek łagodniejszy, zalicza się go na poczet pozostającej do wykonania kary surowszej lub odpowiednio - surowszego środka. Pozostałe przepisy art. 10 k.w. zawierają informacje techniczne oraz wyłączenia. W świetle tych przepisów kara aresztu za wykroczenie jest karą tego samego rodzaju, co kara pozbawienia wolności. Zaliczeniu nie podlegają dwa wskazane w paragrafie czwartym środki - nawiązka i obowiązek naprawienia szkody.

Podobna regulacja istnieje na gruncie „styku” prawa karnego i karnego skarbowego. Zarówno w prawie karnym (art. 11 k.k.), jak i prawie karnym skarbowym (art. 6 k.k.s.) istnieje przepis mówiący, że jeden czyn stanowi jedno przestępstwo lub jedno przestępstwo skarbowe. W prawie powszechnym - w kodeksie wykroczeń nie ma natomiast odpowiednika art. 6 k.k.s. *in fine*, stanowiącego, że jeden czyn może stanowić tylko jedno wykroczenie.

Przepis art. 8 k.k.s. odnosi się zatem do zbiegu przepisów kodeksu karnego skarbowego z przepisem kodeksu karnego lub z przepisem z kodeksu wykroczeń. Wielokrotnie podkreślano, że taka regulacja jest niezbędna ze względu na specyfikę przedmiotu ochrony w prawie karnym skarbowym.⁹ Wydaje się, że istnienie w tym przypadku podwójnego reżimu odpowiedzialności nie powinno budzić szczególnych kontrowersji. Prawo karne skarbowe chroni publiczny interes finansowy, a prawo karne także interesy innych podmiotów. Z istoty rzeczy zatem zakresy normowania różnią się, chociaż niekiedy może powstać pole wspólne. W takiej sytuacji właśnie dochodzi do zbiegu przepisów, z którego nie można zrezygnować. Kwestia ta jednak budzi pewne wątpliwości w doktrynie. Punktem newralgicznym jest tu treść art. 11 § 1 k.k., który stanowi, że jeden czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo. Należy przychylić się do zdania tych przedstawicieli doktryny, którzy twierdzą, że nie

⁸ W niniejszym opracowaniu nie zostanie poruszona problematyka zbiegu przepisów wykroczeniowych między sobą. Kwestię tę reguluje art. 9 k.w. Sytuacja taka jest łatwa do rozwiązania, ponieważ ustawodawca przyjął konstrukcję zbiegu eliminacyjnego, czyli zastosowanie znajduje przepis najsurowszy. A. Marek, *Prawo...*, s. 72; M. Mozgawa [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 44-48.

⁹ P. Kardas, G. Łabuda, *Kumulatywny zbieg przepisów ustawy w prawie karnym skarbowym (cz. 1)*, Prok. i Pr. 2001, nr 9, s. 78-79; P. Kardas [w:] P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 136; L. Wilk [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 43.

ma jednej tak właśnie brzmiącej reguły, obowiązującej w prawie karnym *sensu largissimo*.¹⁰

Trybunałowi Konstytucyjnemu przedstawiono pytania prawne dotyczące zbiegu odpowiedzialności karnej i wykroczeniowej. Pierwsze z nich brzmiało: „czy art. 10 § 1 k.w. w zakresie, w jakim dopuszcza stosowanie wobec tej samej osoby, za ten sam czyn, odpowiedzialności za przestępstwo i wykroczenie, jest zgodny z art. 2 Konstytucji, art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonego dnia 22 listopada 1984 r. w Strasburgu (Dz. U. z 2003 r. Nr 42, poz. 364) oraz art. 14 ust. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)”. Trybunał Konstytucyjny postanowił umorzyć postępowanie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.¹¹ W drugiej sprawie przedmiotem rozważań były połączone pytania prawne skierowane do Trybunału Konstytucyjnego przez dwa różne sądy rejonowe. Dotyczyły one tego, czy art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zakresie, w jakim pomija to, że nie wszczynają się postępowania karne, a wszczęte umarza, gdy postępowanie o wykroczenie co do tego samego czynu tej samej osoby, zostało wcześniej prawomocnie zakończone, jest zgodny z art. 2 Konstytucji, art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 2003 r. Nr 42, poz. 364) oraz art. 14 ust. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167). Również w tym przypadku TK postanowił umorzyć postępowanie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.¹² W obu przypadkach sporządzone zostały opinie prawne, z których wynikało, iż kwestionowane przepisy (odpowiednio art. 10 k.w. oraz art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.) należy uznać za niezgodne z Konstytucją RP. Odnośnie do art. 10 k.w. stwierdzono, że w świetle najnowszego orzecznictwa ETPC konsekwentnie uznaje sprawy o wykroczenia za sprawy karne w rozumieniu art. 6 EKPC oraz art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7. Przewidziane zaś w kodeksie wykroczeń regulacje mające niwelować

¹⁰ Np. L. Wilk [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *op. cit.*, s. 44. Do podobnego wniosku dochodzi T. Grzegorzczak, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 10, ale przyjmuje nieco inne rozumowanie. Autor ten traktuje art. 8 k.k.s. jako wyjątek od reguły 6 k.k.s. (odpowiednik art. 11 k.k. na gruncie kodeksu karnego skarbowego).

¹¹ Postanowienie TK z dnia 11 grudnia 2013 r., P 23/11, 142/9/A/2013.

¹² Postanowienie TK z dnia 19 lutego 2014 r., P 25/11, 23/2/A/2014.

skutki podwójnego skazania zostały uznane za niewystarczające.¹³ TK uniknął zajęcia wyraźnego stanowiska w tej mierze, umarzając postępowanie z braku jednej z podstaw formalnych wydania wyroku - wystąpienia przesłanki funkcjonalnej (ponieważ wykroczenie, za które sprawca został ukarany przedawniło się). Warto zwrócić uwagę na trafne stanowisko Prokuratora Generalnego wyrażone w tej sprawie. Odnosząc się do rzeczy osądzonej, opowiedział się on za dominującym w doktrynie i orzecznictwie prawa wykroczeń stanowiskiem, że na gruncie prawa wykroczeń *res iudicata* tworzy jedynie postępowanie o ten sam czyn stanowiący wykroczenie. Nie chodzi więc o sytuację, gdy to samo zachowanie jest jednocześnie przestępstwem. „Skoro postępowanie w sprawach wykroczeń ma charakter w pełni autonomiczny, także w zakresie *res iudicata*, to w wypadku realnego zbiegu wykroczenia z przestępstwem, art. 17 § 1 pkt 7 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) nie będzie miał zastosowania. Prokurator przyjął również, że na gruncie powszechnego prawa karnego (art. 11 k.k.), pomimo wskazywanych trudności w ustaleniu jedności (tożsamości) czynu – *idem* definiowane jest jako to samo zachowanie (zdarzenie faktyczne). Wielość prawnych ocen tego zachowania powoduje jedynie jego kumulatywną kwalifikację (ocenę) prawną (art. 11 § 2 k.k.). W konsekwencji, na styku przestępstwa i wykroczenia, których znamiona zbiegają się w jednym czynie, brakuje tożsamości *idem*, co oznacza, że w takiej konfiguracji obu czynów karalnych *ne bis in idem* nie jest realizowana i to zarówno w aspekcie zakazu ponownego skazania, jak i w aspekcie zakazu ponownego postępowania. Pomimo że jednym i tym samym zachowaniem naruszono przepisy prawa przewidujące środki o charakterze represyjnym, to przy idealnym zbiegu przestępstwa i wykroczenia wymagane jest prowadzenie o każdy z tych dwóch czynów karalnych odrębnych postępowań, także wtedy, gdy jedno z tych postępowań zostało już prawomocnie zakończone. Zaś w sytuacji zakończenia dwóch odrębnych postępowań orzeczeniem skazującym, niektóre z wymierzonych kar za przestępstwo i za wykroczenie podlegają odrębnemu wykonaniu.”¹⁴

W drugiej sprawie TK również nie znalazł podstaw formalnych (brak przesłanki funkcjonalnej) wydania wyroku. W tym przypadku jednak wypowiedział się

¹³ P. Daniluk, *Idealny zbieg...*, s. 568-571.

¹⁴ Por. uzasadnienie do postanowienia TK z dnia 11 grudnia 2013 r., P 23/11, 142/9/A/2013.

merytorycznie. Za nieznajdzące uzasadnienia w świetle norm, zasad i wartości konstytucyjnych uznał stanowisko uczestników postępowania, że z uwagi na „układ procesowy”, który wystąpił w stanach faktycznych spraw toczących się przed sądami pytającymi (wcześniejsze ukaranie za wykroczenie a następnie wniesienie aktu oskarżenia w sprawie karnej), właściwym środkiem byłoby umorzenie postępowań karnych, co miałyby sądom umożliwić orzeczenie Trybunału.¹⁵

Zdaniem TK nie ulega wątpliwości, że w przypadku dóbr, które ustawodawca zdecydował się chronić zarówno na gruncie prawa karnego, jak i prawa wykroczeń, podstawowym kryterium odróżnienia przestępstwa od wykroczenia jest stopień społecznej szkodliwości czynu - wyższy w wypadku przestępstwa. Dlatego trudno byłoby przyjąć za racjonalne i zgodne z wartościami konstytucyjnymi ukaranie osoby, której czyn spełnia znamiona wykroczenia i przestępstwa, wyłącznie za wykroczenie, a następnie umorzenie postępowania karnego.¹⁶ Trybunał Konstytucyjny słusznie zauważył, że to właśnie przeprowadzenie postępowania karnego umożliwia pełną ocenę kryminalnej zawartości czynu sprawcy, w szczególności ocenę znamion o większym ciężarze gatunkowym, które wynikają z przepisów prawa karnego materialnego. Podzielił w tym zakresie stanowisko Prokuratora Generalnego, który trafnie wskazał, że w praktyce orzeczniczej sądu ocena zbiegu wykroczenia z przestępstwem, jako zbiegu pozornego (pomijalnego), może mieć zastosowanie tylko wówczas, gdy w pierwszej kolejności sąd orzeka w sprawie o przestępstwo. Trybunał Konstytucyjny wskazał również, że w wypadku zbiegu wykroczenia z przestępstwem, z uwagi na specyfikę postępowania wykroczeniowego z reguły najpierw dojdzie do prawomocnego ukarania za wykroczenie. Postępowanie karne zwykle prowadzone wolniej, ale i z większą wnikliwością pozwala na uniknięcie lub skorygowanie „pomyłki” w stosowaniu prawa.¹⁷

¹⁵ Postanowienie TK z dnia 19 lutego 2014 r., P 25/11, 23/2/A/2014.

¹⁶ Por. też S. Waltoś, *Kolizja postępowania karnego i karno-administracyjnego*, Palestra 1961, nr 12, s. 27.

¹⁷ Dość reprezentatywnym przykładem jest sytuacja na styku prawa pracy i prawa karnego. W razie stwierdzenia wypadku przy pracy, będącego skutkiem naruszenia przepisów lub zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, inspektorzy pracy na ogół nie stosują reguły kolizyjnej zbiegu pozornego i nakładają mandat karny lub kierują do sądu wnioski o ukaranie za wykroczenie z art. 283 § 1 k.p., niezależnie od tego, czy stwierdzony czyn wypełnia również znamiona przestępstwa z art. 220 § 1 k.k. Uzasadnienie postanowienia TK z dnia 19 lutego 2014 r., P 25/11, 23/2/A/2014.

1.3. Zbieg przestępstwa z wykroczeniem

1.3.1. Problemy materialnoprawne - część ogólna

Należy uznać za trafny pogląd, że w przypadku, gdy czyn wypełnia jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia, w kwalifikacji prawnej powinno pojawić się tyle przepisów kodeksu karnego i kodeksu wykroczeń, ile jest niezbędnych, aby oddać całą zawartość bezprawia czynu sprawcy. Kwalifikacje te są odrębne, ale powinny zostać połączone skrótem „w zb.”.¹⁸ Aby tak się mogło stać, oba aspekty czynu - karnoprawny i wykroczeniowy powinny być uwzględnione w jednym postępowaniu, co jak wynika z badań empirycznych,¹⁹ w praktyce ma miejsce rzadko.

W nauce prawa karnego konstrukcję zawartą w art. 10 § 1 k.w. określa się mianem idealnego zbiegu (jednoczynowego) przestępstwa z wykroczeniem.²⁰ Popętnienie jednego czynu przez sprawcę na gruncie prawnym skutkuje przyjęciem popełnienia dwóch czynów zabronionych - przestępstwa i wykroczenia. Rozwiązanie w zakresie zaliczania kar i środków karnych z art. 10 § 1 k.w. tłumaczy się, dość niejasno, potrzebami praktyki wymiaru sprawiedliwości oraz koniecznością wypracowania kompromisu między interesem obwinionego (oskarżonego) a dobrem wymiaru sprawiedliwości.²¹ Zdaniem M. Bojarskiego art. 10 k.w. chroni owe interesy w ten sposób, że z jednej strony przeciwdziała jednoczesnemu prowadzeniu sprawy o przestępstwo i wykroczenie, a z drugiej - w przypadku gdy proces karny nie toczy się z braku inicjatywy pokrzywdzonego (np. brak złożenia wniosku o ściganie lub prywatnego aktu oskarżenia), sprawca czynu nie pozostaje całkowicie bezkarny, ponieważ poniesie odpowiedzialność za wykroczenie.²² Należy również pamiętać o istnieniu art. 41 k.w., który stanowi, że można poprzestać na orzeczeniu wobec

¹⁸ W. Kotowski, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Kraków 2004, s. 44.

¹⁹ Por. rozdział II.2.2. niniejszego raportu.

²⁰ M. Mozgawa [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 49.

²¹ M. Bojarski [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 169.

²² M. Bojarski [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks...*, s. 169; I. Śmietanka [w:] J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanka, *Kodeks...*, s. 38.

sprawcy środków wychowawczych. W takiej sytuacji niezasadnym byłaby rezygnacji z reakcji karnej.²³

Jak wskazywano w orzecznictwie, jeszcze na gruncie kodeksu karnego z 1969 r., przepis art. 10 § 1 k.w. nie dotyczy zmiany oceny karnomaterialnej czynu i przekształcenia dotychczasowej kwalifikacji z przestępstwa w wykroczenie. Nie mamy tu bowiem do czynienia ze zbiegiem.²⁴

Przepis art. 10 § 1 k.w. pozwala uniknąć zdublowania kary nałożonej na sprawcę.²⁵ Dotyczy to jedynie kar tego samego rodzaju. Przepis ten nie ma zatem zastosowania wówczas, gdy na sprawcę nałożono np. karę pozbawienia wolności za przestępstwo i karę grzywny za wykroczenie. Kary i/lub środki karne, które zostały orzeczone tylko za przestępstwo albo tylko za wykroczenie, podlegają odrębnemu wykonaniu.

W przypadku, gdy kary lub środki karne tego samego rodzaju orzeczone za przestępstwo i wykroczenie są jednakowo surowe, wykonaniu podlega ta, której wykonanie wcześniej rozpoczęto.²⁶

Reguła zawarta w art. 10 § 1 k.w. w przypadku kar tego samego rodzaju ma zastosowanie jedynie wówczas, gdy jedna z nich jest surowsza. Ocenie podlega tutaj wyłącznie surowość konkretnej orzeczonej kary. Nie ma znaczenia, czy została ona orzeczona za przestępstwo czy za wykroczenie.²⁷ Może się okazać, że np. kara grzywny wymierzona za wykroczenie jest surowsza od kary grzywny akcesoryjnej orzeczonej za przestępstwo. Może powstać wątpliwość, która z kar jest surowsza w przypadku, gdy za przestępstwo wymierzono karę pozbawienia wolności obiektywnie wyższą np. 1 rok, ale z warunkowym zwieszeniem jej wykonania, za wykroczenie zaś karę aresztu obiektywnie niższą np. 30 dni, ale bezwarunkową.

²³ Por. też. T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 264.

²⁴ Postanowienie SN z dnia 20 grudnia 1985 r., VI KZP 48/85, niepublikowane.

²⁵ Por. A. Marek, *Prawo...*, s. 74- 75.

²⁶ G. Kasicki, A. Wiśniewski, *Kodeks wykroczeń z komentarzem*, Warszawa 2002, s. 53.

²⁷ G. Kasicki, A. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 52- 53.

Trafnie przyjmuje się, że kara z warunkowym zawieszeniem jej wykonania będzie zawsze karą łagodniejszą.²⁸

Ustalenie, która kara jest surowsza i w związku z tym podlega wykonaniu, ma charakter dynamiczny. Stan ten zatem może się zmienić w czasie trwania postępowania wykonawczego. Z taką zmianą będziemy mieć do czynienia np. wówczas, gdy sąd zarządza wykonanie kary warunkowo zawieszanej. Ze względu na to, że art. 10 § 1 k.w. znajduje zastosowanie odnośnie do wykonania orzeczonych kar w ogóle, odnosi się nie tylko do momentu wszczęcia postępowania wykonawczego, ale do całego okresu jego trwania. Oznacza to, że w opisanej sytuacji, sąd powinien zmienić postanowienie dotyczące tego, która kara podlega wykonaniu, zaliczając na poczet kary podlegającej wykonaniu, okres kary już faktycznie odbytej.²⁹ Podobnie powinno się postąpić w sytuacji, gdy z jakiegokolwiek powodu (czyn nie jest już przestępstwem, amnestia, etc.) po uznaniu, że wykonaniu jako surowsza podlega kara za przestępstwo, nie nastąpi jej odbycie w całości. Jeżeli odbyta część jest co najmniej tej wielkości, co kara (odpowiednio - środek karny) orzeczona za wykroczenie, należy przyjąć, że wykonaniu podlega kara za wykroczenie i uznać ją za odbytą. Natomiast, jeżeli część odbytej kary za przestępstwo nie pokrywa w całości kary za wykroczenie, sąd powinien przyjąć, że wykonaniu podlega kara za wykroczenie i określić część pozostałą do odbycia.

Wcześniejsze wykonanie kary (lub środka karnego) za przestępstwo lub wykroczenie, niezależnie od tego czy jest surowsza czy łagodniejsza, nie zwalnia sądu od wydania postanowienia w myśl art. 10 § 1 k.w. określającego, która kara podlega wykonaniu i zaliczenia na jej poczet kary już wykonanej.

Pomimo prowadzenia odrębnych postępowań o przestępstwo i wykroczenie, kara za wykroczenie będzie zawsze podlegała wykonaniu wówczas, gdy wymierzenie sprawcy przestępstwa kary z jakiegoś powodu nie nastąpi. Może tak się stać wówczas, gdy wobec sprawcy postępowanie karne warunkowo umorzono,

²⁸ Pogląd taki, choć niezręcznie sformułowany, wyrażony został przez G. Kasickiego, A. Wiśniewskiego *op. cit.*, s. 53). Autorzy ci, wskazując jako karę surowszą karę bez warunkowego zwieszenia jej wykonania piszą o „karze podlegającej wykonaniu”. Orzeczona kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania także podlega jako taka wykonaniu. Chodziło tu raczej o faktyczne odbywanie kary polegającej na pozbawieniu wolności, czyli o faktyczne ponoszenie tej dolegliwości przez skazanego.

²⁹ G. Kasicki, A. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 53.

odstąpiono od wymiaru kary lub umorzono postępowanie. W tym ostatnim wypadku wydaje się, że podstawa umorzenia nie może odnosić się do samego bytu czynu. Jeżeli bowiem zostanie zakwestionowany fakt popełnienia czynu przez sprawcę lub możliwość przypisania mu zawinienia, przekreśla to także możliwość poniesienia przez niego odpowiedzialności za wykroczenie, stanowiące wszak ten sam czyn. Jedynym przypadkiem zatem umorzenia postępowania o przestępstwo, które nie przekreśla możliwości ukarania sprawcy za wykroczenie jest stwierdzenie, że społeczna szkodliwość owego czynu nie przekraczała stopnia znikomego.³⁰ Oczywiście, jeżeli w sprawie o przestępstwo orzeczono jednak środek karny, reguły z art. 10 k.w. mają zastosowanie.

Należy zauważyć, że przepis art. 10 k.w. jest wewnętrznie sprzeczny. Zwracano na to uwagę w literaturze przedmiotu.³¹ W paragrafie pierwszym wyraźnie bowiem przyjmuje się możliwość „znoszenia” dublowania się kar (i odpowiednio środków karnych) wyłącznie wtedy, gdy są one tego samego rodzaju. Ponieważ mogłaby tu zachodzić wątpliwość w zakresie kary aresztu za wykroczenie i pozbawienia wolności za przestępstwo, ustawodawca w art. 10 § 3 k.w. uznał je za kary tego samego rodzaju. Całkowicie niezrozumiałą w świetle art. 10 § 1 i § 3 k.w. jest paragraf drugi tego przepisu w części nie dotyczącej kary pozbawienia wolności.³² Przewiduje on sposób przeliczania kary aresztu na karę ograniczenia wolności oraz grzywny: jeden dzień aresztu równoważny jest dwóm dniom ograniczenia wolności, grzywnie w kwocie od 20 do 150 złotych. Skoro zaliczeniu podlegają kary i środki karne tego samego rodzaju, nie ma potrzeby, ani możliwości przeliczania kary aresztu na innego rodzajowo kary. Wydaje się, że przepis ten jest po prostu swoistym odpowiednikiem art. 4 § 3 k.k.

³⁰ G. Kasicki, A. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 53.

³¹ *Ibidem*, s. 54.

³² Niezrozumiała jest podzielana w doktrynie (W. Kotowski, *Kodeks wykroczeń...*, s. 43) wypowiedź Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 8 marca 1985 r., VI KR 1/85, OSNKW 1985, z. 8-9, poz. 69), że art. 10 § 2 i 3 k.w. ma zastosowanie do przestępstw.

1.3.2. Problemy materialnoprawne - część szczególna

Bardzo często czyn sprawcy wyczerpuje jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia drogowego. Poniżej zostaną przeanalizowane wybrane przypadki takich zbiegów.

Bardzo często w praktyce orzeczniczej pojawia się przepis art. 86 § 1 lub § 2 k.w. w zbiegu z jakimś przepisem typizującym przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji. W doktrynie i orzecznictwie dopuszcza się istnienie zbiegu rzeczywistego idealnego art. 86 § 1 k.w. i 177 k.k.³³ Idealny jednoczynowy zbieg przestępstwa wypadku drogowego z wykroczeniem z art. 86 § 1 k.w. ma miejsce wówczas, gdy co najmniej jedna z osób pokrzywdzonych w wypadku drogowym (art. 177 § 1 k.k.) doznała tzw. lekkich obrażeń ciała, które nie mieszczą się w dyspozycji art. 177 k.k.³⁴ Chociaż nie można wykluczyć sytuacji, gdy przepis art. 86 § 1 k.w. zostanie wyeliminowany z kwalifikacji prawnej przy zastosowaniu reguły konsumpcji, np. gdy pokrzywdzony złoży wniosek o ściganie z art. 177 § 3 k.k. Przepis typizujący wykroczenie jest wówczas zbędny i zostanie pominięty (zbieg rzeczywisty niewłaściwy pomijalny). Jeżeli zaś wniosek taki nie zostanie złożony, art. 86 § 1 k.w. nie można pominąć.³⁵

Można również rozważać jednoczynowy zbieg przestępstwa z art. 173 lub 174 k.k. z wykroczeniem z art. 86 § 1 k.w. Będzie to miało miejsce w sytuacji, gdy zdarzenie spowodowane przez sprawcę wiązało się ze zniszczeniem lub zagrożeniem mienia w znacznych rozmiarach. W grę wchodzi jednak wówczas odpowiedzialność karna wyłącznie za spowodowanie katastrofy komunikacyjnej lub bezpośredniego jej niebezpieczeństwa, przepis art. 86 § 1 k.w. zostanie skonsumowany. Będzie to

³³ M. Budyn-Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 310-311; R.A. Stefański, *Przegląd uchwał Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego za 1998 r.*, WPP 1999, nr 1-2, s. 110; postanowienie SN z dnia 12 stycznia 2001 r., III KKN 504/98, OSP 2001, z.9, poz. 126, z krytyczną glosą R.A. Stefańskiego.

³⁴ B. Mik, *Glosa do uchwały SN z dnia 15 września 1999 r.*, I KZP 26/99, WPP 2000, nr 2, s. 164; odmiennie A. Marek, *Odpowiedzialność karna za spowodowanie „lekkich” uszkodzeń ciała przez sprawcę wypadku w komunikacji*, Prok. i Pr. 1999, nr 3, s. 7; R.A. Stefański, *Glosa do postanowienia SN z 12 stycznia 2001 r.*, III KKN 504/98, OSP 2001, z.9, poz. 126; R.A. Stefański, *Przegląd uchwał...*, s. 110.

³⁵ M. Budyn-Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 311; W. Marcinkowski, *Koncepcja odpowiedzialności zredukowanej w świetle art. 177 § 3 k.k.*, Prok. i Pr. 1999, nr 6, s. 39-40; W. Marcinkowski, *Zbieg...*, s. 14; R.A. Stefański, *Wypadek w komunikacji jako przestępstwo w nowym kodeksie karnym*, Prok. i Pr. 1998, nr 10, s. 47.

bowiem zbieg rzeczywisty niewłaściwy - pomijalny. Natomiast, gdy rozmiary zdarzenia lub zagrożenia nie osiągną granic katastrofy, gdy nie ma ofiar w ludziach, sprawca poniesie jedynie odpowiedzialność za wykroczenie.³⁶

Zbieg rzeczywisty jednoczynowy idealny przestępstwa określonego w art. 178a § 1 k.k. oraz wykroczenia określonego w art. 86 § 2 k.w. będzie miał miejsce wtedy, gdy sprawca w stanie nietrzeźwości prowadzi pojazd, nie zachowując przy tym należytej ostrożności i powoduje zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym.³⁷ Jeżeli sprawca umyślnego występku z art. 178a § 1 k.k. prowadził pojazd mechaniczny w ruchu drogowym, naruszając umyślnie zasady bezpieczeństwa w tej sferze ruchu, spowodował ponadto nieumyślnie lekkie uszkodzenia ciała innej osoby, zachodzi jednoczynowy zbieg tego występku z wykroczeniem z art. 86 § 2 k.w.³⁸ Jeżeli sprawca przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. spowodował zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu kolejowym, wodnym lub powietrznym, znamiona wykroczenia z art. 86 § 2 k.w. nie zostaną zrealizowane, ponieważ należy doń wyłącznie czyn popełniony w ruchu drogowym.³⁹

Należy podzielić wyrażony w literaturze przedmiotu pogląd, że zbiegu przestępstwa z wykroczeniem nie ma, jeżeli w następstwie naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym sprawca spowoduje wypadek, w którym inna osoba odniosła obrażenia ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni albo w którym żadna osoba nie odniosła obrażeń ciała, lecz powstała poważna szkoda w mieniu innej osoby. Czyn wypełnia wówczas wyłącznie znamiona wykroczenia.⁴⁰

³⁶ J. Wojciechowski, *Kodeks wykroczeń. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 1999, s. 115; M. Budyn-Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 311.

³⁷ Wyrok SN z dnia 6 lutego 2004 r., WK 27/03, OSNWSK 2004, z. 1, poz. 270; także K. Szmidt, *Zbieg przestępstwa prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości z niektórymi typami wykroczeń*, Prok. i Pr. 2001, nr 11, s. 20–21.

³⁸ W. Marcinkowski, *Materialnoprawna i procesowa problematyka idealnego zbiegu przestępstwa z wykroczeniem*, WPP 2003, nr 3, s. 30; W. Marcinkowski, *Zbieg przestępstw i wykroczeń drogowych*, WPP 2004, nr 1, s. 14.

³⁹ W. Marcinkowski, *Zakresy ustawowych znamion niektórych przestępstw i wykroczeń komunikacyjnych*, WPP 2002, nr 1, s. 39; W. Marcinkowski, *Koncepcja...*, s. 40–41; M. Budyn-Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 311.

⁴⁰ M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, *Odpowiedzialność za spowodowanie wypadku komunikacyjnego w świetle regulacji nowego kodeksu karnego z 1997 r., cz. I*, Palestra 1999, nr 1-2, s. 19.

Podzielone zdania wyrażono w doktrynie odnośnie do pozostawiania wykroczenia z art. 86 k.w. w rzeczywistym jednoczynowym zbiegu z przestępstwem z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 157 § 3 k.k. Dopuszcza się taki zbieg, gdy sprawca nieumyślnie spowodował wypadek w komunikacji, w wyniku którego inna osoba doznała obrażeń ciała lub rozstroju zdrowia na okres nieprzekraczający 7 dni.⁴¹ Odnotować jednak należy pogląd odmienny, według którego kwalifikacja z art. 157 § 2 lub § 3 k.k. zawsze zostanie wyłączona przy zastosowaniu zasady specjalności lub subsydiarności przez przepis art. 86 § 1 lub § 2 k.w.⁴²

W praktyce orzeczniczej art. 86 k.w. pojawia się także w towarzystwie art. art. 94 i 95 k.w. Jeżeli sprawca, zanim doprowadził do kolizji, przejechał jakiś odcinek drogi w stanie nietrzeźwości, nie mając w ogóle prawa jazdy i nie posiadając przy sobie innych wymaganych dokumentów, jego zachowanie wyczerpuje znamiona przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. i wykroczeń z art. 94 i 95 k.w. W doktrynie wskazuje się, że należy wówczas przyjąć wieloczynowy zbieg przestępstwa i wykroczenia lub wykroczeń.⁴³ Oznacza to konieczność wymierzenia sprawcy kary i środków karnych za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. i osobno za wykroczenia z art. 86 § 2, art. 94, art. 95 k.w.⁴⁴

Ze względu na zbliżony zakres normowania w art. 178a § 1 k.k. i art. 87 k.w., należy zastanowić się, czy czyn sprawcy może jednocześnie realizować znamiona tego występku i wykroczenia. Oba wskazane przepisy dotyczą sytuacji, gdy czyn popełnia sprawca odurzony alkoholem. Ich zakresy jednak nie krzyżują się, ani jeden nie zawiera się w drugim. Granicę między przestępstwem z art. 178a § 1 k.k. a wykroczeniem z art. 87 k.w. wyznacza próg nietrzeźwości. Stan „po użyciu alkoholu” i „stan nietrzeźwości” są odrębne; ten pierwszy nie zawiera się w drugim. Górna granica stanu po użyciu alkoholu określa jednocześnie wartość, po przekroczeniu której rozpoczyna się stan nietrzeźwości, a zatem pośrednio wyznacza dolną jego granicę. Za górną granicę stanu po użyciu alkoholu należy przyjąć wartość 0,5‰, zaś dolną granicę stanu nietrzeźwości stanowi wartość

⁴¹ A. Marek, *Odpowiedzialność...*, s. 7.

⁴² B. Mik, *Glosa...*, s. 169–170.

⁴³ M. Budyn-Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 312.

⁴⁴ K. Szmidt, *op. cit.*, s. 18- 20.

przekraczającą ją, na przykład 0,51‰. Z tego powodu przekroczenie progu nietrzeźwości nie powoduje redukcji znamion wykroczeń z art. 87 § 1 lub 2 k.w., co skutkowałoby przyjęciem kwalifikacji prawnej wyłącznie z art. 178a § 1 lub 2 k.k.⁴⁵ Czyn sprawcy po prostu nie wypełnia wówczas znamienia wykroczenia.⁴⁶ Jeżeli kierujący pojazdem umyślnie wprowadził się w stan „pod wpływem środka odurzającego” i choćby nieumyślnie jest także w stanie po użyciu innego „środka działającego podobnie do alkoholu”, który jednak nie jest „środkiem odurzającym”, zachodzi wówczas jednoczynowy idealny zbieg przestępstwa z art. 178a k.k. i wykroczenia z art. 87 k.w.⁴⁷

Wyrażono w literaturze pogląd, że zbiegiem pozornym jest zbieg wykroczenia z art. 87 § 1 k.w. i przestępstwa z art. 178a § 1 k.k.⁴⁸ Wydaje się jednak, że autorowi chodziło o zbieg rzeczywisty pomijalny,⁴⁹ ponieważ wyłącznie przepis art. 87 k.w. odbywa się tu na zasadzie konsumpcji.⁵⁰ Jeżeli jednak nie będzie można przypisać sprawcy umyślności w zakresie realizacji znamion przestępstwa z art. 178a k.k. (np. z powodu błędu), nie ma przeszkód do przypisania popełnienia wykroczenia z art. 87 k.k.⁵¹

Kodeks wykroczeń w art. 87 § 1a określa typ czynu zabronionego odpowiadający w zasadzie temu, który mieścił się w uchylonym art. 178a § 2 k.k.⁵² Przepis art. 87 § 1a k.w. kryminalizuje zachowanie polegające na prowadzeniu pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem podobnie działającego środka na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu. Może

⁴⁵ Odmienne Marcinkowski, *Zakresy...*, s. 39.

⁴⁶ M. Budyn-Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 316-317.

⁴⁷ W. Marcinkowski, *Zakresy...*, s. 39.

⁴⁸ B. Mk, *Glosa...*, s. 164; K. Szmidt, *op. cit.*, s. 16.

⁴⁹ Tak M. Budyn-Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 443; wyrok SN z dnia 5 listopada 2009 r., III KK 255/09, LEX nr 550488.

⁵⁰ W. Kotowski, *Kodeks wykroczeń...*, s. 44-45.

⁵¹ M. Kulik, *Dotychczasowe nowelizacje kodeksu karnego z 1997 r.*, Prok. i Pr. 2002, nr 12, s. 48; W. Wróbel, *Krytycznie o zaostrzeniu odpowiedzialności karnej za przestępstwa komunikacyjne*, PiP 2001, z. 7, s. 56.

⁵² Artykuł 178a § 2 k.k., typizujący prowadzenie pojazdu innego niż mechaniczny na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu, został uchylony przez art. 12 pkt 3 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247). Zmiana weszła w życie z dniem 9 listopada 2013 r.

pozostawać m.in. w zbiegu ze spowodowaniem wypadku drogowego z art. 177 k.k. oraz z niestosowaniem się do zakazu z art. 244 k.k.

Wykroczenie z art. 88 k.w. może z kolei pozostawać w jednoczynowym zbiegu idealnym z przestępstwem spowodowania wypadku drogowego z art. 177 k.k. Zachodzi on, gdy sprawca prowadzi co prawda pojazd bez wymaganego oświetlenia, ale wypadek został spowodowany przez naruszenie innych zasad bezpieczeństwa w ruchu niż brak oświetlenia pojazdu.⁵³ Natomiast jeśli brak wymaganych przepisami świateł był jedną z przyczyn wypadku, zachodzi zbieg rzeczywisty niewłaściwy pomijalny i znamiona wykroczenia zostają pochłonięte przez znamiona przestępstwa.⁵⁴ W jednoczynowym idealnym zbiegu wykroczenie z art. 88 k.w. może również pozostawać z przestępstwem z art. 178a k.k.⁵⁵

Często popełnianym wykroczeniem komunikacyjnym jest to z art. 92 k.w.⁵⁶ Może ono pozostawać w idealnym jednoczynowym zbiegu z przestępstwem z art. 178a § 1 k.k.⁵⁷

Przepis art. 92 a k.w. typizuje wykroczenie polegające na niestosowaniu się do ograniczenia prędkości określonego ustawą lub znakiem drogowym przez prowadzącego pojazd. Może dojść do jednoczynowego zbiegu z przestępstwem z art. 177 k.k., 178 a k.k., art. 244 k.k.

Wykroczenia z art. 94 k.w. i art. 95 k.w. mogą pozostawać w zbiegu jednoczynowym z każdym przestępstwem przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji. Możliwy jest idealny zbieg przepisów art. 178a § 4 k.k. i art. 94 § 1 k.w. (prowadzenie na drodze publicznej pojazdu bez wymaganych uprawnień).⁵⁸ Obecnie możliwy jest rzeczywisty jednoczynowy zbieg wykroczeń z art. 95 k.w. i z art. 94 k.w. z przestępstwem z art.

⁵³ Por. M. Budyn-Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 321.

⁵⁴ W. Marcinkowski, *Zbieg przestępstw i wykroczeń...*, s. 14.

⁵⁵ K. Szmidt, *op. cit.*, s. 18.

⁵⁶ Przepis art. 92 może pozostawać w zbiegu rzeczywistym właściwym z przepisem art. 86 oraz art. 87 § 2. Sprawca poniesie odpowiedzialność na podstawie odpowiednio - art. 86 k.w. i art. 87 § 2 k.w., ponieważ są to przepisy surowsze niż art. 92 k.w. Przepis art. 92 może także pozostawać w zbiegu rzeczywistym właściwym z art. 84 k.w. i z art. 88, które są przepisami surowszymi. M. Budyn-Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 333.

⁵⁷ W. Marcinkowski, *Materialnoprawna...*, s. 30.

⁵⁸ M. Budyn-Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny...*, s. 443.

180a k.k.,⁵⁹ polegającym na niezastosowaniu się do decyzji właściwego organu o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdami. W okresie, za który zgromadzono akta do badania, przepis ten nie istniał.⁶⁰ Jeżeli brak dokumentów i/lub brak uprawnień sprawcy do prowadzenia pojazdu wynika z faktu, iż został wobec niego orzeczony zakaz prowadzenia pojazdów, a mimo to sprawca pojazd prowadził, mamy do czynienia z rzeczywistym jednoczynowym zbiegiem wykroczenia z art. 94 k.w. i/lub 95 k.w. oraz przestępstwa z art. 244 k.k.

Wykroczenie z art. 96 k.w. może pozostawać w zbiegu idealnym rzeczywistym z przestępstwem z art. 173, 174 lub 177 k.k. Ze względu na podobny zakres regulacji wykroczenia z art. 96 k.w. i przestępstwa z art. 179 k.k. należy rozważyć możliwość ich pozostawania w jednoczynowym zbiegu idealnym. Przestępstwo z art. 179 k.k. popełnia, kto wbrew szczególnemu obowiązkowi dopuszcza do ruchu pojazd mechaniczny albo inny pojazd w stanie bezpośrednio zagrażającym bezpieczeństwu w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym lub dopuszcza do prowadzenia pojazdu mechanicznego albo innego pojazdu na drodze publicznej przez osobę znajdującą się w stanie nietrzeźwości, będącą pod wpływem środka odurzającego lub osobę nieposiadającą wymaganych uprawnień. Wykroczenie z art. 96 § 1 k.w. popełnia właściciel, użytkownik lub prowadzący pojazd, który dopuszcza do prowadzeniu pojazdu osobę bez uprawnień, w stanie po użyciu alkoholu, nie w pełni sprawną (fizycznie lub psychicznie) lub dopuszcza do jazdy pojazd, który nie powinien do niej zostać dopuszczony. W obu tych przepisach nieco inaczej określony jest podmiot, sama czynność wykonawcza, strona podmiotowa oraz miejsce popełnienia czynu. Jeżeli na właścicielu, posiadaczu, użytkowniku czy prowadzącym pojazd ciąży szczególny prawny obowiązek, o którym mowa w art. 179 k.k., czyn wypełniający znamiona wykroczenia z art. 96 § 1 pkt 2 i 5 popełniony umyślnie wypełnia jednocześnie znamiona przestępstwa z art. 179 k.k. W tym wypadku przepis art. 96 k.w. zostanie pochłonięty przez przepis art. 179 k.k. (zbieg rzeczywisty niewłaściwy pomijalny). Natomiast zachowanie wypełniające znamiona pozostałych postaci

⁵⁹ *Ibidem*, s. 446.

⁶⁰ Został wprowadzony do kodeksu karnego przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 541).

wykroczenia z art. 96 § 1 pkt 1, 3, 4 i 6 k.w. nie wypełnia jednocześnie znamion przestępstwa z art. 179 k.k.⁶¹

Popęlnienie wykroczenia z art. 96 § 2 k.w., jeżeli polega na dopuszczeniu pojazdu na drodze publicznej mimo braku odpowiednich urządzeń lub przyrządów (wypełniającego znamiona z art. 96 § 1 pkt 5 k.w.), może pozostawać w zbiegu rzeczywistym niewłaściwym pomijałnym z przestępstwem z art. 179 k.k. Natomiast czyn sprawcy z art. 96 § 2 k.w. popełniony nieumyślnie, nie może jednocześnie wypełniać znamion przestępstwa z art. 179 k.k., ponieważ strona podmiotowa tego przestępstwa polega wyłącznie na umyślności.⁶²

Przepis art. 97 k.w. ma charakter blankietowy, ale pomyślany został jako przepis dopełniający, a nie zastępczy.⁶³ Zabrania on zachowań innych niż penalizowane przez pozostałe przepisy z tego rozdziału kodeksu wykroczeń. Nie może więc pozostawać z nimi w zbiegu. Nie może mieć również zastosowania wtedy, gdy zachowanie sprawcy nie wypełnia dokładnie znamion przepisów art. 84–96a k.w.⁶⁴

Należy rozważyć możliwość jednoczynowego zbiegu wykroczenia z art. 98 k.w. i przestępstwa z art. 173 lub 174 k.k. Sytuacja taka może powstać, gdy sprawca w wyniku zachowania określonego w art. 98 k.w. spowoduje katastrofę w ruchu lądowym lub jej bezpośrednio niebezpieczeństwo, ponieważ wypełni wówczas znamiona przestępstwa z art. 173 lub 174 k.k. Zbieg taki ma jednak charakter pomijałny; przepis art. 98 k.w. zostanie skonsumowany przez przepisy art. 173 lub 174 k.k. Jeżeli sprawca spowoduje wypadek, o którym mowa w art. 177 k.k., przepis ten skonsumuje przepis art. 98 k.w.⁶⁵

Poza wykroczeniami i przestępstwami komunikacyjnymi, problem jednoczynowego zbiegu przestępstwa i wykroczenia pojawia się relatywnie rzadko. Warto zwrócić jeszcze tylko uwagę na niektóre przypadki takiego zbiegu związanego z popełnieniem przez sprawcę kradzieży. Kradzież należy do tzw. czynów

⁶¹ M. Budyn-Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 349-350.

⁶² *Ibidem*, s. 350.

⁶³ Wyrok SN z 11 października 2000 r., IV KKN 250/00, niepublikowany.

⁶⁴ M. Budyn-Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 354.

⁶⁵ M. Budyn-Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 356-357.

przepełnionych - w zależności od wartości skradzionego przedmiotu czynności wykonawczej stanowi przestępstwo lub wykroczenie. Granica określona została wyraźnie, przez odwołanie się do najniższego miesięcznego wynagrodzenia.⁶⁶ W tym zakresie oczywiście nie jest możliwy zbieg przestępstwa z wykroczeniem, gdyż albo wartość skradzionej rzeczy lub pieniędzy osiąga wartość „przestępną” albo nie. Ustawodawca przewidział jednak w art. 130 k.w. pewne wyłączenia spod tej ogólnej reguły.⁶⁷ Również niektóre przepisy kodeksu karnego typizują przestępstwa ze względu na szczególny przedmiot czynności wykonawczej (np. dokumenty potwierdzające tożsamość osoby). Jeżeli zatem sprawca kradnie portfel z pieniędzmi o łącznej wartości nieprzekraczającej 1/4 najniższego miesięcznego wynagrodzenia, ale w portfelu tym znajduje się także dowód osobisty i prawo jazdy właściciela, czyn ten wypełnia znamiona wykroczenia z art. 119 k.w. i art. 275 k.k. (w niektórych układach faktycznych także 276 k.k.).

Ponieważ „styk” przepisów kodeksu pracy i kodeksu karnego pojawiał się w praktyce orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego, chociaż spraw tego typu nie było w aktach nadesłanych do badania, warto zwrócić uwagę także na jednoczynowy zbieg przestępstwa i wykroczenia z kodeksu pracy. Zakresy przepisów z art. 218 § 1a i 2 k.k. oraz wykroczeń z art. 281 i 282 k.p. w zasadzie się pokrywają. Artykuł 218 § 1a k.k. typizuje występki polegający na złośliwym lub uporczywym naruszaniu praw pracownika wynikających ze stosunku pracy lub ubezpieczenia społecznego przez osobę wykonującą czynności w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, zagrożony karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Paragraf drugi tego przepisu stanowi, że osoba określona w § 1a, odmawiająca ponownego przyjęcia do pracy, o której przywróceniu orzekł właściwy organ, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Natomiast w art. 218 § 3 k.p. wprowadzona została odpowiedzialność karna osoby, która będąc zobowiązana orzeczeniem sądu do wypłaty wynagrodzenia za pracę lub innego świadczenia ze stosunku pracy, obowiązku tego nie wykonuje. Za ten czyn grozi kara grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3. Przepis art. 281 k.p. natomiast przewiduje karę grzywny od 1 000 zł do 30 000 zł., jeżeli osoba będąca pracodawcą lub działająca w jego imieniu narusza normy

⁶⁶ Por. M. Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny...*, s. 698.

⁶⁷ Por. M. Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 460-468.

związane z zawieraniem i rozwiązywaniem umowy o pracę, stosuje wobec pracowników inne kary niż przewidziane w przepisach prawa pracy o odpowiedzialności porządkowej pracowników, narusza przepisy o czasie pracy lub przepisy o uprawnieniach pracowników związanych z rodzicielstwem i zatrudnianiu młodocianych, nie prowadzi i nie przechowuje dokumentacji pracowniczej w odpowiedni sposób. Natomiast przepis art. 282 k.p. przewiduje karę grzywny od 1 000 zł do 30 000 zł. dla sprawcy, który wbrew obowiązkowi nie wypłaca w ustalonym terminie i w odpowiedniej wysokości wynagrodzenia za prace lub innego świadczenia uprawnionej osobie, narusza przepisy dotyczące urlopu wypoczynkowego, nie wydaje pracownikowi świadectwa pracy. Tej samej karze podlega, kto wbrew obowiązkowi nie wykonuje podlegającego wykonaniu orzeczenia sądu pracy lub ugody zawartej przed komisją pojednawczą lub sądem pracy. Umysłne czyny tego typu popełnione w sposób uporczywy lub złośliwy stanowią przestępstwo, zaś popełnione nieumyślnie - wykroczenie.⁶⁸

Może zachodzić również zbieg rzeczywisty przepisu art. 218 § 1 k.k. i art. 35 ust. 1 pkt 3 ustawy o związkach zawodowych.⁶⁹ Przepis art. 35 ust. 1 pkt 3 u.z.z. przewiduje odpowiedzialność karną osoby, która w związku z zajmowanym stanowiskiem lub pełnioną funkcją dyskryminuje pracownika z powodu przynależności do związku zawodowego, pozostawania poza związkiem zawodowym lub wykonywania funkcji związkowej. Podlega ona karze grzywny lub ograniczenia wolności.

Przepis art. 218 § 3 k.k. pozostaje w zbiegu z przepisem art. 282 § 1 pkt 1 k.p., który stanowi, że kto wbrew obowiązkowi nie wypłaca w ustalonym terminie wynagrodzenia za pracę lub innego świadczenia przysługującego pracownikowi albo uprawnionemu do tego świadczenia członkowi rodziny pracownika, wysokość tego wynagrodzenia lub świadczenia bezpodstawnie obniża albo dokonuje bezpodstawnych potrąceń, podlega karze grzywny od 1 000 do 30 000 zł (jest to

⁶⁸ M. Budyn- Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny...*, s. 604.

⁶⁹ Ustawa z dnia 23 maja 1991 r., t.j. Dz. U. 2014, poz. 167 z późn. zm.; por. W. Radecki [w:] A. Wąsek, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 1154.

wykroczenie). Zbieg ten jest jednak pomijalny na zasadzie konsumpcji (przepisem konsumującym jest art. 218 § 3 k.k.).⁷⁰

W literaturze przedmiotu przyjmuje się, że nie zachodzi jednoczynowy kumulatywny zbieg przepisów art. 220 k.k. i art. 283 k.p.⁷¹ Przepis art. 220 k.k. kryminalizuje zachowanie osoby odpowiedzialnej za bezpieczeństwo i higienę pracy, która nie dopełnia wynikającego stąd obowiązku i przez to naraża pracownika na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Zagrożone jest ono karą pozbawienia wolności do lat 3. W paragrafie drugim wprowadzony został typ nieumyślny tego przestępstwa, z karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Przepis art. 283 k.p. przewiduje odpowiedzialność osoby odpowiedzialnej za stan bezpieczeństwa i higieny pracy albo kierującej pracownikami lub innymi osobami fizycznymi, która nie przestrzega przepisów lub zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Sprawca taki podlega karze grzywny od 1 000 zł do 30 000 zł.

1.3.3. Problemy procesowe

Artykuł 5 § 1 pkt. 8 k.p.w. zawiera formalną przesłankę ujemną dopuszczalności prowadzenia postępowania w sprawie o wykroczenie. Przepis ten jest na pierwszy rzut oka odpowiednikiem art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. Jednak przepis kodeksu postępowania karnego mówi wyraźnie o zakazie wszczęcia lub dalszego prowadzenia postępowania karnego co do tego samego czynu tej samej osoby, gdy zostało ono już prawomocnie zakończone albo wcześniej wszczęte toczy się. Jednak w odróżnieniu od art. 17 k.p.k., art. 5 § 1 pkt 8 k.p.w. stanowi, że nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza, gdy postępowanie co do tego samego czynu obwinionego zostało prawomocnie zakończone lub wcześniej wszczęte, toczy się. Ustawodawca użył tu ogólnego określenia „postępowanie”, a nie „postępowanie karne” lub „postępowanie w sprawach o wykroczenia (wykroczeniowe)”. Może zatem powstać wątpliwość, czy przepis ten wyłącza dopuszczalność postępowania w sprawach o wykroczenia wtedy, gdy prawomocnie zakończone lub wcześniej

⁷⁰ M. Budyn- Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny...*, s. 604.

⁷¹ S. Samol, *Prawnokarna ochrona praw pracownika w nowym kodeksie karnym*, RPEiS 1998, z. 3–4, s. 75 i n.; M. Budyn- Kulik [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny...*, s. 608.

wszczęte o ten sam czyn wobec tego samego obwinionego zostało jakiegokolwiek postępowanie (karne lub w sprawach o wykroczenia) czy tylko wówczas, gdy zostało w takiej sytuacji wszczęte lub zakończone postępowanie w sprawach o wykroczenia. Wydaje się, że trafny jest ten drugi pogląd. Jak się wskazuje w literaturze przedmiotu, osądzenie sprawy za wykroczenie, gdy jeden czyn sprawcy wypełnia jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia, nie stoi na przeszkodzie rozpoznaniu sprawy o przestępstwo, ponieważ na gruncie przepisów kodeksu postępowania karnego *res iudicata* dotyczy wyłącznie tego samego czynu rozpoznawanego w postępowaniu karnym.⁷² Na takim stanowisku stanął także Sąd Najwyższy.⁷³ Inna interpretacja tego przepisu byłaby sprzeczna zarówno z wykładnią językową - ustawodawca użył tu sformułowania „tego samego czynu obwinionego”, które sugeruje, że chodzi o sytuację, gdy sprawca czynu występuje co najmniej dwukrotnie w charakterze obwinionego, a więc - kiedy rozpoznawana jest kwestia poniesienia przezeń odpowiedzialności za wykroczenia. Odmienna interpretacja art. 5 § 1 pkt 8 k.p.w. byłaby także niezgodna z wykładnią systemową, prowadziłyby bowiem do logicznej sprzeczności między tym przepisem a art. 10 § 1 k.w. oraz art. 61 § 1 pkt 1 k.p.w.

Przepis art. 61 § 1 pkt 1 k.p.w. stanowi, że można odmówić wszczęcia postępowania, a wszczęte umorzyć, także wtedy, jeżeli w sprawie o ten sam czyn, jako mający jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia, postępowanie karne zostało już prawomocnie zakończone orzeczeniem skazującym lub toczy się postępowanie karne z oskarżenia publicznego. W aktualnym stanie prawnym wydaje się, że przepis art. 61 k.p.w. daje jedynie możliwość nieprowadzenia postępowania o wykroczenie, nie nakłada na sąd takiego obowiązku; nie zawiera on zatem ujemnych przesłanek procesowych.⁷⁴ Do 22 maja 2003 r., przepis ten zawierał obligatoryjne (art. 61 § 1 k.p.w.) i fakultatywne (art. 61 § 2 k.p.w.) podstawy odmowy wszczęcia (umorzenia) postępowania w sprawach o wykroczenie. Przepis art. 1 pkt 15 ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia,⁷⁵ zmienił treść art. 61 § 1 k.p.w., usuwając z niego obligatoryjną podstawę umorzenia

⁷² T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania...*, s. 77; W. Kotowski, B. Kurzępa, *op. cit.*, s. 55-56.

⁷³ Postanowienie SN z dnia 29 stycznia 2004, I KZP 40/03, OSNKW 2004, z. 2, poz. 22.

⁷⁴ T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania...*, s. 264.

⁷⁵ Ustawa z dnia 22 maja 2003 r., Dz.U. nr 109, poz. 1031.

(odmowy wszczęcia postępowania) w przypadku zbiegu jednoczynowego przestępstwa i wykroczenia, gdy zapadł wyrok skazujący za przestępstwo. Możliwość odmowy wszczęcia lub umorzenia postępowania przewidywał paragraf 2 tego przepisu wówczas, gdy postępowanie o przestępstwo było w toku oraz gdy zastosowano wobec sprawcy wykroczenia środek wychowawczy.

Jak trafnie zwraca się uwagę w literaturze przedmiotu z art. 61 § 1 k.p.w. płyną następujące wnioski. Nie ma podstaw do nieprowadzenia postępowania w sprawach o wykroczenia, gdy czyn wypełnia znamiona przestępstwa prywatnoskargowego. Postępowanie takie charakteryzuje się m.in. położeniem akcentu na pojednanie sprawcy i pokrzywdzonego. Gdyby zatem do takiego pojednania doszło, sprawca nie poniósłby odpowiedzialności karnej za popełnienie czynu. Skoro jednak jego czyn wypełnia znamiona wykroczenia, istnieje interes publiczny w ukaraniu sprawcy, niewłaściwe zatem byłoby, aby dzięki pojednaniu z pokrzywdzonym uniknął on odpowiedzialności w ogóle (za wykroczenie).⁷⁶

Słusznie zwrócono w literaturze przedmiotu uwagę na to, że ze względu na fakultatywny charakter odmowy wszczęcia postępowania lub jego umorzenia, sąd powinien rozważyć, gdy sprawa karna jest w toku, możliwy sposób jej zakończenia. Jeżeli na przykład istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że nastąpi warunkowe umorzenie postępowania lub umorzenie z powodu nieprzekroczenia stopnia znikomego społecznej szkodliwości czynu, niezasadne byłoby uwolnienie sprawcy także od odpowiedzialności za wykroczenie.⁷⁷ Należy zwrócić uwagę, że pogląd taki został wygłoszony przed wejściem w życie nowelizacji kodeksu postępowania karnego⁷⁸ i kodeksu karnego.⁷⁹ Wprowadziły one wiele możliwości konsensualnego umorzenia postępowania karnego, bez faktycznego ukarania sprawcy (np. umorzenie postępowania z art. 59 a k.k. dodany przez art. 12 pkt 1 ustawy z dnia 27 września 2013 r.). Na gruncie obecnie obowiązujących przepisów przytoczone wyżej stanowisko nie tylko nie straciło na aktualności, ale nawet na niej zyskało.

⁷⁶ Por. A. Marek, *Prawo...*, s. 74.

⁷⁷ T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania...*, s. 265.

⁷⁸ Ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1247 ze zm.

⁷⁹ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 396.

Wątpliwości budzi kwestia tego, jaki sąd i w jakiej formie powinien wydać rozstrzygnięcie odnośnie do tego, która kara podlega wykonaniu. W literaturze pojawił się pogląd, że powinien to uczynić sąd w postępowaniu wykonawczym na posiedzeniu, a nie sąd rozstrzygający w sprawie o przestępstwo lub wykroczenie.⁸⁰ Poglądu tego nie można podzielić bez zastrzeżeń.

1.4. Zbieg przestępstwa/ wykroczenia powszechnego z przestępstwem/ wykroczeniem skarbowym

1.4.1. Problemy materialnoprawne - część ogólna

Na gruncie prawa karnego skarbowego sytuacja jest podobna, choć nie identyczna. Specyfika prawa karnego skarbowego przejawia się także w sposobie regulacji tej materii. Kodeks karny skarbowy zawiera zarówno przestępstwa, jak i wykroczenia skarbowe. Stosunkowo łatwo jest zatem przeprowadzić jakościową linię demarkacyjną między przestępstwami i wykroczeniami powszechnymi a skarbowymi, natomiast trudniej jest czasami odróżnić przestępstwa od wykroczeń skarbowych, ponieważ większość z nich ma charakter tzw. czynów przepoławionych.⁸¹ Chociaż różnice mają w tym przypadku charakter niemal wyłącznie ilościowy, konsekwencje prawno-karne dla sprawcy popełnienia przestępstwa lub wykroczenia skarbowego są znacząco odmienne.⁸²

W kodeksie karnym skarbowym kwestię jednoczynowego zbiegu przestępstwa lub wykroczenia skarbowego z przestępstwem lub wykroczeniem stypizowanym w innej ustawie reguluje art. 8. W literaturze przedmiotu określa się go mianem zbiegu zewnętrznego;⁸³ a także zbiegiem idealnym czynów karalnych.⁸⁴ Przepis art. 8 k.k.s. stanowi, że w takiej sytuacji stosuje się każdy z tych przepisów.

⁸⁰ G. Kasicki, A. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 54.

⁸¹ P. Kardas, G. Łabuda, *Kumulatywny zbieg I...*, s. 80-81.

⁸² P. Kardas, G. Łabuda, *Kumulatywny zbieg I...*, s. 82.

⁸³ P. Kardas [w:] P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, *Kodeks karny skarbowy...*, s.136.

⁸⁴ Z. Siwik, *Systematyczny komentarz do ustawy karnej skarbowej*, Wrocław 1993, s. 110.

Wykonaniu podlega tylko najsurowsza z kar, co nie stoi na przeszkodzie wykonaniu środków karnych lub innych środków orzeczonych na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów. Środki karne i środki zabezpieczające oraz dozór stosuje się, chociażby je orzeczono tylko na podstawie jednego ze zbiegających się przepisów; w razie orzeczenia za zbiegające się czyny zabronione zakazów tego samego rodzaju lub pozbawienia praw publicznych, sąd stosuje odpowiednio przepisy o karze łącznej. Jeżeli obok kary najsurowszej, która podlega wykonaniu, orzeczono także karę grzywny, również ta kara podlega łącznemu wykonaniu; w razie orzeczenia obok kary najsurowszej kilku kar grzywny, łącznemu wykonaniu podlega tylko najsurowsza kara grzywny.

Wątpliwości budzi jednak kwestia możliwości przyjęcia jednoczynowego zbiegu przestępstwa i wykroczenia skarbowego. Problem stanowi interpretacja art. 7 § 1 k.k.s. Niewątpliwie odnosi się on do sytuacji zbiegu przepisów typizujących przestępstwa skarbowe oraz do zbiegu przepisów typizujących wykroczenia skarbowe; jego treść *expressis verbis* nie pozwala na przyjęcie, że dotyczy on również zbiegu „skrzyżowanego”.⁸⁵ Możliwości interpretacyjne art. 7 § 1 k.k.s. były przedmiotem szczegółowej analizy w literaturze.⁸⁶ Wskazano na trzy wchodzące w grę opcje - odrzucenie kumulatywnego zbiegu (konsumpcja wykroczenia skarbowego przez przestępstwo skarbowe); przyjęcie idealnego zbiegu przestępstwa i wykroczenia skarbowego oraz przyjęcie kumulatywnej kwalifikacji przestępstwa i wykroczenia skarbowego. Najpowszechniej przyjmowane jest rozwiązanie trzecie. Jego stosowanie jest możliwe między innymi ze względu na specyfikę regulacji kodeksu karnego skarbowego, zawierającego typy i przestępstw, i wykroczeń, które są jakościowo podobne. Przepis art. 7 § 1 k.k.s. nakazuje kwalifikować czyn sprawcy na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów, niekoniecznie jednorodnych, czyli typizujących tylko przestępstwo lub tylko wykroczenie.⁸⁷

Może pojawić się również „spiętrzenie zbiegów”, gdy ten sam czyn wyczerpuje znamiona więcej niż jednego przestępstwa i/lub wykroczenia skarbowego oraz czynu

⁸⁵ P. Kardas, G. Łabuda, *Kumulatywny zbieg I...*, s. 92-94.

⁸⁶ P. Kardas, G. Łabuda, *Kumulatywny zbieg przepisów ustawy w prawie karnym skarbowym (cz. 2)*, Prok. i Pr. 2001, nr 10, s. 23-42.

⁸⁷ P. Kardas, G. Łabuda, *Kumulatywny zbieg II...*, s. 33-35.

stypizowanego w przepisie zamieszczonym w innym akcie prawnym. Zastosowanie wówczas znajdzie zarówno art. 7 § 1 k.k.s., jak i art. 8 § 1 k.k.s.⁸⁸

1.4.2. Problemy materialnoprawne - część szczególna

Niektóre typy czynów zabronionych w kodeksie karnym stanowią swego rodzaju uszczegółowienie typów z kodeksu karnego czy kodeksu wykroczeń. L. Wilk określa ten zabieg mianem typizacji „specjalizującej”, która wynika ze specyfiki przedmiotu ochrony w prawie karnym skarbowym i wiąże się z określonymi procedurami karno-skarbowymi.⁸⁹ Widać to w szczególności na przykładzie przestępstw i wykroczeń skarbowych typizujących fałszerstwa i oszustwa skarbowe. Nie sposób oczywiście wskazać tutaj na wszelkie możliwe przypadki zbiegów przepisów karno-skarbowych i powszechnych. Przykładowo jedynie można zwrócić uwagę na następujące prawidłowości.

Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko obowiązkowi podatkowemu i rozliczeniom z tytułu dotacji lub subwencji mogą pozostawać w zbiegu jednoczynowym z przestępstwami przeciwko wiarygodności dokumentów, mieniu (oszustwo, przywłaszczenie) oraz wykroczeniami przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym. Czyn polegający na uchylaniu się od obowiązku podatkowego - art. 54 k.k.s. może jednocześnie wypełniać znamiona przestępstwa z art. 270 § 1 k.k. (fałsz dokumentu), art. 272 k.k. (wyłudzenie poświadczenia nieprawdy) czy art. 273 k.k. (używanie sfałszowanego dokumentu lub poświadczenia). Z kolei popełnienie przestępstwa lub wykroczenia z art. 55 k.k.s. (zatajenie działalności gospodarczej) może jednocześnie realizować znamiona wykroczenia z art. 65 k.w. (umyślne wprowadzenie w błąd organu państwowy lub instytucji upoważnionej z mocy ustawy do legitymowania co do pewnych danych).

Wyłudzenie podatku VAT - czyn zabroniony z art. 76 k.k.s. może niekiedy jednocześnie stanowić przestępstwo oszustwa z art. 286 k.k.⁹⁰ Niejasny jest

⁸⁸ L. Wilk [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *op. cit.*, s. 44; P. Kardas, G. Łabuda, *Kumulatywny zbieg I...*, s. 85-86.

⁸⁹ L. Wilk [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *op. cit.*, s. 44.

⁹⁰ Por. szerzej na ten temat ⁹⁰ L. Wilk [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *op. cit.*, s. 45- 50.

natomiast charakter zbiegu przepisu art. 62 § 2 i § 5 k.k.s. z art. 271 k.k. Niektórzy autorzy uważają, że jest on pozorny (ma zastosowanie zasada specjalności) i przepis art. 271 k.k. zostaje wyłączony;⁹¹ tak też w licznych orzeczeniach przyjmował Sąd Najwyższy.⁹² Pojawił się także pogląd odmienny. Jego autor widział tu możliwość istnienia zbiegu idealnego i zastosowania art. 8 § 1 k.k.s.⁹³

Czyn polegający na nieodprowadzeniu przez płatnika na rachunek organu podatkowego pobranych zaliczek i przywłaszczeniu kwot tych zaliczek, wypełnia jednocześnie znamiona przestępstwa lub wykroczenia skarbowego z art. 77 k.k.s. i przestępstwa z art. 284 k.k. lub wykroczenia z art. 119 k.w.⁹⁴

1.4.3. Problemy procesowe

Uzupełnieniem treści art. 8 k.k.s. jest przepis art. 151 k.k.s. zamieszczony wśród regulacji procesowych. Stanowi on, że można odmówić wszczęcia postępowania w sprawie o wykroczenie skarbowe, a wszczęte umorzyć także wtedy, gdy w sprawie o ten sam czyn zabroniony wyczerpujący zarazem znamiona wykroczenia skarbowego i przestępstwa, postępowanie karne w sprawie o przestępstwo zostało już prawomocnie zakończone orzeczeniem skazującym. W paragrafie drugim przewidziana została możliwość odmowy wszczęcia postępowania lub umorzenia już wszczętego, jeżeli o ten sam czyn zabroniony wyczerpujący zarazem znamiona wykroczenia skarbowego i przestępstwa toczy się postępowanie karne w sprawie o przestępstwo ścigane z urzędu.

Przepis ten uważany jest przez przedstawicieli doktryny za przejaw oportunisty.⁹⁵ Należy zauważyć, że z przepisu tego nie wynika zakaz prowadzenia postępowania o wykroczenie skarbowe w sytuacji idealnego zbiegu przestępstwa i wykroczenia skarbowego. Nie zawiera on zatem negatywnych przesłanek procesowych. Przepis

⁹¹ O. Górniok, *Glosa do uchwały SN z dnia 30 września 2003 r.*, I KZP 22/03, OSP 2004, z. 5, s. 267-269.

⁹² Por. orzecznictwo powołane w L. Wilk [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *op. cit.*, s. 53.

⁹³ G. Łabuda, *Nierzetelne wystawianie faktur- oszustwo pospolite czy oszustwo podatkowe? Glosa do uchwały SN z 30 września 2003 r.*, I KZP 22/03, Monitor Podatkowy 2004, nr 6, s. 50-52.

⁹⁴ L. Wilk [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *op. cit.*, s. 43.

⁹⁵ J. Zagrodnik [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *op. cit.*, s. 884.

ten nie znajduje zastosowania wówczas, gdy sprawcy przestępstwa skarbowego nie została wymierzona kara.⁹⁶ Można zatem nie prowadzić postępowania o wykroczenie skarbowe wówczas, gdy ten sam czyn wyczerpał także znamiona przestępstwa skarbowego i sprawca został za nie prawomocnie skazany (wymierzono karę) lub gdy postępowanie o przestępstwo skarbowe zostało wszczęte i toczy się. Zastosowanie przepisu art. 151 k.k.s. zależy od oceny organu procesowego, który może uznać prowadzenie postępowanie w sprawie o wykroczenie skarbowe za niecelowe ze względu na prawdopodobieństwo wymierzenia mu kary łagodniejszej niż za przestępstwo, która nie podlegałaby wykonaniu. Organ procesowy musi wziąć pod uwagę dobro prawne chronione przepisami kodeksu karnego skarbowego. W przypadku opisanym w art. 151 § 2 k.k.s., musi uwzględnić także prawdopodobieństwo zapadnięcia wyroku skazującego i wymierzenia kary surowszej.⁹⁷

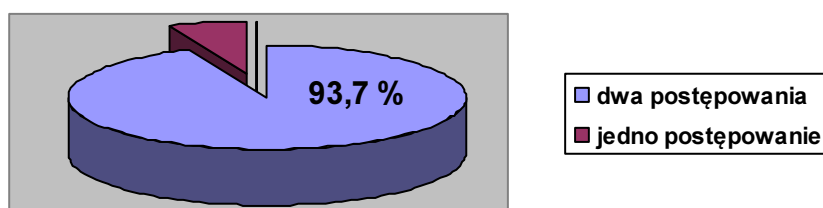
⁹⁶, *Ibidem*, s. 884.

⁹⁷, *Ibidem*, s. 885.

II. Część empiryczna

Zwrócono się do sądów o nadesłanie akt spraw, w których toczyło się postępowanie o czyn stanowiący przestępstwo i wykroczenie oraz w których powołano w sentencji orzeczenia art. 10 k.w. Nadesłano akta 238 spraw. W 223 z nich postępowanie o przestępstwo i wykroczenie prowadzono oddzielnie, zaś w 15 toczyło się jedno postępowanie.

Wykres 1. Liczba postępowań o ten sam czyn



2.1. Sprawy, w których prowadzono oddzielnie postępowanie o wykroczenie i przestępstwo

2.1.1. Dane ogólne

W grupie tej znalazły się 223 sprawy, co stanowiło 93,7% wszystkich badanych spraw.

Ze względu na to, że większość akt spraw z tej grupy były to akta prowadzone w sprawie o wykroczenie, informacji o sprawcach jest niewiele. Większość sprawców w tej grupie była mężczyznami - 209 osób (93,7% sprawców w tej grupie), kobiet zaś było 14 (6,3%).

Wiek sprawców kształtował się następująco: najliczniejsze, prawie równe pod względem liczebności były przedziały wiekowe 22 - 30 lat - 58 osób (26% wszystkich sprawców z tej grupy spraw) i 31 - 40 lat; takich osób było 59 (26,5%). Wiek 34

sprawców mieścił się w przedziale 51 - 60 lat (15,2%). Prawie jednakowa liczba osób znajdowała się w przedziale wiekowym od 41 do 50 lat - 28 osób (12,6%) i od 17 do 21 lat - 27 osób (12,1%). Najmniej licznie reprezentowana była kategoria wiekowa powyżej 60 lat. Takich osób było 17 (7,6%).

Tabela 1. Wiek sprawców

Wiek sprawców	I.b.	%
17 do 21 lat	27	12,1
22 do 30 lat	58	26
31 do 40 lat	59	26,5
41 do 50 lat	28	12,6
51 do 60 lat	34	15,2
Pow. 60 lat	17	7,6
Suma	223	100

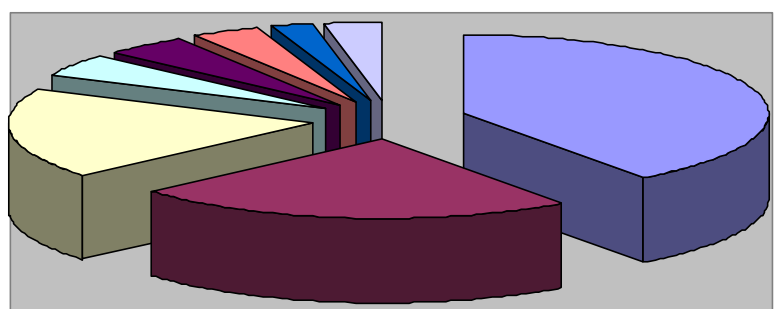
Stan cywilny sprawców w tej grupie przedstawiał się następująco. Osób, które określiły się jako kawaler lub panna było 124 (55,6%). W związku małżeńskim żyło 72 sprawców (32,3%). Dość liczna była grupa rozwodników - 21 osób (9,4%). Najmniej licznie zaś reprezentowane były osoby owdowiałe - 6 osób.

Jedynie wykształcenie 77 sprawców (34,5% wszystkich z tej grupy spraw) jest znane. Liczba sprawców z wykształceniem zawodowym (19 osób; 8,5% sprawców z tej grupy spraw; 24,7% w grupie osób o ustalonym wykształceniu), podstawowym (24 osoby; 10,8% w tej grupie spraw; 31,2% w grupie o ustalonym wykształceniu) oraz średnim (22 osoby; 9,9% w tej grupie spraw; 28,5% w grupie o ustalonym wykształceniu) była zbliżona. Znaczaco mniej osób legitymowało się wykształceniem gimnazjalnym - 9 osób (4% w tej grupie spraw; 11,7% w grupie o ustalonym wykształceniu) oraz wyższym - 3 osoby (1,3% w tej grupie spraw; 3,9% w grupie o ustalonym wykształceniu). Odnośnie do pozostałych 146 sprawców (65,5% wszystkich sprawców w tej grupie) brak było danych w tej mierze.

W niewielu sprawach znajdowały się dane dotyczące zawodu sprawcy. Znane są odnośnie do 86 osób (38,6% wszystkich sprawców w tej grupie spraw), z czego co do 16 wiadomo, że nie miały wyuczonego zawodu. Sprawcy posiadali zróżnicowane zawody wyuczone; w pojedynczych przypadkach były to następujące profesje: tokarz, leśnik, wulkanizator, magazynier, kucharz, kominiarz, farmaceuta, konserwator zabytków, sprzedawca, elektryk, monter, rybak, nauczyciel; po dwóch sprawców miało zawód piekarza, hydraulika, malarza, ogrodnika, spawacza, rolnika, informatyka, dekarza; po 3 razy zadeklarowano następujące zawody: operator, technik, ślusarz, a po 4 razy: ekonomista, murarz, uczeń; 6 razy - stolarz. Zdecydowanie najczęściej występującym zawodem był mechanik (14 sprawców).

Ze względu na to, że dominującym rodzajem kary za wykroczenie jest grzywna, pytano sprawców o źródła zarobkowania (utrzymania). Należy jednak zaznaczyć, iż w aktach spraw nie ma informacji odnośnie do faktu weryfikacji tych danych. Posiadających stałe zatrudnienie było 89 sprawców (39,9% sprawców z tej grupy spraw), zaś 53 wykonywało prace dorywcze (23,8%). Nieposiadających stałego źródła utrzymania było 41 sprawców (18,4%). Wśród sprawców byli również emeryci (10 osób - 4,5%) i renciści (10 osób- 4,5%). Kilku sprawców (8 osób; 3,6%) prowadziło własną działalność gospodarczą, a kilku - gospodarstwo rolne (5 osób; 2,2%). Odnośnie do 7 sprawców (3,1%) brak danych w tej mierze.

Wykres 2. Źródła utrzymania sprawców



Dane o uprzednim skazaniu lub ukaraniu sprawców pochodzą w głównej mierze z oświadczeń samych obwinionych. W większości przypadków nie były one weryfikowane.⁹⁸ Wśród sprawców, 120 było już karanych (53,8% sprawców z tej grupy spraw); w tym za takie samo lub podobne przestępstwo (głównie dotyczyło to przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji) - 80 osób (35,9% wszystkich sprawców z tej grupy spraw; 66,7% uprzednio karanych). W grupie sprawców już karanych było 17 wielokrotnie skazanych (7,6% wszystkich sprawców z tej grupy spraw; 14,2% uprzednio karanych). Kilku sprawców było uprzednio karanych za wykroczenie - 5 osób (2,2% wszystkich sprawców z tej grupy spraw).

Pomimo częstych przypadków popełniania czynu zabronionego w stanie świadomości, mogącym budzić wątpliwości ze względu na odurzenie alkoholowe lub innymi środkami psychoaktywnymi, jedynie w stosunku do 4 sprawców wywołano opinie biegłych psychiatrów.

Czyn w większości spraw związany był z naruszeniem zasad w ruchu drogowym. Często jego opis wskazywał na więcej niż jeden zestaw znamion, dlatego podane niżej dane liczbowe nie sumują się z liczbą sprawców (i spraw).

W opisie czynu informacja o stanie odurzenia sprawcy znalazła się 96 razy. Dwukrotnie chodziło o popełnienie czynu w stanie odurzenia narkotycznego; czterokrotnie - w stanie po użyciu alkoholu; w 90 przypadkach sprawca w czasie czynu był w stanie nietrzeźwości. Warto zwrócić uwagę na to, że z akt wynikało, iż więcej sprawców popełniło czyn w stanie nietrzeźwości. O ile każdy stan po użyciu alkoholu znalazł odzwierciedlenie w opisie czynu, zaś w przypadku odurzenia środkami innymi niż alkohol - w dwóch na trzy⁹⁹, aż 186 sprawców popełniło czyn w stanie nietrzeźwości. Pomijano tę okoliczność w opisie czynu prawdopodobnie dlatego, że w większości przypadków stanowiła ona znamię przestępstwa, a nie wykroczenia. Wydaje się jednak, że taki zabieg jest niewłaściwy. Okoliczność, że sprawca popełnił czyn w stanie odurzenia jest istotna, nawet gdy nie stanowi znamienia typu. Powinna mieć wpływ na wymiar kary. Istnieje powszechna praktyka odrębnego prowadzenia sprawy o przestępstwo i wykroczenie, a w przypadku

⁹⁸ Pomimo tego, że np. z akt wyłączano materiały postępowania karnego z art. 244 k.k.

⁹⁹ Jeden przypadek - było to wykroczenie inne niż drogowe, a stan odurzenia był irrelevantny w świetle znamion.

postępowania wykroczeniowego - do wydzielania każdego zestawu znamion w odrębny czyn. Prowadzi to do pozornej multiplikacji czynu, co zaciemnia obraz treści bezprawia. Sądzę, że właściwszą praktyką jest podawanie jednego pełnego opisu czynu, ponieważ sprawca popełnił **jeden** czyn. Jeżeli popełnił kilka czynów, mamy do czynienia nie ze zbiegiem przepisów ustawy, ale ze zbiegiem przestępstw. Ten jeden opis powinien zostać następnie przyporządkowany do przepisów, które poszczególne jego fragmenty realizują, niezależnie od tego, w jakich ustawach owe przepisy są zawarte.

W pojedynczych przypadkach czyny popełnione przez sprawców z badanej grupy akt, zostały opisane jako: jazda po chodniku, amatorski połów ryb bez uprawnień, wykonywanie czynności służbowych w stanie upojenia alkoholowego, noszenie pistoletu z amunicją, wyrąb drzew i korzeni, zakłócanie porządku publicznego, spożywanie alkoholu na stacji benzynowej, przechodzenie przez teren w lesie, wykopanie dołów w lesie, nieprawidłowe parkowanie, uprawianie konopi, zanieczyszczanie lasu, kradzież portfela. Dwukrotnie czyn polegał na telefonowaniu w czasie jazdy bez urządzenia głośnomówiącego, braku tablic rejestracyjnych pojazdu, którym kierował sprawca, braku ubezpieczenia OC pojazdu, którym kierował sprawca. Trzykrotnie czyn został opisany jako wykonanie niebezpiecznego manewru oraz jazda bez kasku. Czterokrotnie sprawcami czynu byli piesi, którzy wtargnęli na jezdnię. Sześciu sprawców kierowało pojazdem nie dopuszczonym do ruchu oraz prowadziło pojazd bez zapiętych pasów bezpieczeństwa. W siedmiu przypadkach czyn polegał na próbie uniknięcia kontroli drogowej, niezatrzymaniu się przed znakiem STOP lub stanowił ucieczkę z miejsca zdarzenia. Ośmiu sprawców prowadziło pojazd nieoświetlony. Przekroczenia dozwolonej prędkości dopuściło się 15 osób; 25 - nie zastosowało się do znaku drogowego, a 35 osób - stworzyło zagrożenie w ruchu. Najliczniej popełniane były czyny opisane jako kierowanie pojazdem bez dokumentów - 41 sprawców; doprowadzenie do zderzenia z innym pojazdem lub obiektem - 63 oraz kierowanie pojazdem bez uprawnień - 65.

Pojazdy, którymi kierowali sprawcy czynów przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji w większości były samochodami osobowymi (156 przypadków). Nieco mniej było jednośladów: 37 razy - sprawca kierował rowerem, 12 razy - motorowerem, a raz - motorem. W kilku przypadkach sprawca kierował większym pojazdem;

w pojedynczych sprawach - ładowarką i autobusem, 7 razy - ciągnikiem. W czterech przypadkach sprawcą był pieszy.

W większości spraw (160) popełnione zostało jedno wykroczenie; w 47 uznano, że czyn sprawcy wypełnia znamiona dwóch wykroczeń. W 9 sprawach przyjęto popełnienie po trzech wykroczeń, a w dwóch - po 5. W sumie popełnionych zostało więc 291 wykroczeń. W sprawach z tej grupy ustalono, iż oprócz wypełnienia znamion wykroczenia zrealizowane zostały także znamiona jednego przestępstwa; tylko w jednej sprawie uznano, że sprawca zrealizował znamiona trzech przestępstw.

We wszystkich sprawach z tej grupy prowadzono oddzielnie postępowanie o wykroczenie i przestępstwo. Dostarczone do badań akta dotyczyły spraw o wykroczenie. Jedynie w dwóch sprawach dołączono akta spraw karnych. Odpisy wyroków zapadłych w sprawach karnych znajdowały się w 101 aktach spraw wykroczeniowych. W 69 sprawach brak było jakiegokolwiek informacji o skazaniu za przestępstwo; wiadomo było jedynie, że postępowanie w sprawie karnej toczyło się, ponieważ w aktach znajdowało się postanowienie o wyłączeniu materiałów dotyczących przestępstwa do odrębnego postępowania. W pozostałych 51 sprawach informacja o wyroku w sprawie karnej miała charakter niepełny i pochodziła z orzeczenia dotyczącego uznania jednej z kar za niepodlegającą wykonaniu.

Tabela 2. Informacje o postępowaniu w sprawie karnej

	I.b.	%
Akta w sprawie karnej	2	0,9
Odpis wyroku w sprawie karnej	101	45,3
Niepełna informacja o karze w sprawie karnej	51	22,9
Brak informacji o rozstrzygnięciu w sprawie karnej	69	30,9
Suma	223	100

Warto zwrócić uwagę na koszty postępowania.¹⁰⁰ Koszty postępowania wykroczeniowego znane są w 142 sprawach (63,7% wszystkich spraw z tej grupy).¹⁰¹ Brak danych na ten temat w 81 sprawach (36,3%); w 75 sprawach wysokość kosztów nie jest znana z powodu zwolnienia ukaranego od ich ponoszenia (33,6% wszystkich spraw). Koszty w sprawach karnych, ze względu na brak akt, znane są tylko w 69 przypadkach (31% wszystkich spraw).¹⁰² W pozostałych - 154 sprawach brak danych na temat wysokości kosztów, co do 29 z tych spraw (13% wszystkich; 18,8% spraw, w których koszty nie są znane) wiadomo jedynie, że sąd zwolnił skazanego od obowiązku ich ponoszenia.

W postępowaniu karnym 72 oskarżonych dobrowolnie poddało się karze (art. 387 k.p.k.); dwukrotnie skazanie nastąpiło w trybie 335 k.p.k. (w sumie 33,2% wszystkich sprawców). W 167 przypadkach zapadł wyrok nakazowy (74,9% wszystkich spraw z tej grupy).

2.1.2. Kwalifikacja czynów

W większości przypadków czyny sprawców wypełniały znamiona wykroczeń przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji. Sporadycznie pojawiały się inne przepisy kodeksu wykroczeń lub innych ustaw.

W pojedynczych przypadkach czyn sprawcy zakwalifikowano jako wypełniający znamiona typu z art. 70 § 2 k.w. (wykonywanie czynności zawodowych w stanie nietrzeźwości), art. 93 § 1 k.w. (nieudzielenie pomocy ofierze wypadku drogowego przez jego uczestnika), art. 96 § 1 pkt 5 k.w. (dopuszczenie do ruchu pojazdu niewyposażonego w odpowiednie urządzenia lub przyrządy), art. 119 § 1 k.w. (kradzież), art. 124 § 1 k.w. (niszczenie cudzej rzeczy), art. 148 § 1 k.w. (nielegalny wyrąb gałęzi, korzeni lub krzewów), art. 151 § 1 k.w. (przejście przez grunty leśne),

¹⁰⁰ Jest to suma łączna, na którą składa się opłata sądowa i koszty.

¹⁰¹ Kształtowały się one następująco: 1 raz - 70 zł, 85 zł, 220 zł, 300 zł; po 2 razy - 30 zł, 50 zł, 140 zł, 160 zł; po 4 razy - 90 zł, 170 zł, 210 zł; 5 razy - 120 zł; 9 razy - 130 zł; 10 razy - 110 zł; 14 razy - 150 zł; 31 razy - 100 zł oraz 49 razy - 80 zł.

¹⁰² Koszty w sprawach karnych przedstawiały się następująco: 1 raz - 20 zł, 70 zł, 120 zł, 130 zł, 165 zł, 240 zł, 280 zł, 300 zł, 315 zł, 370 zł, 430 zł, 510 zł, 610 zł, 660 zł, 860 zł, 909 zł; 2 razy - 60 zł, 100 zł, 140 zł, 150 zł, 190 zł, 250 zł, 350 zł, 390 zł, 400 zł, 477 zł; 3 razy - 335 zł, 450 zł; 4 razy - 90 zł, 270 zł; 5 razy - 170 zł, 220 zł oraz 9 razy - 80 zł.

art. 151 § 2 k.w. (przejście przez młodnik leśny), art. 154 § 1 pkt 4 k.w. (naruszenie gruntu leśnego przez kopanie dołów), art. 162 § 1 k.w. (zaśmiecanie lasu), art. 43 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi¹⁰³ (sprzedaż alkoholu bez zezwolenia), art. 27a ustawy o rybactwie śródlądowym¹⁰⁴ (amatorski połów ryb bez zezwolenie lub karty wędkarskiej), 51 ust. 2 ustawy o broni i amunicji¹⁰⁵ (posiadanie broni bez rejestracji).

Trzykrotnie w kwalifikacji prawnej czynu pojawił się art. 87 § 1 k.w. (kierowanie pojazdem po użyciu alkoholu lub środka odurzającego) oraz art. 96 § 1 k.w. (dopuszczenie przez właściciela osoby nieuprawnionej do prowadzenia pojazdu). Po cztery razy zastosowano przepisy art. 87 § 2 k.w. (prowadzenie pojazdu innego niż mechaniczny po użyciu alkoholu lub środka odurzającego) oraz 92 § 2 k.w. (niezastosowanie się do sygnału w celu uniknięcia kontroli).

W pięciu sprawach czyn zakwalifikowano jako wypełniający znamiona typu z art. 98 k.w. (zagrożenie bezpieczeństwa na drodze niepublicznej). Siedmiokrotnie przyjęto jako podstawę rozstrzygnięcia art. 88 k.w. (prowadzenie pojazdu bez wymaganego oświetlenia) oraz art. 92 § 1 k.w. (niestosowanie się do znaku drogowego lub sygnału). Osiem czynów stanowiło wykroczenia z art. 94 § 2 k.w. (prowadzenie na drodze publicznej pojazdu niedopuszczonego do ruchu) oraz 86 § 1 k.w. (stworzenie zagrożenia w ruchu drogowym). W 9 sprawach w kwalifikacji pojawił się art. 92a k.w. (niestosowanie się do ograniczenia prędkości).

Częściej przyjmowano, że czyn sprawcy stanowi wykroczenie z art. 97 k.w. (wykroczenie przeciwko przepisom ruchu drogowego) - 27 razy i z art. 87 § 1a k.w. (prowadzenie w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem podobnie działającego środka pojazdu innego niż mechaniczny) - 28 razy.

Najpowszechniej stosowanymi przepisami były: art. 95 k.w. (prowadzenie pojazdu bez dokumentów) - 41 razy; art. 86 § 2 k.w. (niezachowanie ostrożności w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka) - 57 razy oraz art. 94 § 1 k.w. (prowadzenie pojazdu bez uprawnień) - 67 razy.

¹⁰³ Ustawa z dnia 26 października 1982 r., t.j. Dz.U. 2012, poz. 1356, z późn. zm.

¹⁰⁴ Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r., t.j. Dz.U. 2015, poz. 652.

¹⁰⁵ Ustawa z dnia 21 maja 1999 r., t.j. Dz.U. 2012, poz. 576.

Tabela 3. Kwalifikacja wykroczeń

	I.b.	%
art. 86 § 1 k.w.	8	2,8
art. 86 § 2 k.w.	57	19,6
art. 87 § 1 k.w.	3	1,0
Art. 87 § 1a k.w.	28	9,6
art. 87 § 2 k.w.	4	1,4
art. 88 k.w.	7	2,4
art. 92 § 1 k.w.	7	2,4
art. 92 § 2 k.w.	4	1,4
art. 92a k.w.	9	3,1
art. 94 § 1 k.w.	67	23,0
art. 94 § 2 k.w.	8	2,7
art. 95 k.w.	41	14,1
art. 96 § 1 k.w.	3	1,0
art. 97 k.w.	27	9,3
art. 98 k.w.	5	1,7
Inne	13	4,5
Suma	291	100

W kwalifikacji przestępstwa pojawiły się 228 przepisów, ponieważ występował zbieg przepisów ustawy (na gruncie art. 11 § 2 k.k.). Zdecydowanie najczęściej przyjmowano, że czyn sprawcy wypełnia znamiona przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. (prowadzenie w stanie nietrzeźwości pojazdu mechanicznego) - 135 razy. Drugim w kolejności liczby zastosowań był przepis art. 244 k.k. (niestosowanie się do zakazu prowadzenia pojazdu) - 44 razy. Przepis art. 178a § 4 k.k. (popętnienie wskazanego przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji w warunkach swoistej recydywy) został użyty 17 razy, a art. 178a § 2 k.k. (prowadzenie pojazdu innego niż

mechaniczny w stanie nietrzeźwości)¹⁰⁶ - 5 razy. Tyle samo razy (5) zakwalifikowano czyn sprawcy jako przestępstwo z art. 177 k.k. (nieumyślne spowodowanie wypadku w ruchu). W pojedynczych przypadkach czyn sprawcy stanowił przestępstwo z art. 263 § 2 k.k. (posiadanie broni palnej bez zezwolenia); art. 178 § 1 k.k. (popętnienie wypadku w ruchu w stanie nietrzeźwości); art. 224 § 2 i 1 k.k. (wywieranie wpływu na funkcjonariusza); art. 275 k.k. (posługiwanie się cudzym dokumentem potwierdzającym tożsamość); art. 276 k.k. (zniszczenie dokumentu); art. 278 k.k. (kradzież) oraz art. 63 ustawy o narkomanii¹⁰⁷ (uprawa maku lub konopi bez zezwolenia). W 15 sprawach brak było jakichkolwiek danych dotyczących kwalifikacji przestępstwa. Dwóch sprawców popełniło czyn w warunkach recydywy z art. 64 § 1 k.k., również w dwóch przypadkach uznano, że sprawcy popełnili czyny w warunkach ciągu przestępstw z art. 91 k.k.

Tabela 4. Kwalifikacja przestępstw

	I.b.	%
art. 177 k.k.	5	2,2
Art. 178a § 1 k.k.	135	59,2
Art. 178a § 2 k.k.	5	2,2
Art. 178a § 4 k.k.	17	7,4
art. 244 k.k.	44	19,3
Inne	7	3,1
Brak danych	15	6,6
Suma	228	100

W jednej sprawie o czyn z art. 178a § 2 k.k. umorzono postępowanie na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. (czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego albo ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia przestępstwa).

¹⁰⁶ Przepis ten obowiązywał w czasie orzekania; obecnie nastąpiła kontrawencjonalizacja. Został zastąpiony art. 87 § 1a k.w. - art. 12 pkt 3 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247). Zmiana weszła w życie z dniem 9 listopada 2013 r.

¹⁰⁷ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r., t.j. Dz. U. 2012, poz. 124 z późn. zm.

2.1.3. Wymiar kary

W większości przypadków sprawcy wykroczenia wymierzono zań karę grzywny - 215 razy, co stanowiło 98,6% wszystkich kar (96,4% wszystkich spraw). Karę ograniczenia wolności orzeczono wobec dwóch sprawców (0,9% orzeczonych kar; 0,9% wszystkich spraw), zaś karę aresztu - tylko raz (0,5% orzeczonych kar; 0,5% wszystkich spraw). Wobec czterech sprawców postępowanie zostało umorzone na podstawie art. 61 § 1 k.p.k. (ze względu na toczące się postępowanie karne o ten sam czyn) - 1,8% wszystkich spraw, w jednym przypadku odmówiono wszczęcia postępowania o wykroczenie z tego powodu - 0,4 % wszystkich spraw.

Tabela 5. Kary orzeczone za wykroczenia

	I.b.	% kar
Kara grzywny	215	98,6 %
Kara ograniczenia wolności	2	0,9 %
Kara aresztu	1	0,5 %
Suma	218	100

Kara aresztu orzeczona została w wymiarze 7 dni, a kara ograniczenia wolności - na okres 1 miesiąca z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne wobec pojedynczych sprawców w wymiarze 30 godzin i 40 godzin.

Najwyższa kara grzywny, wymierzona tylko raz, wynosiła 3 tys. zł. W pojedynczych przypadkach wymierzono także dwie następne w kolejności (co do surowości) grzywny: 2 tys. zł. i 1,5 tys. zł. Kary te stanowiły w sumie 1,5% wszystkich orzeczonych kar.¹⁰⁸

Najczęściej wymierzano sprawcom karę grzywny w wysokości 500 zł - 46 razy (21,1% wszystkich kar); a w dalszej kolejności po 300 zł - 34 razy (15,6% wszystkich

¹⁰⁸ Ponieważ grzywna stanowiła zdecydowaną większość wszystkich orzeczonych kar, odsetek występowania grzywny w określonej wysokości liczony w ramach kary grzywny, jest właściwie równy z odsetkiem grzywny określonej wysokości w grupie wszystkich orzeczonych kar.

kar); 200 zł - 28 razy (12,8% wszystkich kar) oraz 100 zł - 26 razy (11,9% wszystkich kar). Kilkunastu sprawcom wymierzono grzywnę w wysokości 600 zł (17 razy; 7,8% wszystkich kar), 1 tys. zł (16 razy; 7,3% wszystkich kar), 400 zł (14 razy; 6,4% wszystkich kar) oraz 800 zł (11 razy; 5% wszystkich kar). Dość licznej grupie obwinionych (9 osób; 4,1% wszystkich kar) wymierzona została kara 700 zł grzywny. W przypadku czterech ukaranych grzywna wynosiła 150 zł (1,8% wszystkich kar). Po dwóch obwinionych zostało ukaranych karami 900 zł grzywny (0,9% wszystkich kar) i 50 zł (0,9% wszystkich kar). W pojedynczych przypadkach (po 0,5% wszystkich kar) orzeczono grzywnę w wymiarze 550 zł, 350 zł oraz 250 zł.

Bardzo rzadko sądy sięgały po środki karne - jedynie 17 razy (7,8% spraw, w których wymierzono sprawcy karę). Tylko raz orzeczony został obowiązek naprawienia szkody. Chociaż większość czynów stanowiły wykroczenia drogowe, popełnione w stanie odurzenia alkoholowego lub innymi środkami, rzadko orzeczono zakaz prowadzenia pojazdów. Wobec 7 sprawców orzeczono zakaz prowadzenia roweru na okres 6 miesięcy - 2 razy; na okres 1 roku - 3 razy i na 2 lata - 2 razy. Zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczono w pojedynczych przypadkach na 6 miesięcy, 11 miesięcy oraz 1 rok 3 miesięcy; po dwa razy zaś na okres 10 miesięcy i 1 roku. W dwóch przypadkach sąd rozważał orzeczenie zakazu, ale ostatecznie od tego odstąpił, uznając to za niecelowe.

Ze względu na to, że do akt spraw o wykroczenia nie zawsze dołączone były akta spraw karnych lub choćby odpisy wyroków w sprawach karnych, brak danych odnośnie do kary wymierzonej za przestępstwo w 54 sprawach (24,2% wszystkich spraw).¹⁰⁹ W niektórych sprawach dane są niekompletne i dotyczyły jedynie kary tego samego rodzaju, co orzeczona za wykroczenie. Niekiedy, ponieważ kara grzywny za przestępstwo pojawiała się jedynie w kontekście ustalania, które kara podlega wykonaniu, podawano ją w wymiarze kwotowym, a nie w stawkach dziennych.

¹⁰⁹ W poniższych wyliczeniach za sumę przyjęto liczbę 221 jako sumę wszystkich wymierzonych kar za przestępstwo, co do których są dane.

Za przestępstwo wymierzono ogółem 157 razy karę grzywny (71% wszystkich wymierzonych kar za przestępstwo) - zarówno samoistną, jak i akcesoryjną.¹¹⁰ Wobec jednego sprawcy orzeczono karę ograniczenia wolności (0,5% wszystkich wymierzonych kar za przestępstwo) w wymiarze 8 miesięcy z obowiązkiem wykonania 24 godzin nieodpłatnej dozorowanej pracy na cele społeczne. Karę pozbawienia wolności wymierzono 63 razy (28,5% wszystkich wymierzonych kar za przestępstwo), w tym tylko 2 razy była to kara bez warunkowego zawieszenia jej wykonania (0,9% wszystkich wymierzonych kar za przestępstwo; 3,2% kar pozbawienia wolności); w obu przypadkach w wymiarze 10 miesięcy.

Tabela 6. Kary orzeczone za przestępstwa

		I.b.		% kar	
Kara grzywny		157		71 %	
Kara ograniczenia wolności		1		0,5%	
Kara pozbawienia wolności	bezwarunkowa	63	2	28,5%	0,9%
	z warunkowym zawieszeniem wykonania		61		27,6%
Suma		221	221	100	100

W ośmiu przypadkach (5,1% grzywien; 3,6% wszystkich kar) informacja o wysokości grzywny pochodziła z zarządzenia dotyczącego tego, która z orzeczonych kar grzywny podlega wykonaniu. Nie podano liczby stawek i ich wysokości, tylko końcową sumę wynikającą z przemnożenia tych danych. W pojedynczych przypadkach grzywna ta wynosiła 2 tys. zł, 1 500 zł, 1 200, 800 zł, a w dwóch przypadkach wymierzono karę 1 tys. i 1 400 zł.

W 149 przypadkach (94,9% grzywien; 67,4% wszystkich kar) znana jest liczba stawek i ich wysokość. Najczęściej wymierzono grzywnę w wysokości 100 stawek

¹¹⁰ Z tego powodu liczba orzeczonych kar i braku danych o karach nie sumuje się do liczby spraw. Były to kary następujące w pojedynczych przypadkach: 150/20, 140/10, 120/12, 100/25, 100/13, 100/14, 90/20, 90/10, 80/15, 80/12, 60/30, 50/40, 45/40, 45/20, 40/15, 30/10, 10/10, po 2 razy - 180/10, 130/10, 70/20, 50/30, 40/10, 30/30, 30/20; po 3 razy: 200/10, 100/20, 80/20; po 4 razy - 120/20, 100/15, 50/20, 40/20; 5 razy - 60/20; po 7 razy - 150/10, 70/10, 60/10; 8 razy - 120/10; 12 razy - 50/10; 16 razy - 80/10 i 31 razy - 100/10.

(41 razy - 26,1% grzywien; 18,5% wszystkich kar. Szczegółowe dane na ten temat zawiera tabela 7.

Tabela 7. Liczba stawek grzywny orzeczonej za przestępstwo

Liczba stawek	l.b.	% grzywien	% wszystkich kar
200	3	1,9 %	1,4 %
180	2	1,3 %	0,9 %
150	8	5,1 %	3,6 %
140	1	0,6 %	0,4 %
130	2	1,3 %	0,9 %
120	13	8,3 %	5,9 %
100	41	26,1 %	18,5 %
90	2	1,3 %	0,9 %
80	21	13,4 %	9,5 %
70	9	5,7 %	4,1 %
60	13	8,3 %	5,9 %
50	19	12,1 %	8,6 %
45	2	1,3 %	0,9 %
40	7	4,5 %	3,2 %
30	5	3,2 %	2,3 %
10	1	0,6 %	0,4 %
Suma *	149	94,9 %	67,4 %

* 8 razy grzywny podano kwotowo, więc nie uwzględniono ich w tej tabeli. Stanowiły one 5,1% grzywien; 3,6% wszystkich kar.

Natomiast wysokość stawki najczęściej określona została na 10 zł (101 przypadków; 64,3% grzywien; 45,7% wszystkich kar). Dokładne dane zawiera tabela 8.

Tabela 8. Wysokość stawki grzywny orzeczonej za przestępstwo

Wysokość stawki	l.b.	% grzywien	% wszystkich kar
40	2	1,3 %	0,9 %
30	5	3,2 %	2,3 %
25	1	0,6 %	0,4 %
20	30	19,2 %	13,6 %
15	6	3,8 %	2,8 %
14	1	0,6 %	0,4 %
13	1	0,6 %	0,4 %
12	2	1,3 %	0,9 %
10	101	64,3 %	45,7 %
Suma*	149	94,9 %	67,4 %

* 8 razy grzywny podano kwotowo, więc nie uwzględniono ich w tej tabeli. Stanowiły one 5,1% grzywien; 3,6% wszystkich kar.

Należy zauważyć, że dane dotyczące liczby stawek i ich wysokości mogą dać zwodniczy obraz faktycznej wysokości orzekanych grzywien. Ponieważ w świetle tematu niniejszego raportu istotne jest określenie wzajemnej relacji kar tego samego rodzaju, zasadnym jest ustalenie faktycznej (kwotowej) wysokości grzywien orzeczonych za przestępstwo, aby łatwo było porównać je z grzywnami orzeczonymi za wykroczenie.

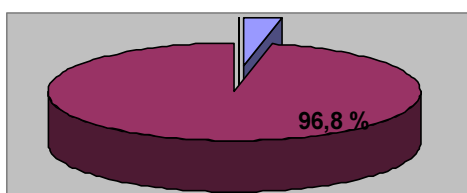
Tabela 9. Wysokość grzywny za przestępstwa w przeliczeniu kwotowym

Wysokość grzywny	l.b.	% grzywien	% wszystkich kar
3 000 zł	1	0,6	0,4
2 500 zł	1	0,6	0,4
2 400 zł	4	2,6	1,8
2 000 zł	8	5,1	3,6
1 800 zł	5	3,2	2,3
1 600 zł	3	1,9	1,4
1 500 zł	14	8,9	6,4
1 400 zł	6	3,8	2,8
1 440 zł	1	0,6	0,4
1 300 zł	3	1,9	1,4
1 200 zł	15	9,6	6,8
1 000 zł	37	23,6	16,8
960 zł	1	0,6	0,4
900 zł	4	2,6	1,8
800 zł	21	13,4	9,5
700 zł	7	4,5	3,2
600 zł	10	6,4	4,5
500 zł	12	7,6	5,4
400 zł	2	1,3	0,9 %
300 zł	1	0,6	0,4 %
100 zł	1	0,6	0,4 %
Suma	157	100	71

Najczęściej wymierzano sprawcom karę grzywny w wysokości 1000 zł.

Kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania została orzeczona 61 razy (27,6% wszystkich kar za przestępstwa; 96,8% kar pozbawienia wolności).

Wykres 3. Kara pozbawienia wolności



■ bezwarunkowa ■ z warunkowym zawieszeniem wykonania

Najczęściej orzeczono karę 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na 2 lata- 8 razy (13,1 % kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania).¹¹¹ Szczegółowe dane na temat wymiaru kary pozbawienia wolności zawiera tabela 11, natomiast tabela 12 pokazuje częstotliwość występowania poszczególnych okresów próby.

Tabela 10. Wymiar kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania

Wymiar kary pozbawienia wolności	I.b.	% kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania	% wszystkich kar pozbawienia wolności	% wszystkich kar
2 mies.	1	1,6	1,6	0,4
3 mies.	3	4,9	4,8	1,4
4 mies.	7	11,5	11,1	3,2
5 mies.	3	4,9	4,8	1,4
6 mies.	17	27,9	27	7,7
8 mies.	13	21,4	20,6	5,9
10 mies.	6	9,8	9,5	2,7
1 r.	10	16,4	15,8	4,5
1 r. 2 mies.	1	1,6	1,6	0,4
Suma	61	100	96,8 %	27,6 %

¹¹¹ Wymierzono następujące kary: 1 raz - 2 mies./3 l., 4 mies./3 l. 5 mies./2 l., 6 mies./4 l., 6 mies./5 l., 10 mies./2 l., 1 r. 2 mies./4 l., 1 r./2 l.; po 2 razy - 5 mies./ 3 l., 8 mies./4 l., 1 r./4 l.; 3 razy - 3 mies./2 l.; po 4 razy - 8 mies./3 l.; 5 razy - 10 mies./ 3 l.; 6 razy - 4 mies./ 2 l.; po 7 razy - 6 mies./ 3 l., 8 mies./ 2 l., 1r./ 3 l. i 8 razy - 6 mies./2l.

Tabela 11. Okres próby

Okres próby	I.b.	% kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania	% wszystkich kar pozbawienia wolności	% wszystkich kar
2 lata	27	44,3	42,85	12,25
3 lata	27	44,3	42,85	12,25
4 lata	6	9,8	9,5	2,7
5 lat	1	1,6	1,6	0,4
Suma	61	100	96,8 %	27,6 %

Jedynie dwóch skazanych w okresie próby oddano pod dozór kuratora.

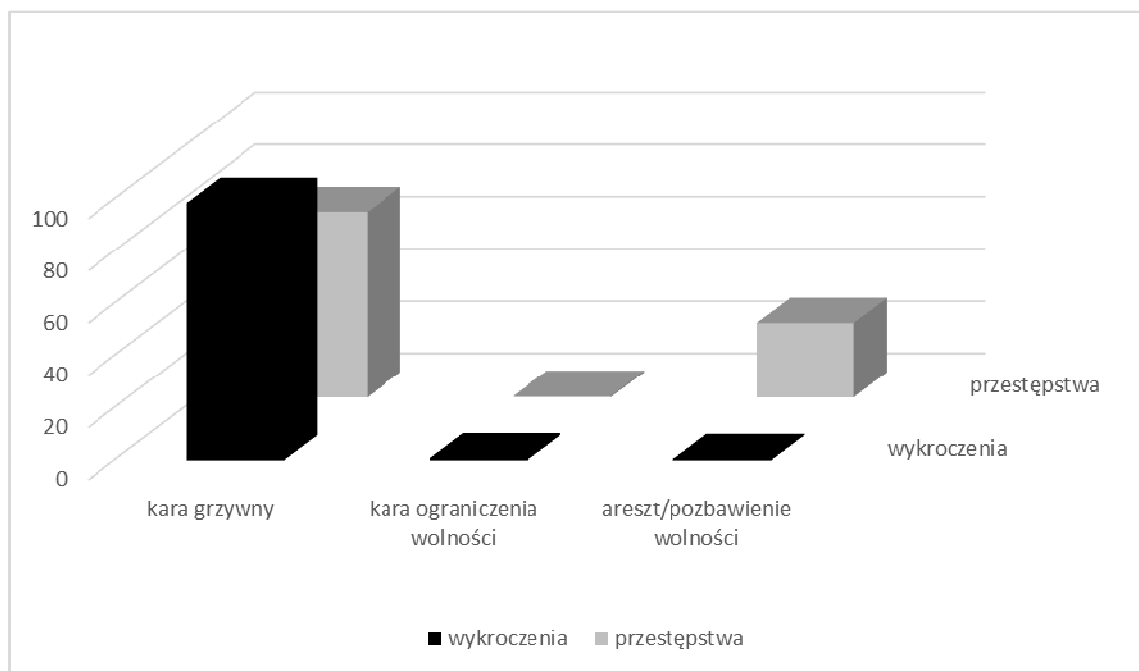
Środki karne w postaci zakazu prowadzenia pojazdów orzeczono w sumie wobec 78 skazanych (46,1% sprawców, odnośnie do których znane są dane o karze; 2,9% wszystkich spraw z tej grupy) - w dwóch przypadkach był to zakaz prowadzenia rowerów (na okres 3 lat i 1 roku); w pozostałych 76 przypadkach zakaz ten dotyczył wszelkich pojazdów mechanicznych. Orzeczono go na następujące okresy: 6 lat - 2 razy, 4 lata - 6 razy, 3 lata - 16 razy, 2 lata - 26 razy, 1 rok - 23 razy.

Ponadto w dwóch przypadkach nałożono na skazanego obowiązek zapłaty świadczenia pieniężnego, a 13 skazanych zostało zobowiązanych do wpłaty na Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej (100 zł - 6 razy, 200 zł - 3 razy, 300 zł - 1 raz, 500 zł - 3 razy).

Postępowanie karne wobec dwóch osób zostało umorzone z powodu braku znamion czynu zabronionego na podstawie art. 17 par 1 pkt 2 k.p.k.

Zarówno w przypadku przestępstw, jak i wykroczeń najczęściej orzekaną karą była grzywna.

Wykres 4. Zestawienie kar za przestępstwa i wykroczenia



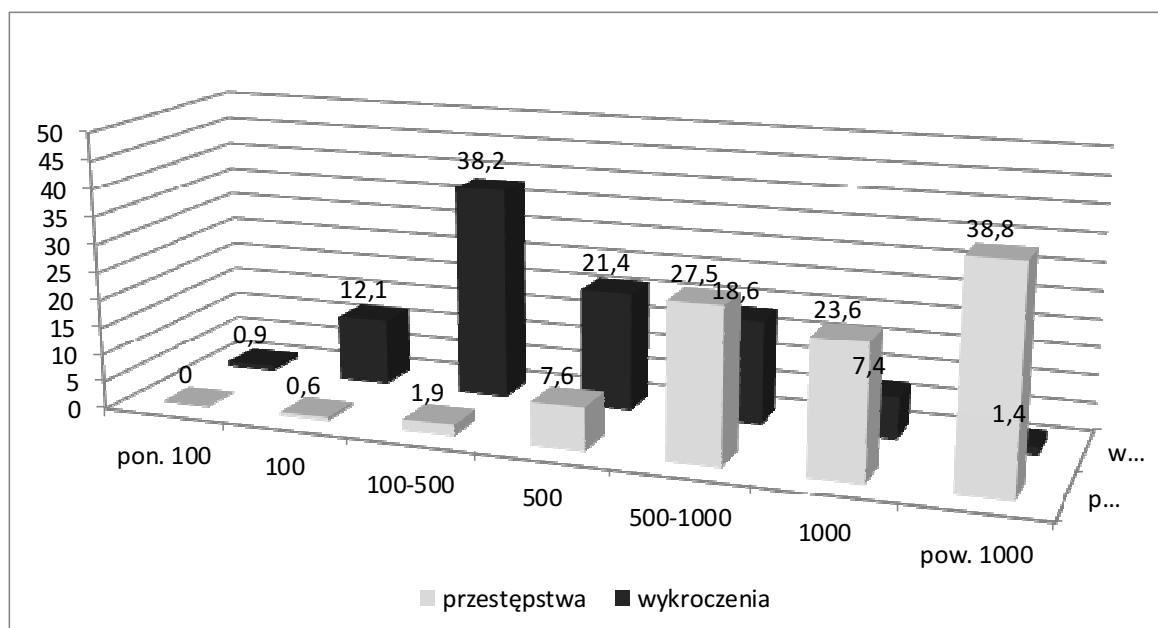
Z tego względu warto porównać wysokości orzekanych grzywien za przestępstwa i wykroczenia.

Tabela 12. Zestawienie wysokości kwotowych grzywien za przestępstwa i wykroczenia

Wysokość grzywny	Przestępstwa			Wykroczenia		
	I.b.	% grzywien	% wszystkich kar	I.b.	% grzywien	% wszystkich kar
Pow. 1000 zł	61	38,8	27,7	3	1,4	1,5
1 000 zł	37	23,6	16,8	16	7,4	7,3
Pow. 500- pon. 1000 zł	43	27,5	19,4	40	18,6	18,3
500 zł	12	7,6	5,4	46	21,4	21,1
Pow. 100- pon. 500 zł	3	1,9	1,3	82	38,2	37,6
100 zł	1	0,6	0,4	26	12,1	11,9
Pon. 100 zł	0	0	0	2	0,9	0,9
Suma	157	100	71	210	100	98,6

W przypadku grzywien wymierzonych za przestępstwa dominowały te w kwocie powyżej 1 000 zł, które stanowiły blisko 40% wszystkich grzywien za przestępstwa, natomiast w przypadku grzywien wymierzonych za wykroczenia najczęściej wymierzano grzywnę z przedziału między 100 zł a 500 zł. W przypadku grzywien za wykroczenie ich rozkład przebiega mniej więcej zgodnie z krzywą Gaussa (rozkład normalny) - najwięcej grzywien wymierzano w średniej wysokości, zaś najwyższych i najniższych było najmniej. Rozkład grzywien wymierzonych za przestępstwo natomiast, wygląda zupełnie inaczej - odsetek grzywien rośnie wraz ze zwiększaniem się ich wysokości. Za wykroczenie grozi grzywna w wysokości od 20 zł do 5 000 zł (w przypadku niektórych wykroczeń ustawodawca wskazuje jej dolną granicę - np. w art. 87 § 1 i § 1 a k.w.- 50 zł, a w niektórych – górną, np. w art. 95 k.w. - do 250 zł). Wymierzone grzywny plasują się raczej w przedziale niskich. Za przestępstwo można orzec grzywnę od 100 zł (10 stawek po 10 zł) do teoretycznie 1 080 000 zł, w przypadku badanych spraw grzywna miała charakter akcesoryjny, więc jej maksymalna wysokość może wynosić 540 000 zł. Pozornie zatem wymierzone za przestępstwa grzywny były bardzo niskie. Jednak należy wziąć pod uwagę to, że w przypadkach blisko 2% grzywien liczba stawek zbliżała się do górnej granicy (270). Natomiast wysokość stawek oscylowała blisko dolnej granicy przewidzianej przez ustawodawcę - aż 64,3% było to ustawowe minimum (10 zł), zaś najwyższa stawka wynosiła 40 zł- 1,3% wszystkich grzywien orzeczonych za przestępstwa.

Wykres 5. Zestawienie grzywien orzeczonych za przestępstwa i wykroczenia



Taki obraz grzywien nasuwa podejrzenie, że zarówno w przypadku wykroczeń, jak i przestępstw sąd uznał tę karę za podstawową dolegliwość wymierzaną sprawcy. O ile w przypadku wykroczeń jest to uprawnione, ponieważ za większość wykroczeń ta kara jest przewidziana jako ustawowe zagrożenie (sama lub alternatywnie z innymi), o tyle jedynie w przypadku przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. wśród sankcji przewidzianych przez ustawodawcę znajduje się grzywna.

2.1.4. Ustalenie kary surowszej

Uznanie jednej z kar za surowszą i ustalenie, która z kar tego samego rodzaju podlega wykonaniu miało miejsce w 135 sprawach. W jednej sprawie nie mogło dojść do „zaliczenia” jednej kary na poczet drugiej na podstawie art. 10 k.w., ponieważ orzeczono różne rodzajowo kary. W 5 sprawach nie wymierzono dwóch kar, np. z powodu umorzenia któregoś postępowania. W 82 sprawach brak było jakichkolwiek informacji na ten temat.

Tabela 13. „Zaliczenie” kary łagodniejszej

	I.b.	%
Orzeczenie kar tego samego rodzaju	135	60,6
Orzeczenie kar różnego rodzaju	1	0,4
Wymierzenie jednej kary	5	2,2
Brak danych	82	36,8
Suma	223	100

Uznanie, która kara tego samego rodzaju podlega wykonaniu następowało w różny sposób, decyzja taka podejmowana była na różnych etapach postępowania i w różnych formach. W wyroku w sprawie o wykroczenie dwukrotnie od razu stwierdzono, że kara za wykroczenie nie podlega wykonaniu. Najczęściej odbywało się to w postanowieniu wydanym w postępowaniu wykonawczym (z nową sygnaturą) - 111 razy. Rzadziej decyzja taka zapadała w postanowieniu w sprawie o wykroczenie wydanym po wyroku (ta sama sygnatura) - 6 razy. Dość liczną grupę stanowiły przypadki ustalania tej kwestii w zarządzeniu wydanym w sprawie o wykroczenie - 16 razy. To właśnie w tej grupie znalazły się informacje o grzywnie

wymierzonej za przestępstwo podanej kwotowo. Jako podstawę decyzji w tych wszystkich przypadkach podawano art. 10 § 1 kw.

Tabela 14. Decyzja dotycząca kary podlegającej wykonaniu

	l.b.	% zaliczonych	% wszystkich spraw
W wyroku w sprawie o wykroczenie	2	1,5	0,9
W postanowieniu w sprawie o wykroczenie	6	4,4	2,7
W zarządzeniu w sprawie o wykroczenie	16	11,9	7,2
W postanowieniu w postępowaniu wykonawczym	111	82,2	49,8
Suma	135	100	60,6

Za nieprawidłową należy uznać praktykę ustalania wzajemnej relacji kar w zarządzeniu. Nie jest ono doręczane ukaranemu, który w związku z tym nie ma pełnej świadomości odnośnie do postępowania wykonawczego. Ponieważ fakt, że prowadzone są dwa postępowania powinien być znany organom prowadzącym te postępowania (w aktach sprawy, z której wyłączono materiał do odrębnego postępowania znajduje się stosowne postanowienie, zaś w aktach sprawy wyłączonej - kserokopie kart), sąd przed wydaniem wyroku powinien sprawdzić, czy w tej drugiej sprawie zapadł wyrok skazujący i w wyroku wydanym przez siebie dokonać ustalenia w kwestii tego, która kara jako surowsza podlega wykonaniu. Z reguły postępowanie o wykroczenie zakończy się wcześniej, więc to w wyroku wydanym sprawie karnej decyzja taka powinna się znaleźć.

Przy obecnym kształcie praktyki orzeczniczej (powszechne prowadzenie odrębnych postępowań) można zaakceptować najczęściej występujące rozwiązanie w postaci podejmowania decyzji o uznaniu kary za surowszą i podlegającą wykonaniu w postanowieniu wydanym w postępowaniu wykonawczym. Jednak należy zauważyć, iż jest to rozwiązanie jedynie akceptowalne, a nie optymalne. Ze względu na niezadowalający poziom przepływu informacji między poszczególnymi

jednostkami zdarza się, można domniemywać, że wcale nierzadko,¹¹² że na przykład grzywna za wykroczenie jest najpierw rozkładana na raty, a dopiero potem wydawane jest postanowienie stwierdzające, iż nie podlega ona wykonaniu.

2.2. Sprawy, w których rozpatrywano łącznie odpowiedzialność za przestępstwo i wykroczenie

2.2.1. Dane ogólne

W tej grupie znalazło się 15 spraw. W jednej z nich czyn popełniło dwóch sprawców, stąd ich liczba wynosi 16. Wśród nich były 2 kobiety (12,5% sprawców w tej grupie) i 14 mężczyzn (87,5% sprawców w tej grupie). Ponieważ postępowanie w tych sprawach miało charakter także karny, dane dotyczące sprawców zostały zebrane staranniej.

Najliczniejszą grupę stanowili oskarżeni z przedziału wiekowego 51 - 60 lat - 5 osób (31,25% sprawców w tej grupie). Druga co do liczebności była grupa sprawców mających między 31 - 40 lat - 3 osoby (18,75% sprawców w tej grupie) oraz między 41 - 50 lat - także 3 osoby (18,75% sprawców w tej grupie). Wiek dwóch osób (12,5% sprawców w tej grupie) mieścił się w przedziale 22 - 30 lat oraz powyżej 60 lat (także 12,5% sprawców w tej grupie). Tylko jeden sprawca należał do przedziału 17 - 21 lat (6,25% sprawców w tej grupie).

Tabela 15. Wiek sprawców

Wiek sprawców	l.b.	%
17 do 21 lat	1	6,25
22 do 30 lat	2	12,5
31 do 40 lat	3	18,75
41 do 50 lat	3	18,75
51 do 60 lat	5	31,25
Pow. 60 lat	2	12,5
Suma	16	100

¹¹² Kwestia ta nie została poddana badaniu, ponieważ dane takie znajdowały się w aktach raczej sporadycznie).

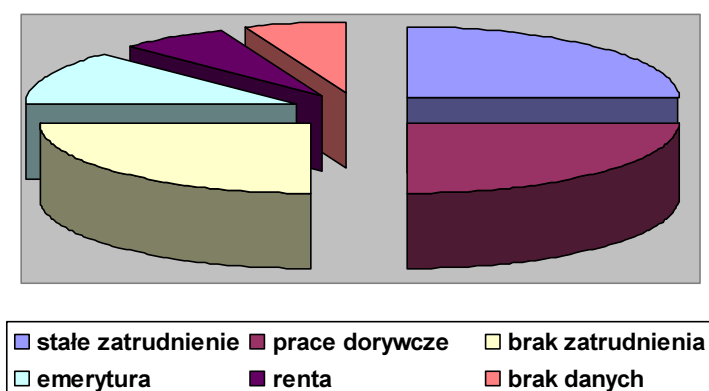
W tej grupie spraw znane było wykształcenie większości oskarżonych; brak danych pojawił się w odniesieniu jedynie do 2 osób (12,5% sprawców w tej grupie). Najwięcej, bo połowa wszystkich sprawców miała wykształcenie zawodowe. Po dwie osoby miały wykształcenie podstawowe i średnie (po 12,5% sprawców w tej grupie), a po jednej - gimnazjalne i wyższe (po 6,25% sprawców w tej grupie).

Większość oskarżonych jako stan cywilny podała kawaler lub panna - 10 osób (62,5% sprawców w tej grupie). W związku małżeńskim pozostawały 4 osoby (25% sprawców w tej grupie). Jeden oskarżony (6,25% sprawców w tej grupie) był wdowcem. Odnośnie do jednego (6,25% sprawców w tej grupie) - brak danych.

Wśród wyuczonych zawodów oskarżonych najczęściej występował mechanik - 6 osób. W pojedynczych przypadkach były to następujące zawody: palacz, rzeźnik, technik budowlany, fryzjer, monter, uczeń, ekonomista. Trzej oskarżeni nie posiadali wyuczonego zawodu.

Źródło dochodu oskarżonych w 4 przypadkach (po 25% sprawców w tej grupie) stanowiło stałe zatrudnienie lub wykonywanie prac dorywczych. Taka sama liczba osób nie pracowała zarobkowo. W gronie sprawców było dwóch emerytów (12,5% sprawców w tej grupie), jeden rencista (6,25% sprawców w tej grupie). W odniesieniu do jednej osoby (6,25% sprawców w tej grupie) brak jest danych.

Wykres 3. Źródła utrzymania



Prawie połowa oskarżonych była już wcześniej karana - 7 osób (43,75% sprawców w tej grupie); w tym 5 za takie samo lub podobne przestępstwo, a 2 za inne; 3 osoby - były karane wielokrotnie.

Czyn został opisany jako: prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości - 15 razy; po 5 razy - prowadzenie pojazdu bez dokumentów, niestosowanie się do zakazu; 4 razy - doprowadzenie do zderzenia; 3 razy - prowadzenie pojazdu bez uprawnień. W pojedynczych przypadkach stwierdzono, że czyn polegał na próbie uniknięcia kontroli, stworzeniu zagrożenia w ruchu, ucieczce z miejsca zdarzenia, zaborze mienia.

W czasie czynu 10 oskarżonych kierowało samochodem osobowym, 6 zaś rowerem. W przypadku tej grupy spraw w opisach wszystkich czynów, które popełnili sprawcy w stanie nietrzeźwości, okoliczność ta została uwzględniona.

Koszty postępowania są znane w 10 sprawach (66,7% spraw); w 5 (33,3%)- brak danych ze względu na całkowite zwolnienie skazanego od ponoszenia kosztów. Ponadto 4 skazanych zwolnionych zostało od ponoszenia kosztów częściowo. W pozostałych sprawach wysokość kosztów została określona w pojedynczych przypadkach na 2 000 zł, 1 030 zł, 440 zł, 290 zł, 210 zł, 120 zł, 100 zł i 70 zł; po 2 razy na 300 zł.

Trzech oskarżonych zostało skazanych z zastosowaniem art. 335 k.p.k. (20%) W dwóch sprawach wywołano opinie biegłych odnośnie do stanu zdrowia psychicznego oskarżonych. W jednym przypadku zdiagnozowali oni u oskarżonego ZZA.

2.2.2. Kwalifikacja czynów

Czyny popełnione przez sprawców zostały uznane za wypełniające znamiona przestępstw i wykroczeń. W 14 sprawach przyjęto, że czyn sprawcy wypełnia znamiona jednego tylko wykroczenia; trzykrotnie, że realizuje on znamiona dwóch wykroczeń. W sumie zatem w badanych 15 sprawach zostało popełnionych 20 wykroczeń.

Uznano, że realizują one znamiona typów z art. 95 k.w. - 6 razy; z art. art. 87a § 1 k.w. - 4 razy; z art. 94 § 1 k.w. - 3 razy; z art. 97 k.w. - 2 razy. W pojedynczych przypadkach w kwalifikacji prawnej pojawiły się następujące przepisy: art. 92 § 1 k.w., art. 92 § 2 k.w., art. 86 § 1 k.w., art. 86 § 2 k.w. oraz art. 119 § 1 k.w.

Tabela 16. Kwalifikacja wykroczeń

	I.b.	%
art. 86 § 1 k.w.	1	5,0
art. 86 § 2 k.w.	1	5,0
art. 87 § 1a k.w.	4	20,0
art. 92 § 1 k.w.	1	5,0
art. 92 § 2 k.w.	1	5,0
art. 94 § 1 k.w.	3	15,0
art. 95 k.w.	6	30,0
art. 97 k.w.	2	10,0
art. 119 § 1 k.w.	1	5,0
Suma	20	100

W przypadku przestępstw 5 razy czyn realizował znamiona więcej niż jednego przepisu ustawy (zbieg rzeczywisty właściwy); w kwalifikacji prawnej pojawiło się więc 21 przepisów. Najczęściej był to art. 178a § 1 k.k. - 10 razy; po 4 razy - art. 244 k.k., art. 178a § 2 k.k. W pojedynczych przypadkach były to: art. 275 k.k., art. 276 k.k., art. 178a § 4 k.k. Jeden oskarżony odpowiadał w warunkach recydywy z art. 64 § 1 k.k.

Tabela 17. Kwalifikacja przestępstw

	I.b.	%
art. 178a § 1 k.k.	10	47,7
art. 178a § 2 k.k.	4	19,0
art. 178a § 4 k.k.	1	4,8
art. 244 k.k.	4	19,0
Inne	2	9,5
Suma	21	100

2.2.3. Wymiar kary

Za wykroczenie najczęściej wymierzono karę grzywny - 11 razy, dwukrotnie - karę aresztu, nie wymierzono kary ograniczenia wolności.

Tabela 18. Kara orzeczona za wykroczenie

	I.b.	% kar
Kara grzywny	11	84,6
Kara ograniczenia wolności	0	0
Kara aresztu	2	15,4
Suma	13	100

Kara aresztu została wymierzona wobec jednego sprawcy w wysokości 30 dni i jednego - 5 dni. Grzywnę wymierzono 4 razy w wysokości 500 zł; po 3 razy - 300 zł i 200 zł oraz 1 raz - 400 zł.

Tabela 19. Wysokość grzywny orzeczonej za wykroczenie

Kwota	I.b.	% grzywien	% wszystkich kar
200	3	27,3	23,1
300	3	27,3	23,1
400	1	9,1	7,7
500	4	36,3	30,7
Suma	11	100	84,6

Wobec dwóch sprawców postępowanie o wykroczenie umorzono z powodu przedawnienia, na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. Jeden sprawca został uniewinniony od zarzutu popełnienia wykroczenia.

Wobec żadnego ukaranego nie orzeczono za wykroczenie środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów.

Jednego oskarżonego uniewinniono od zarzutu popełnienia przestępstwa. Za wszystkie pozostałe przestępstwa wymierzono karę pozbawienia wolności. Dwukrotnie była to kara bez warunkowego zawieszenia jej wykonania; wobec 13 skazanych wykonanie kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszono. Bezwarunkowa kara pozbawienia wolności została orzeczona w wysokości 3 miesięcy i 5 miesięcy.

Tabela 20. Kara wymierzona za przestępstwo

		I.b.		% kar	
Kara grzywny*		8		53,3**	
Kara ograniczenia wolności		0		0	
Kara pozbawienia wolności	Bezwarunkowa	15	2	100	13,4
	z warunkowym zawieszeniem wykonania		13		86,6
Suma		15	15	100	100

*Kara ta we wszystkich przypadkach została wymierzona obok kary pozbawienia wolności;

** Liczone w stosunku do liczby skazanych sprawców, czyli 15; w stosunku do wszystkich orzeczonych kar - 34,8%.

Najsurowszą karą pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania był 1 rok 2 mies./4 lata. (1 raz). Tylko jeden sprawca w okresie próby został oddany pod dozór kuratora.¹¹³

Tabela 21. Wymiar kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania

Wymiar kary pozbawienia wolności	I.b.	% kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania	% wszystkich kar pozbawienia wolności
3 mies.	2	15,4	13,3
5 mies.	1	7,7	6,7
6 mies.	4	30,7	26,6
8 mies.	3	23,1	20
1 r.	2	15,4	13,3
1 r. 2 mies.	1	7,7	6,7
Suma	13	100	86,6

¹¹³ 1 raz - 3m./3l., 3m./4 l., 5m./2l., 6m./3l., 8m./3l., 1r. 2m./4l.; 2 razy - 8m./2 l., 1r./4l.; 3 razy - 6m./2l.

Tabela 22. Okres próby

Okres próby	I.b.	% kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania	% wszystkich kar pozbawienia wolności
2 lata	6	46,1	40
3 lata	3	23,1	20
4 lata	4	30,8	26,6
5 lat	0	0	0
Suma	13	100	86,6

W ośmiu przypadkach (61,5% skazań) obok kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania wymierzono karę grzywny.¹¹⁴ W siedmiu przypadkach wysokość stawki określono na 10 zł, raz wynosiła ona 50 zł. Najmniejszą liczbą stawek było 30 - 2 razy; a największą - 120 (1 raz). W pojedynczych przypadkach wymierzono 40 i 50 stawek grzywny, trzykrotnie natomiast - 70.

Tabela 23. Liczba stawek grzywny za przestępstwo

Wysokość stawki	I.b.	% grzywien	% wszystkich kar*
30	2	25	9,5
40	1	12,5	4,8
50	1	12,5	4,8
70	3	37,7	14,2
120	1	12,5	4,8
Suma	8	100	38,1

* Jako sumę wszystkich kar przyjęto tu łączną liczbę kar pozbawienia wolności i grzywien akcesoryjnych, czyli 21.

¹¹⁴ W pojedynczych przypadkach były to kary 40 stawek po 10 zł, 50/10 zł, 70/50 zł, 120/10 zł; po 2 razy - 30/10 zł, 70/10 zł.

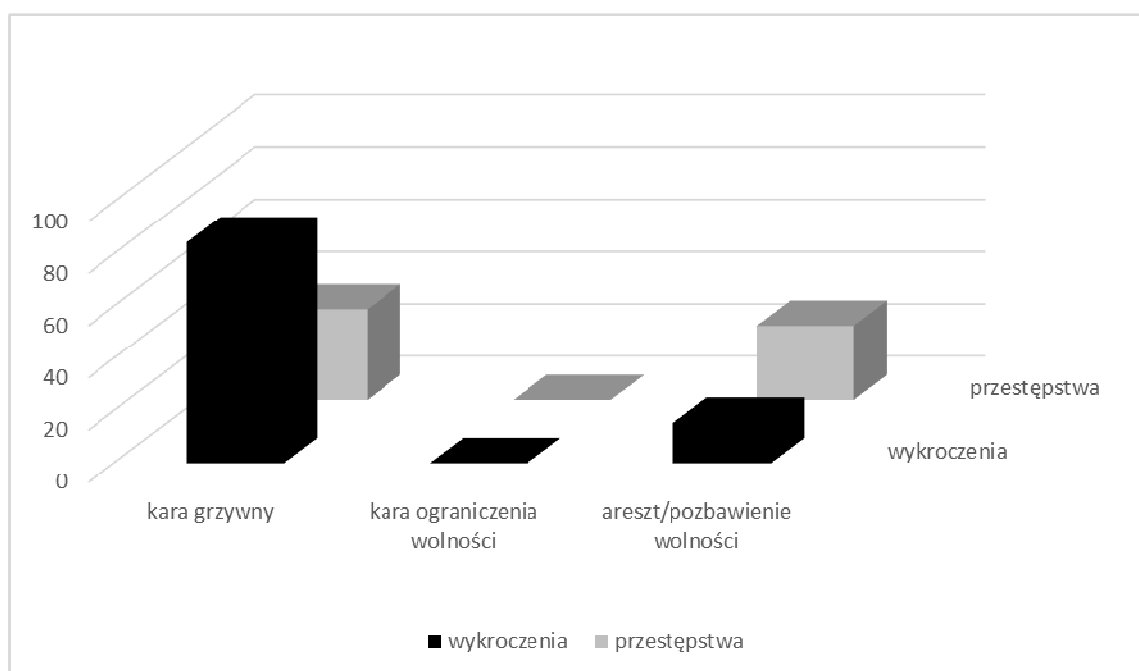
Aby można było porównać wysokość grzywien orzeczonych w poszczególnych grupach spraw, grzywny orzeczone za przestępstwo zostały przeliczone na grzywny kwotowe.

Tabela 24. Wysokość grzywny za przestępstwa w przeliczeniu kwotowym

Wysokość grzywny	l.b.	% grzywien	% wszystkich kar
3 500 zł	1	12,5	4,8
1 200 zł	1	12,5	4,8
700 zł	2	25,0	9,5
500 zł	1	12,5	4,8
400 zł	1	12,5	4,8
300 zł	2	25,0	9,5
Suma	8	100	38,1(2)

Także w tej grupie spraw grzywna wymierzana była relatywnie często i za wykroczenia, i za przestępstwa, chociaż za przestępstwa najczęściej jednak wymierzano karę pozbawienia wolności.

Wykres 7. Zestawienie rodzajów kar za przestępstwa i wykroczenia



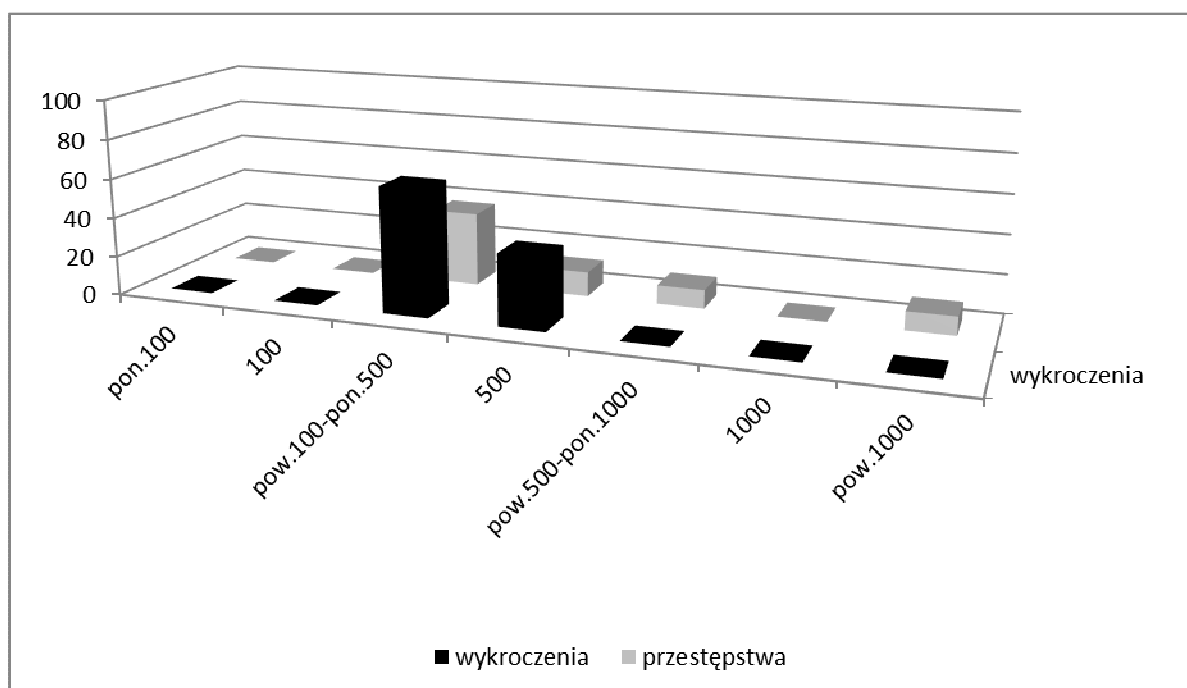
W tej grupie spraw, wysokość najczęściej wymierzanej grzywny i za przestępstwa, i za wykroczenia mieściła się w przedziale powyżej 100 zł do 500 zł. Za wykroczenia ani razu nie orzeczono grzywny wyższej niż 500 zł.

Tabela 25. Zestawienie wysokości kwotowych grzywien za przestępstwa i wykroczenia

Wysokość grzywny	Przestępstwa			Wykroczenia		
	I.b.	% grzywien	% wszystkich kar	I.b.	% grzywien	% wszystkich kar
Pow. 1 000 zł	2	25	9,5	0	0	0
1 000 zł	0	0	0	0	0	0
Pow. 500 - pon. 1 000 zł	2	25	9,5	0	0	0
500 zł	1	12,5	4,8	4	36,3	30,7
Pow. 100 - pon. 500 zł	3	37,5	14,3	7	63,7	53,9
100 zł	0	0	0	0	0	0
Pon. 100 zł	0	0	0	0	0	0
Suma	8	100	38,1	11	100	84,6

Nieco inaczej niż w poprzedniej grupie przedstawia się rozkład kary grzywny. W przypadku wykroczeń jest podobnie, dominują grzywny w wysokości 100 - 500 zł. Natomiast w przypadku grzywny wymierzonej za przestępstwo w tej grupie dominują grzywny w wysokości 100 - 500 zł. Grzywny przekraczające 1 000 zł natomiast pojawiały się rzadko.

Wykres 8. Zestawienie wysokości grzywnen kwotowych za przestępstwa i wykroczenia



Na sześciu skazanych nałożony został obowiązek zapłaty określonych kwot na Fundusz Pomocy Postpenitencjarnej i Pomocy Pokrzywdzonym, 3 razy - po 300 zł; w pojedynczych przypadkach po 1 500 zł, 600 zł i 200 zł.

Środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdu został orzeczony wobec 13 skazanych. Wobec trzech z nich orzeczono zakaz prowadzenia rowerów: na okres 2 lat. Zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych został orzeczony w stosunku do 10 skazanych. Najczęściej orzekano go na 2 lata (4 razy). Następnie odpowiednio - na 1 rok - 3 razy; 5 lat - 2 razy i 6 lat - 1 raz.

Na dwóch skazanych nałożono obowiązek poddania się leczeniu, a na jednego - obowiązek powstrzymywania się od nadużywania alkoholu. W jednej sprawie wyrok został podany do publicznej wiadomości.

Kwestia ustalenia stosunku kar tego samego rodzaju miała znaczenie w 12 sprawach. Dwukrotnie ze względu na uniewinnienie sprawcy od popełnienia w jednym przypadku wykroczenia i w jednym przestępstwa, straciła ona na aktualności. W jednej sprawie nie wymierzono kar tego samego rodzaju.

Tabela 26. Ustalenie, która kara podlega wykonaniu

	I.b.	%
Orzeczenie kar tego samego rodzaju	12	80
Orzeczenie kar różnego rodzaju	1	6,7
Wymierzenie jednej kary	2	13,3
Suma	15	100

We wszystkich sprawach, w których orzeczono kary tego samego rodzaju, stwierdzenie, która kara podlega wykonaniu jako surowsza następowało od razu w wyroku skazującym.

2.3. Podsumowanie części empirycznej

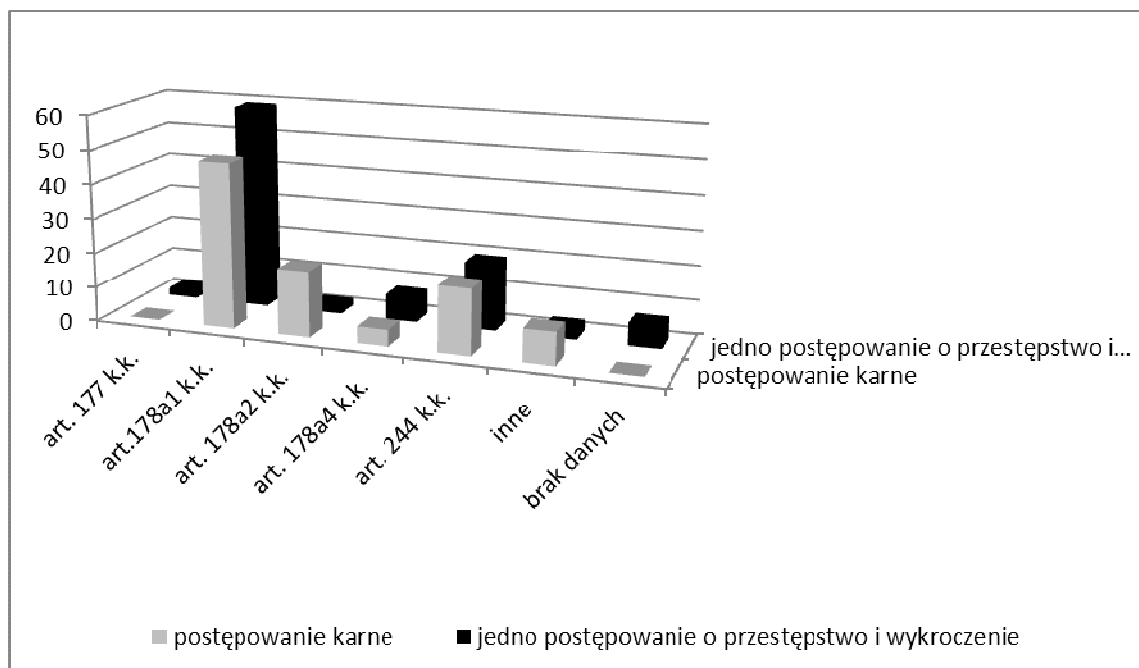
Tabela 27. Zestawienie danych

		Postępowania prowadzone odrębnie (grupa A)	Jedno postępowanie (grupa B)
Płeć	Mężczyźni	93,7%	87,5%
	Kobiety	6,3%	12,5%
Wiek		31 - 40 lat - 26,5%	51 - 60 lat - 31,25%
Stan cywilny		kawaler lub panna - 55,6% w związku małżeńskim - 32,3%	kawaler lub panna - 62,5% w związku małżeńskim - 25%
Wykształcenie		34,5% wszystkich z tej grupy spraw jest znane podstawowe 10,8% w tej grupie spraw; 31,2% w grupie o ustalonym wykształceniu	87,5% wszystkich z tej grupy spraw jest znane Zawodowe - 50% wszystkich sprawców
Zatrudnienie		stałe zatrudnienie - 39,9% prace dorywcze - 23,8% brak stałego źródła utrzymania - 18,4%	stałe zatrudnienie - 25% prace dorywcze - 25% brak stałego źródła utrzymania - 25%
Uprzednia karalność		Karani - 53,8%	Karani - 43,75%
Kwalifikacja wykroczenie		94 § 1 k.w. - 23% art. 86 § 2 k.w. - 19,6% art. 95 k.w. - 14,1% Art. 87 § 1a k.w. - 9,6% art. 97 k.w. - 9,3%	art. 95 k.w. - 30% Art. 87 § 1a k.w. - 20% art. 94 § 1 k.w. - 15% art. 97 k.w. - 10%
Kwalifikacja przestępstwo		art. 178a § 1 k.k. - 59,2%. art. 244 k.k. - 19,3%	art. 178a § 2 k.k. - 19% art. 244 k.k. - 19%
Kara za wykroczenie		Grzywna - 98,6%, ograniczenie wolności - 0,9% areszt - 0,5%	Grzywna - 84,6%, ograniczenie wolności - 0 areszt - 15,4%
Kara grzywny		500 zł - 21,1% wszystkich kar	500 zł - 30,7% wszystkich kar
Środki karne za wykroczenie		7,8% spraw, w których wymierzono sprawcy karę	0

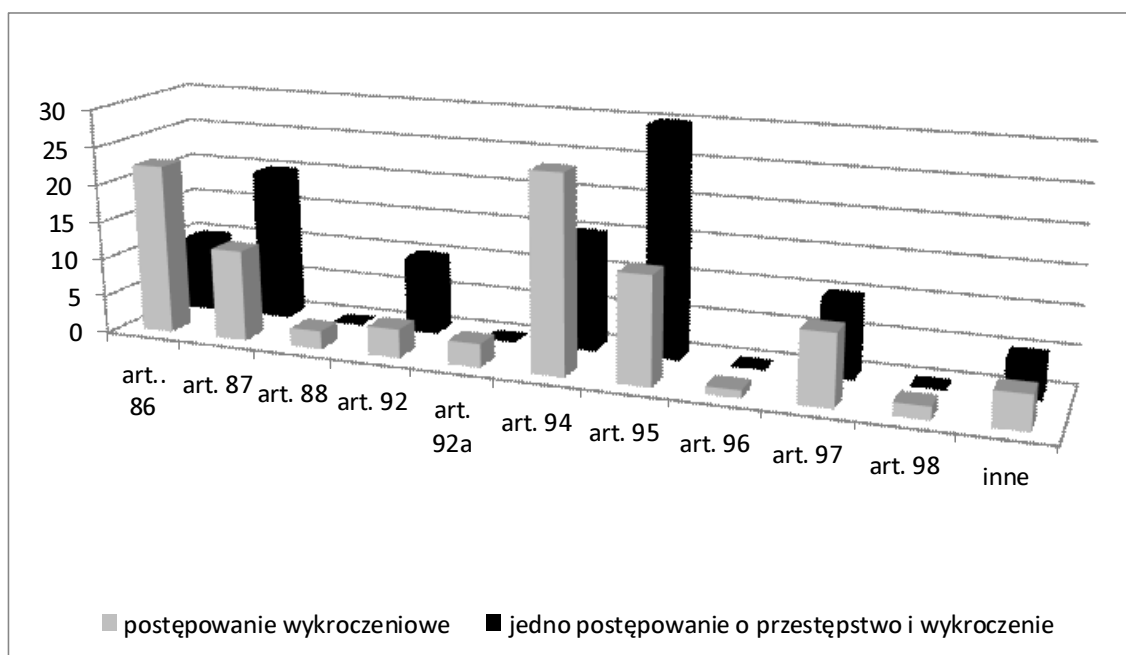
Kara za przestępstwo	brak danych - 24,2% grzywna - 71% wszystkich kar za przestępstwo ograniczenie wolności 0,5% pozbawienie wolności 28,5% w tym bez warunkowego zawieszenia jej wykonania - 0,9% wszystkich wymierzonych kar za przestępstwo	grzywna - 34,8% kar ograniczenie wolności - 0 pozbawienie wolności 65,2% w tym bez warunkowego zawieszenia jej wykonania - 13,4% wszystkich kar za wykroczenie
Grzywna	1 000 zł - 23,6% grzywien; 16,8% wszystkich kar	700 zł - 25% grzywien; 9,5% wszystkich kar
Pozbawienie wolności	6 mies. - 27,9% kar pozbawienia wolności z warunkowym zwieszeniem wykonania; Okres próby - 2 i 3 lata po 44,3% kar pozbawienia wolności z warunkowym zwieszeniem wykonania;	6 mies. - 30,7% kar pozbawienia wolności z warunkowym zwieszeniem wykonania; Okres próby - 2 lata - 46,1% kar pozbawienia wolności z warunkowym zwieszeniem wykonania;
Środki karne	46,1% sprawców, odnośnie do których znane są dane o karze; 2,9% wszystkich	86,7% sprawców
Zaliczenie	Kary tego samego rodzaju 60,6%; brak danych - 36,8%	Kary tego samego rodzaju 80%
Decyzja procesowa	Wyrok w sprawie o wykroczenie -1,5% zaliczonych, Postanowienie w sprawie o wykroczenie 4,4% Zarządzenie w sprawie o wykroczenie - 11,9%; Postanowienie w postępowaniu wykonawczym - 82,2%	W wyroku skazującym
Koszty	znane - 63,7% spraw, brak danych - 36,3%, zwolnienie od ponoszenia - 33,6% wszystkich spraw. Koszty w sprawach karnych – znane 31% wszystkich spraw	znane 66,7% spraw zwolnienie 33,3%

Sprawy z obu grup nie różniły się znacząco pod względem rodzaju czynów będących przedmiotem rozpoznania. W obu grupach dominowały przestępstwa i wykroczenia tzw. drogowe oraz związane z nimi przestępstwo niezastosowania się do zakazu (prowadzenia pojazdów) i w związku z tym prowadzenia pojazdu bez dokumentów i/lub bez uprawnień. W obu grupach równie często czyn popełniony był w stanie upojenia alkoholowego.

Wykres 9. Kwalifikacja przestępstw



Wykres 10. Kwalifikacja wykroczeń



W obu grupach spraw większość sprawców stanowili mężczyźni. W grupie A dominowali sprawcy młodsi (31 - 40 lat), zaś w grupie B starsi (51 - 60 lat). Jednak trudno upatrywać w tej różnicy przyczyn odmiennego sposobu procedowania. Inne właściwości i warunki osobiste sprawców także tego nie wyjaśniają. Należy przyjąć, że decyzja o prowadzeniu jednej sprawy o przestępstwo i wykroczenie lub wyłączenie którejś z nich do odrębnego postępowania była powodowana nie tyle względami procesowymi, co przyjętą w danym ośrodku praktyką. Za właściwszą należy uznać praktykę rozpoznawania spraw o wykroczenie i przestępstwo w jednym postępowaniu. Niestety w 93,7% przypadków sprawy te prowadzone były oddzielnie.

Nie ma zasadniczych różnic między rodzajami orzekanych kar. W grupie B daje się zauważyć swego rodzaju uproszczenie orzekania. Sąd nie zastanawiał się nad wymierzeniem środka karnego za wykroczenie, ponieważ orzekał go za przestępstwo. W przypadku podwójnego orzeczenia środka, ten za wykroczenie byłby najprawdopodobniej łagodniejszy i nie podlegał wykonaniu. Sąd zatem „skracał” drogę do ostatecznego orzeczenia środka karnego w określonej wysokości i czynił to wyłącznie za przestępstwo. Grzywny wymierzane za wykroczenie w obu grupach spraw kształtują się podobnie - najczęściej jest to grzywna w wysokości 500

zł. Natomiast nieco inaczej wygląda kwestia grzywny wymierzanej za przestępstwo. Najczęściej wymierzana grzywna za przestępstwo w sprawach z grupy A wynosi 1 000 zł, zaś w sprawach z grupy B - 700 zł. Interesujące jest to, że generalnie łagodniejsze są grzywny orzekane za wykroczenie, a surowsze za przestępstwo. Grzywna jest „podstawową” sankcją przewidzianą za większość wykroczeń, w przypadku przestępstw jest ona orzekana najczęściej obok kary pozbawienia wolności.

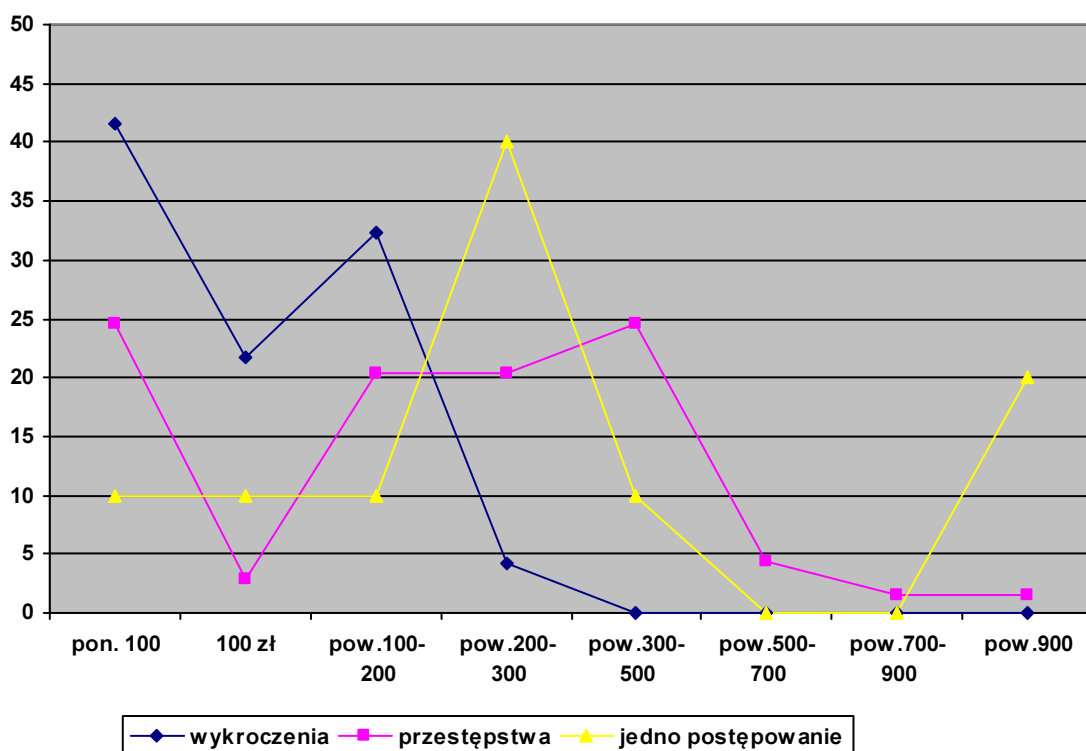
Tabela 28. Zestawienie wysokości kwotowych grzywien za przestępstwa i wykroczenia w obu grupach spraw

Wysokość grzywny	Grupa A % grzywien		Grupa B % grzywien	
	Przestępstwa	Wykroczenia	Przestępstwa	Wykroczenia
Pow. 1 000 zł	38,8	1,4	25	0
1 000 zł	23,6	7,4	0	0
Pow. 500 - pon. 1 000 zł	27,5	18,6	25	0
500 zł	7,6	21,4	12,5	36,3
Pow. 100 - pon. 500 zł	1,9	38,2	37,5	63,7
100 zł	0,6	12,1	0	0
Pon. 100 zł	0	0,9	0	0
Suma	100	100	100	100

Wydaje się, że w sprawach z grupy B sądy wymierzały relatywnie łagodniejsze kary grzywny za wykroczenia niż w przypadku spraw z grupy A. Być może wymiar tej kary traktowany był raczej jako symboliczny, ponieważ sąd wymierzał „całościową” karę za czyn, określając wysokość kary za przestępstwo.

Warto ocenić praktykę prowadzenia postępowań łącznie lub oddzielnie także przez pryzmat kosztów. Zastanawiające jest przede wszystkim to, że sąd jednocześnie

uznaje sprawcę za wydolnego finansowo na tyle, aby wymierzyć mu karę grzywny,¹¹⁵ ale już nie na tyle, aby mógł ponieść koszty sądowe. Praktyka zwalniania od ponoszenia kosztów w przypadku rozdzielenia postępowania w sprawach o wykroczenie i przestępstwo wydaje się jednak o tyle słuszna, że dodatkowe koszty związane z toczeniem się „podwójnego” postępowania powstają niejako „z winy” organu procesowego. Koszty te są z reguły wyższe w przypadku postępowania karnego. Można uznać, że nakładanie z tego powodu dodatkowych obciążeń, generowanych przez sam wymiar sprawiedliwości, na skazanego czy ukaranego byłoby niewłaściwe. Nie jest to jednak praktyka jednolita. Może warto byłoby uzupełnić art. 10 § 1 k.w. o stwierdzenie, że w przypadku kosztów sądowych również tylko wyższe podlegają ściąganiu.



¹¹⁵ Rozstrzygnięcia w badanych sprawach zapadały, gdy obowiązywał art. 58 § 2 k.k. zakazujący wymierzenia kary grzywny w sytuacji, gdy z góry wiadomo, że nie będzie ona mogła zostać ściągnięta nawet w drodze postępowania egzekucyjnego.

III. Wnioski

1. W polskim systemie prawa karnego obowiązuje reguła jednokrotnego skazania sprawcy za popełnienie czynu zabronionego. Wyraża się ona w łacińskiej paremii *ne bis in idem*. Nie oznacza to jednak, że niemożliwe jest poniesienie za ten sam czyn odpowiedzialności karnej, cywilnej, administracyjnej, dyscyplinarnej. Idealny jednoczynowy zbieg przestępstwa i wykroczenia powszechnego (także przestępstwa lub wykroczenia skarbowego) albo przestępstwa lub wykroczenia powszechnego z przestępstwem lub wykroczeniem skarbowym nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, nie narusza zasady *ne bis in idem*.
2. Rezygnacja z oceny czynu popełnionego przez sprawcę z różnych perspektyw, przy użyciu przepisów, typizujących czyny zabronione, których znamiona sprawca rzeczywiście wypełnił, nie byłaby zabiegiem właściwym. Niepotrzebnej multiplikacji ocen zapobiegają istniejące reguły wyłączenia wielości ocen (zasada specjalności, konsumpcji i subsydiarności). Gdy nie da się ich zastosować i wyłączyć z kwalifikacji prawnej danego przepisu, oznacza to, że wszystkie zbiegające się przepisy są niezbędne do opisu czynu sprawcy, niezależnie od tego, czy zawierają znamiona typu przestępstwa czy wykroczenia.
3. Rozpoznawanie czynu sprawcy z różnych perspektyw (karna, wykroczeniowa, karno-skarbowa) pozwala nie tylko na jego całościową ocenę, ale znosi również możliwość - w przypadku znalezienia podstaw do niewymierzenia sprawcy kary w jednym z tych reżimów (umorzenie postępowania z powodu znikomej społecznej szkodliwości, odstąpienie od wymiaru kary, etc.) - uniknięcia przez sprawcę jakiegokolwiek odpowiedzialności za popełnienie czynu, gdy byłoby to niesłuszne lub niezasadne.
4. Przepisy art. 10 k.w., 7 k.k.s. i 8 k.k.s. są potrzebne; konstrukcja jednoczynowego idealnego zbiegu przestępstwa i wykroczenia powinna zostać zachowana w obecnym kształcie. Polski system prawny przewiduje wystarczające regulacje pozwalające wyeliminować skutki podwójnego

ukarania sprawcy (np. art. 10 § 1 k.w.). Należałoby jedynie zrezygnować z regulacji zawartej w art. 10 § 2 k.w., ponieważ w świetle pozostałych unormowań zawartych w art. 10 k.w., nie jest możliwe jej stosowanie.

5. Jednoczynowy zbieg przestępstwa i wykroczenia powszechnego występuje dość często, przede wszystkim w odniesieniu do czynów zabronionych związanych z bezpieczeństwem w komunikacji, poruszaniem się po drogach publicznych, kierowaniem pojazdami. Również w przypadku zbiegu przestępstw i wykroczeń powszechnych ze skarbowymi taka sytuacja może mieć miejsce, np. przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko obowiązkowi podatkowemu i rozliczeniom z tytułu dotacji lub subwencji mogą pozostawać w zbiegu jednoczynowym z przestępstwami przeciwko wiarygodności dokumentów, mieniu (oszustwo, przywłaszczenie) oraz wykroczeniami przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym oraz przeciwko mieniu.
6. Przepisy postępowania w sprawach o wykroczenia oraz w kodeksie karnym skarbowym przewidują odpowiednie regulacje - art. 61 § 1 pkt 1 k.p.w. i art. 151 k.k.s., stanowiące procesowe uzupełnienie przepisów materialnych dotyczących jednoczynowego zbiegu przestępstwa i wykroczenia (powszechnego lub skarbowego). Mają one charakter fakultatywny; pozwalają na rezygnację z prowadzenia postępowania w sprawie o wykroczenie (powszechne lub skarbowe) wówczas, gdy byłoby to niecelowe, przede wszystkim ze względu na możliwość wymierzenia zań kary łagodniejszej niż za przestępstwo, która to kara nie podlegałaby i tak wykonaniu.
7. Nie ma formalnych przeszkód, aby sprawy o przestępstwa i wykroczenia w przypadku jednoczynowego zbiegu przestępstwa z wykroczeniem prowadzić łącznie w jednym postępowaniu. Praktykę sztucznego rozdzielania postępowań należy uznać za niewłaściwą. Generuje ona dodatkowe koszty postępowania, konieczność podejmowania podatkowanych czynności procesowych w celu stwierdzenia, która z kar tego samego rodzaju (lub który środek karny tego samego rodzaju) podlega wykonaniu jako surowsza. Praktyka rozdzielania spraw prowadzi do ich zbędnego multiplikowania, co jednocześnie sprawia, że rozmywa się całościowy obraz bezprawności czynu.

8. *De lege ferenda* można postulować, aby ustawodawca wprost wprowadził do kodeksu postępowania karnego przepis, mówiący o tym, że jeżeli czyn sprawcy wypełnia jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia (odpowiednio tylko powszechnego lub powszechnego i skarbowego) sąd powinien prowadzić jedno postępowanie, kwalifikując czyn na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów (chyba że z jakichś względów byłoby to niecelowe). Odrębne postępowanie o przestępstwo byłoby uzasadnione na przykład w przypadku, gdy sprawca został ukarany za wykroczenie w trybie mandatowym.
9. Poddano badaniu 238 spraw. W 223 (93,7%) z nich postępowanie o przestępstwo i wykroczenie prowadzono oddzielnie, zaś w 15 toczyło się jedno postępowanie. Sprawy z obu grup nie różniły się znacząco pod względem rodzaju czynów będących przedmiotem rozpoznania. Decyzja o prowadzeniu jednej sprawy o przestępstwo i wykroczenie lub wyłączeniu którejś z nich do odrębnego postępowania była powodowana nie tyle względami procesowymi, co przyjętą w danym ośrodku praktyką.
10. Większość czynów stanowiły przestępstwa i wykroczenia drogowe. Nie ma zasadniczych różnic między rodzajami orzekanych kar. Orzeczenie kar tego samego rodzaju wystąpiło w 60,6% spraw, w których postępowania o przestępstwo i wykroczenia prowadzono odrębnie. Uznanie, która kara tego samego rodzaju podlega wykonaniu, następowało w różny sposób, decyzja taka podejmowana była na różnych etapach postępowania i w różnych formach. Za niewłaściwą należy uznać praktykę ustalania wzajemnej relacji kar w zarządzeniu, co miało miejsce w 11,9% spraw, w których orzeczono karę tego samego rodzaju. Najczęściej decyzja taka zapadała w postępowaniu wykonawczym (82,2%).

IV. Stany faktyczne

Sprawy, w których toczyło się jedno postępowanie sądowe o czyn wyczerpujący jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia

1. II K 485/14, SR w B.

W omawianej sprawie czyn popełniła kobieta - T.W., lat 35, mężatka, o wykształceniu wyższym ekonomicznym, pracująca zawodowo, wcześniej niekarana.

Czyn ten polegał na tym, że zabrała ona w celu przywłaszczenia portfel należący do pokrzywdzonej J.K. Wartość portfela oceniono na 5 zł. W środku znajdowały się pieniądze w kwocie 80 zł oraz prawo jazdy pokrzywdzonej.

W sprawie tej wszczęte zostało dochodzenie o przestępstwo z art. 275 § 1 k.k. i 276 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. oraz 119 § 1 k.w. w zw. z art. 10 § 1 k.w. W postanowieniu o przedstawieniu zarzutów z kwalifikacji wyeliminowano art. 275 k.k. Podejrzana przyznała się do zabrania portfela. Stwierdziła, że nie wie, dlaczego to zrobiła. Portfel po pobieżnym przejrzaniu wyrzuciła od razu po wyjściu ze sklepu, w którym go pokrzywdzonej zabrała. Zgłosiła również chęć dobrowolnego poddania się karze bez przeprowadzenia rozprawy. Wobec podejrzanej zastosowano środek zapobiegawczy w postaci poręczenia majątkowego. Prokurator złożył do sądu akt oskarżenia wraz z wnioskiem w trybie art. 335 k.p.k. o wydanie wyroku skazującego bez przeprowadzenia rozprawy i orzeczenie uzgodnionej z oskarżoną kary grzywny w wysokości 30 stawek po 10 zł każda za przestępstwo oraz grzywny w wysokości 200 zł za wykroczenie.

Wyrokiem z dnia 16 października 2015 r. SR w B. uznał oskarżoną za winną popełnienia zarzucanego jej czynu wyczerpującego znamiona przestępstwa z art. 276 k.k. oraz wykroczenia z art. 119 k.w. i wymierzył jej kary grzywny zgodnie z wnioskiem prokuratora. Jednocześnie sąd stwierdził (w kolejnym punkcie tego wyroku), że na podstawie art. 10 § 1 k.w. kara grzywny wymierzona za wykroczenie nie podlega wykonaniu. Zwolnił oskarżoną częściowo z zapłaty kosztów procesów, zasądzając do zapłaty jedynie 70 zł.

Wyrok ten stanowi przykład prawidłowo przeprowadzonego postępowania tego rodzaju. Postępowanie w sprawie o wykroczenie nie zostało wyłączone, a zatem w sprawie toczyło się tylko jedno postępowanie sądowe, w którym rozstrzygnięto o odpowiedzialności sprawcy i za przestępstwo i za wykroczenie. Na podkreślenie zasługuje również prawidłowy sposób zastosowania art. 10 § 1 k.w. Sąd od razu w wyroku skazującym stwierdził, że kara za wykroczenie nie podlega wykonaniu. Taki sposób procedowania należy uznać za wzorcowy. Nie dochodzi tu do niepotrzebnego multiplikowania postępowań, przyspiesza załatwienie sprawy, zmniejsza koszty sądowe. Unika się w ten sposób prowadzenia całkowicie zbędnego postępowania wykonawczego - w tym przypadku w zakresie kary grzywny wymierzonej za wykroczenie.

2. II K 178/14, SR w B.

Sprawcą czynu był mężczyzna - T.M., lat 55, kawaler, posiadający wykształcenie zawodowe (hydraulik), pracujący dorywczo, uprzednio pięciokrotnie karany za przestępstwa z art. 178a § 2 k.k. i 244 k.k. W czasie trwania postępowania przygotowawczego sprawca poddał się terapii uzależnienia od alkoholu w trybie całodobowym w szpitalu psychiatrycznym.

Podczas kontroli drogowej okazało się, że jechał na rowerze w stanie nietrzeźwości. Pierwsze badanie alkotestem wykazało 1,19 mg/l, a drugie 1,21 mg/l, badanie alkomatem zaś - 2,43 ‰. Stwierdzono także, że wobec T.M. orzeczono zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów na 6 lat, którego okres nie upłynął jeszcze w czasie popełnienia czynu. Nie był to pierwszy przypadek orzeczenia takiego zakazu wobec sprawcy. Uprzednio orzekano go już czterokrotnie; raz na okres 1 roku i trzykrotnie na okres 3 lat (okresy trwania poszczególnych zakazów zachodziły na siebie). Za każdym razem dotyczył on prowadzenia „wszelkich pojazdów mechanicznych i rowerowych”.

Podejrzanemu przedstawiono zarzut popełnienia czynu wyczerpującego znamiona przestępstwa z art. 178a § 2 k.k. w zb. z art. 244 k.k. w warunkach art. 64 § 1 k.k. Ponieważ art. 12 pkt. 3 ustawy dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2013, poz. 1247) uchylił paragraf drugi art. 178a k.k., a art. 2 pkt 3 tej ustawy wprowadził § 1 a do art. 87 k.w.

(stanowiący odpowiednik uchylonego art. 178a § 2 k.k.), postanowienie o postawieniu zarzutów zostało zmienione. Uznano, że czyn podejrzanego wypełniał znamiona przestępstwa z art. 244 k.k. w warunkach art. 64 § 1 k.k. i art. 87 § 1a k.w. w zw. z art. 10 § 1 k.w.

Podejrzany przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu. Skorzystał z prawa do składania wyjaśnień. Zadeklarował chęć zerwania z nałogiem alkoholowym, w którym upatrywał źródeł swoich problemów z prawem. Podejrzany został poddany badaniu psychiatrycznemu, w wyniku którego stwierdzono u niego zespół zależności alkoholowej. Zdaniem biegłych, wskazane byłoby zobowiązanie go do stacjonarnego leczenia odwykowego. Stanowisko to podzielił biegły psycholog. W sprawie tej została wywołana jeszcze jedna opinia psychiatryczna. Biegli stwierdzili u podejrzanego organiczne zaburzenia osobowości (zespół psychoorganiczny, otępienny związany z długotrwałym uzależnieniem od alkoholu), które spowodowały w czasie czynu ograniczenie jego poczytalności w stopniu znacznym. Z tego względu ponownie zmienione zostało postanowienie o przedstawieniu zarzutów; uwzględniono w kwalifikacji czynu art. 31 § 2 k.k. I taką kwalifikację ostatecznie zwierał akt oskarżenia.

Wyrokiem z dnia 6 czerwca 2014 r. SR w B. uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu wyczerpującego znamiona przestępstwa z art. 244 k.k. (w warunkach 64 § 1 k.k.) i pozostającego z nim w zbiegu idealnym wykroczenia z art. 87 § 1a k.w., przyjmując, iż działał on warunkach art. 31 § 2 k.k. Za przestępstwo wymierzył oskarżonemu karę 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 4 lat (oddał go również pod dozór kuratora), za wykroczenie zaś sąd orzekł karę grzywny 300 zł oraz środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów rowerowych na okres 1 roku. Oskarżony został zobowiązany do powstrzymania się od nadużywania alkoholu oraz do poddania się leczeniu odwykowemu. Sąd zwolnił go od ponoszenia kosztów sądowych.

Także w tej sprawie sposób procedowania należy uznać za prawidłowy. Nie doszło tu do uwzględnienia treści art. 10 § 1 k.w. w wyroku skazującym, ponieważ sąd wymierzył za przestępstwo i wykroczenie różne kary i środki karne, nie było zatem

podstaw do uznania kary czy środka karnego wymierzonego za przestępstwo lub wykroczenie za niepodlegające wykonaniu.

3. II K 1048/13, SR w P.

Sprawcą był mężczyzna A.D., lat 19, kawaler, o wykształceniu gimnazjalnym, uczeń technikum, wobec którego uprzednio warunkowo umorzono postępowania w sprawie o przestępstwo z art. 158 § 1 k.k.

A.D. został zatrzymany, gdy kierował samochodem osobowym, ponieważ sposób jazdy wskazywał na to, że kierowca może znajdować się w stanie nietrzeźwości. Nie miał przy sobie prawa jazdy ani dokumentów samochodu. W pierwszym badaniu alkotestem otrzymano wynik 0,30 mg/l, w kolejnym zaś - 0,26 mg/l.

W sprawie tej zostało wszczęte postępowanie o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. W postanowieniu o przedstawieniu zarzutów, podejrzanemu przedstawiono ponadto zarzut wypełnienia także znamion wykroczenia z art. 95 k.w. (brak dokumentów - dowodu rejestracyjnego i ubezpieczenia pojazdu).

Podejrzany przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu. Wyjaśnił, że wypił niewielką ilość alkoholu na około 3 godziny przed tym, gdy kierował pojazdem. Nie zdawał sobie sprawy z tego, że w jego organizmie alkohol jeszcze nie rozłożył się całkowicie. Zadeklarował chęć poddania się karze w trybie art. 335 § 1 k.p.k. Jednak ostatecznie prokurator z takim wnioskiem nie wystąpił.

Wyrokiem z dnia 18 lutego 2013 r. uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu. Za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. wymierzył mu karę grzywny w liczbie 60 stawek dziennych po 10 zł każda, orzekł także środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 1 roku. Za wykroczenia z art. 95 k.w. sąd wymierzył oskarżonemu karę grzywny w wysokości 200 zł, jednocześnie uznając, iż nie podlega ona wykonaniu na podstawie art. 10 § 1 k.w. Oskarżony został zwolniony od ponoszenia kosztów sądowych. Wyrok ten został uzasadniony.

Od powyższego wyroku prokurator wniósł apelację, kwestionując zasadność orzeczenia kary grzywny. Wyrokiem z dnia 9 września 2013 r. SO w Ł., V Ka 641/13, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy SR w P. wyrokiem z dnia 3 lutego 2014 r., II K 1048/13, uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu. Za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. wymierzył mu karę 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 3 lat, oddając go pod dozór kuratora sądowego oraz grzywnę w wysokości 30 stawek dziennych po 10 zł każda. Orzekł także wobec niego środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 1 roku. Za wykroczenie wymierzył mu karę grzywny w wysokości 200 zł, uznając, że na podstawie art. 10 § 1 k.w. kara ta nie podlega wykonaniu. Zasadził również od oskarżonego 100 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych.

W tym przypadku toczyło się jedno postępowanie, które dotyczyło zarówno odpowiedzialności karnej za przestępstwo, jak i odpowiedzialności za wykroczenie. Sąd prawidłowo od razu w wyroku skazującym określił, że kara za wykroczenie - łagodniejsza kara tego samego rodzaju, co orzeczona za przestępstwo, nie podlega wykonaniu.

4. II K 1132/13, SR w P.

Sprawcą był mężczyzna - W.J., lat 55, wdowiec, o wykształceniu zawodowym (mechanik), bezrobotny, uprzednio karany za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. i wykroczenie z art. 95 k.w.

W.J. został zatrzymany do kontroli, kiedy kierował samochodem osobowym. Badanie alkotestem wykazało 1,70 mg/l, kolejne - 1,67 mg/l oraz 1,60 mg/l. Sprawca nie posiadał uprawnień do kierowania pojazdami, ponieważ jego prawo jazdy zostało zatrzymane, gdy orzeczono wobec niego zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 3 lat. Początkowo wszczęte zostało dochodzenie o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. Jednak już w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów oprócz popełnienia tego przestępstwa, zarzucono podejrzanemu także wypełnienie znamion wykroczenia z art. 94 § 1 k.w., ponieważ prowadził samochód po drodze publicznej, nie mając stosownych uprawnień. Podejrzany przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu i zadeklarował chęć dobrowolnego poddania się karze. Prokurator jednak nie wystąpił z wnioskiem.

Wyrokiem z dnia 26 lutego 2014 r., SR w P. uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu. Za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. wymierzył mu karę 1 roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 4 lat oraz karę grzywny w wysokości 50 stawek dziennych po 10 zł każda, a także środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 5 lat. Za wykroczenie z art. 94 § 1 k.w. sąd wymierzył karę grzywny w wysokości 300 zł, uznając jednocześnie, że kara ta nie podlega wykonaniu na podstawie art. 10 § 1 k.w. Oskarżony został zwolniony od ponoszenia kosztów sądowych.

5. II K 354/13, SR w P.

Sprawcą był mężczyzna R.S., lat 62, żonaty, o wykształceniu zawodowym (mechanik samochodowy), pracujący zawodowo, niekarany.

R.S. prowadził samochód w stanie nietrzeźwości. Uderzył w tył stojącego pojazdu i odjechał. Badanie alkomatem dało wynik 0,88 mg/l, zaś alkomatem 1,83 ‰.

Początkowo wszczęto postępowanie o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. Jednak już w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów, obok tego zarzutu pojawił się także zarzut zrealizowania znamion wykroczenia z art. 86 § 1 k.k., ponieważ nie zachował należytych środków ostrożności, powodując zagrożenie w ruchu. Podejrzany przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu. Zadeklarował chęć dobrowolnego poddania się karze bez przeprowadzenia rozprawy. Prokurator dołączył do aktu oskarżenia wnioski o skazanie w trybie art. 335 k.p.k.

Wyrokiem z dnia 19 marca 2014 r. uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu. Sąd wymierzył oskarżonemu kary zaproponowane we wniosku prokuratora. Za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. orzekł karę 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 2 lat oraz grzywnę w wysokości 70 stawek po 10 zł każda, a także środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 2 lat. Oskarżony został zobowiązany do zapłacenia świadczenia pieniężnego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w wysokości 300 zł.

Sąd zmienił nieco opis wykroczenia zarzucanego oskarżonemu, włączając do niego okoliczność znajdowania się w stanie nietrzeźwości, co spowodowało przyjęcie kwalifikacji z art. 86 § 2 k.w. Za to wykroczenie wymierzył mu karę grzywny w wysokości 300 zł. Jednocześnie sąd stwierdził, że kara ta na podstawie art. 10 § 1 k.w. nie podlega wykonaniu. Zasadził również od oskarżonego 1 030 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych.

Sprawy, w których rozpoznanie odpowiedzialności za przestępstwo i za wykroczenie odbywało się w odrębnych postępowaniach

W sprawach z tej grupy nadesłane zostały akta spraw o wykroczenia. Niekiedy dołączano do nich wyciągi z akt o przestępstwo lub kserokopie niektórych dokumentów. W niektórych przypadkach do akt sprawy o wykroczenie dołączony został odpis wyroku w sprawie karnej. Krytycznie należy odnieść się do wyłączenia do odrębnego postępowania sprawy o wykroczenie (lub przestępstwo). Zwielokrotnia to koszty postępowania, powoduje przedłużenie ostatecznego zakończenia sprawy. Generuje konieczność uruchamiania drugiego postępowania wykonawczego.

1. W 645/14 SR w K.

Sprawcą była kobieta S.K., lat 24, narodowości czeskiej, panna, o wykształceniu średnim, bez zawodu, pracująca zawodowo, niekarana.

S.K. kierowała samochodem osobowym, w którym oprócz niej znajdowały się jeszcze trzy osoby. Była trzeźwa. W pewnym momencie na łuku drogi sprawczyni zjechała na pobocze, w wyniku czego samochodem zarzuciło i zjechał na lewy pas ruchu, a następnie uderzył w drzewo. Samochód wywrócił się. Pokrzywdzona doznała złamania kości obojczyka i wstrząśnienia mózgu. Pozostali dwaj pokrzywdzeni doznali urazów głowy. Początkowo wszczęto postępowanie w sprawie o przestępstwo z art. 177 k.k. Jednocześnie toczyło się także postępowanie w sprawie o wykroczenie z art. 86 § 1 k.w. Podejrzana przyznała się do popełnienia zarzucanego jej czynu, wyjaśniając, iż do zdarzenia doszło wyłącznie z powodu jej nieuwagi.

W aktach sprawy o wykroczenie, które zostały nadesłane do badania, znajdowały się odpisy postanowienia o przedstawieniu zarzutów, przesłuchań świadków zdarzenia, aktu oskarżenia oraz wyroku. Wyrokiem z dnia 16 czerwca 2014 r. SR w K., II K 362/14, uznał oskarżoną za winną popełnienia zarzucanego jej czynu wypełniającego znamiona przestępstwa z art. 177 k.k. Wymierzył jej, stosując art. 58 § 3 k.k., karę grzywny w wysokości 180 stawek po 10 złotych każda oraz zasądził zwrot kosztów sądowych w wysokości 180 zł.

Już po zapadnięciu wyroku sporządzony został wniosek o ukaranie za wykroczenie. Postanowieniem z dnia 18 września 2014 r., SR w K. odmówił wszczęcia postępowania w sprawie o wykroczenie z art. 86 § 1 k.k. W uzasadnieniu podano, że za ten sam czyn obwiniona została skazana przez sąd karny. „Czyn obwinionej (...) stanowił idealny, jednoczynowy zbieg przestępstwa i wykroczenia (...). Z uwagi na fakt, że S.K. została prawomocnie skazana za przestępstwo z art. 177 k.w., sąd na podstawie art. 59 § 2 k.p.w. w zw. z art. 61 § 1 pkt 1 k.p.w. uznał za celowe odmówić wszczęcia postępowania o wykroczenie, gdyż wykonaniu podlegać będzie jako kara surowsza, tylko kara za przestępstwo.”

2. II W 218/14, SR w Ł.

Sprawcą był mężczyzna M.K., lat 19, kawaler, o wykształceniu gimnazjalnym, nie pracujący zawodowo, niekarany.

Wszczęto postępowanie w sprawie o przestępstwo z art. 177 k.k. Z akt dochodzenia zostały wyłączone do odrębnego postępowania materiały dotyczące spowodowania przez M.K. wykroczenia drogowego, polegającego na tym, że kierując samochodem osobowym nie dostosował prędkości do warunków panujących na drodze, stracił panowanie nad pojazdem, zjechał na lewy pas ruchu i doprowadził do zderzenia z innym pojazdem, wypełniającego znamiona z art. 86 § 1 k.w.

W aktach sprawy o wykroczenie znajdują się m.in. protokoły oględzin miejsca zdarzenia, przesłuchań świadków.

Postanowieniem z dnia 11 lipca 2014 r., SR w Ł. umorzył postępowanie, ustalając, że koszty sądowe ponosi Skarb Państwa. W uzasadnieniu sąd uznał, że w analizowanej sprawie miał miejsce zbieg pozorny, który zachodzi, gdy „czyn

wypełnia wszystkie znamiona przestępstwa, w którego opisie zawierają się wszystkie znamiona wykroczenia, a nadto jeszcze inne znamiona. Jest tak wówczas, gdy całość opisu wykroczenia zawiera się w ustawowym typie przestępstwa, przez co przyjąć trzeba, że sprawca zrealizował wyłącznie znamiona przestępstwa, a nie wykroczenia, które na zasadzie konsumpcji (pochłaniania) uległo redukcji w całości i bez reszty. W takim wypadku sprawca winien odpowiadać tylko za przestępstwo.”

3. II W 428/14, PR w S.

Sprawcą był mężczyzna G.K., lat 37, żonaty, właściciel gospodarstwa rolnego, niekarany¹¹⁶.

G.K. kierował samochodem osobowym w stanie nietrzeźwości, nie posiadając stosownych uprawnień, ponieważ orzeczono wobec niego w 2011 r. zakaz prowadzenie pojazdów mechanicznych kategorii B na okres 2 lat. Wyniki badania alkotestem wyglądały następująco: 0,44 mg/l i 0,37 mg/l. Sprawca nie miał również przy sobie dokumentów wymaganych przy kontroli drogowej - dowodu rejestracyjnego oraz polisy ubezpieczenia OC.

Sprawcy zarzucono popełnienie wykroczenia z art. 94 § 1 k.w. i 95 k.w. G.K. przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wyrokiem z dnia 18 czerwca 2014 r. SR w S. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu i wymierzył mu karę grzywny w kwocie 500 zł, zwolnił go od opłaty, a koszty postępowania przejął Skarb Państwa. W aktach sprawy znajduje się także wyrok SR w S. z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie karnej II K 375/14 o przestępstwo z art. 178a § 4 k.k. G.K. został oskarżony o to, że prowadził samochód osobowy w ruchu lądowym w stanie nietrzeźwości, będąc uprzednio prawomocnie skazanym z art. 178a § 1 k.k.

Sąd uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu. Wymierzył mu karę 4 miesięcy pozbawienia wolności, wykonanie której warunkowo zawiesił na okres próby 2 lat oraz karę grzywny w wysokości 80 stawek po 12 zł każda. Orzekł również środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów

¹¹⁶ Jak podano w aktach sprawy - wg oświadczenia ustnego. Jednocześnie w tychże aktach znajduje się informacja o orzeczeniu środka karnego w sprawie karnej trzy lata wcześniej.

mechanicznych na okres 2 lat, z wyłączeniem prawa jazdy kategorii T oraz świadczenie pieniężne w kwocie 100 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Zasądził także od skazanego 90 zł tytułem kosztów postępowania i 216 zł opłaty sądowej.

W postępowaniu wykonawczym II 2 Ko 3309/14, SR w S. postanowił uznać, iż karą surowszą jest kara grzywny orzeczona za przestępstwo (80 stawek po 20 zł) i w związku z tym - nie wykonywać kary grzywny orzeczonej za wykroczenie w kwocie 500 zł.

4. VI W 349/13, PR w M.

Sprawcą był mężczyzna M.K., lat 45, rozwiedziony, o wykształceniu zawodowym (stolarz), pracujący dorywczo, karany.

Zarzucono mu popełnienie czynu polegającego na kierowaniu samochodem w stanie nietrzeźwości (2,36 ‰ alkoholu we krwi). Wykonując manewr wyprzedzania, nie zachował należytej ostrożności i uderzył w bok wyprzedzanego samochodu, a następnie oddalił się z miejsca zdarzenia. Opisane zachowanie wyczerpywało znamiona wykroczenia z art. 86 § 2 k.w.

W aktach sprawy znajdowały się kserokopie niektórych dokumentów ze sprawy karnej - zawiadomienie o popełnieniu czynu, protokół przesłuchania M.K., protokół przedstawienia zarzutów (przestępstwo z art. 178a § 1 k.k.) oraz wyjaśnienia podejrzanego, który nie przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wyrokiem nakazowym z dnia 12 września 2013 r. SR w M. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu. Wymierzył mu karę 400 zł, orzekł również zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 6 miesięcy, zwolnił obwinionego od ponoszenia kosztów.

W postępowaniu wykonawczym SR w M., VI Ko 1012/13, umorzył postępowanie w przedmiocie rozłożenia na raty grzywny orzeczonej w sprawie za wykroczenie ze względu na orzeczenie wobec M.K. kary za ten sam czyn w postępowaniu o przestępstwo, stwierdzając, iż w tej sytuacji powinna być wykonana tylko kara grzywny orzeczona za przestępstwo.

Postanowieniem z dnia 25 lutego 2014 r., VI Ko 76/14, SR w M. ustalił, że na podstawie art. 10 § 1 k.w., wykonaniu podlega jedynie jako surowsza kara grzywny orzeczona za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. w sprawie VI K 373/13 w wysokości 50 stawek po 10 zł każda. W wyroku tym orzeczono wobec M.K. także środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 4 lat. Sąd postanowił, że wykonaniu podlega wyłącznie środek karny orzeczony za przestępstwo.

5. V W 2814/14, SR W S.

Sprawcą był mężczyzna M.G., lat 22, kawaler, o wykształceniu gimnazjalnym, pracujący zawodowo, karany (z art. 157 § 1 k.k., dwukrotnie z art. 288 k.k.).

M.G. wybił tylną szybę w samochodzie osobowym, powodując szkodę w wysokości 160 zł. Czyn ten zakwalifikowano jako wykroczenie z art. 124 § 1 k.w. Z akt postępowania wyłączono materiały dotyczące prowadzenia samochodu osobowego w stanie nietrzeźwości (art. 178a § 1 k.k.). Badanie alkotestem wykazało, że M.G. miał 0,91 mg/l alkoholu we krwi.

M.G. przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wyrokiem z dnia 23 września 2014 r., SR w S. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu wykroczenia i wymierzył mu karę 1 miesiąca ograniczenia wolności w postaci wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cel społeczny w wymiarze 30 godzin. Zobowiązał go także do naprawienia szkody. Zasądził również koszty sądowe w wysokości 50 zł i opłatę w wysokości 30 zł.

W tej sprawie nie ma żadnych informacji dotyczących wyroku w sprawie karnej. Sądząc z kwalifikacji przestępstwa, mało prawdopodobne jest, by orzeczona została zań kara tego samego rodzaju, co za wykroczenie. Prawdopodobnie zatem kary orzeczone za przestępstwo i wykroczenie będą tu podlegać odrębnemu wykonaniu.

6. V W 2293/14, SR w S.

Wniosek o ukaranie został sporządzony wobec mężczyzny - M.N., lat 30, kawalera, posiadającego wykształcenie podstawowe, pracującego dorywczo, karanego (wielokrotnie - z art. 278 k.k., 255 k.k., 216 k.k., 178a § 2 k.k.). Został on obwiniony

o to, że jechał rowerem po drodze publicznej w stanie nietrzeźwości (1,11 mg/l), czyli o popełnienie wykroczenia z art. 87 § 1a k.w. (w zw. z art. 45 ustawy prawo o ruchu drogowym).

W aktach sprawy znajduje się informacja o prowadzeniu wobec M.N. postępowania w sprawie o przestępstwo z art. 244 k.k. oraz postanowienie o wyłączeniu do odrębnego postępowania materiałów dotyczących wykroczenia z art. 87 § 1a k.w.

M.N. przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu i wyraził chęć dobrowolnego poddania się karze.

W toku postępowania M.N. został poddany badaniu psychiatrycznemu. Biegli rozpoznali u niego uzależnienie od alkoholu. Nie stwierdzili jednak, by poczytalność M.N. w czasie czynu była zniesiona lub ograniczona.

Wyrokiem nakazowym z dnia 24 lipca 2014 r. SR w S. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu wykroczenia. Wymierzył mu karę grzywny 1 000 zł. Na podstawie art. 39 § 1 k.w. sąd odstąpił od orzekania środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów. Zasądził również od ukaranego koszty sądowe w kwocie 50 zł i opłatę w wysokości 100 zł.

W aktach sprawy nie było informacji o zakończeniu toczącego się postępowania w sprawie o przestępstwo.

7. II W 520/14, SR w Z.

Sprawcą był mężczyzna W.L., lat 22, kawaler, o wykształceniu średnim, posiadający zawód informatyka, bezrobotny, niekarany.

Dwaj mężczyźni zostali poproszeni przez właściciela pojazdu o pojechanie do sklepu. Ponieważ nie znali okolicy i byli w stanie nietrzeźwości, szukali trzeźwego kierowcy. W.L. zadeklarował, że jest trzeźwy i zgodził się ich zawieźć. Jechał z nadmierną prędkością. W pewnej chwili w czasie jazdy stracił panowanie nad samochodem i wjechał do rowu. Samochód został uszkodzony - na kwotę około 12 tysięcy złotych. Kierowca ani pasażerowie nie odnieśli obrażeń. W.L. zadeklarował, że sprowadzi pomoc. Nie wrócił jednak na miejsce zdarzenia. Pokrzywdzeni poprosili

przechodzących ludzi o pomoc. Odnaleziono W.L. i poddano go badaniu na obecność alkoholu. Wykazało ono 1,20 ‰ alkoholu we krwi.

W.L. nie przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu. Wyjaśnił, że nie pamięta, co się wydarzyło, ponieważ wypił dużą ilość alkoholu.

Dochodzenie w tej sprawie toczyło się pierwotnie w kierunku przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. Zostały z niego wyłączone do odrębnego postępowania materiały dotyczące popełnienia przestępstwa z art. 288 k.k. W czasie orzekania w sprawie o wykroczenie, sprawa o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. była w toku - II K 124/14. Do sądu został wniesiony akt oskarżenia.

W aktach sprawy znajduje się informacja, że uprawomocniło się postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia w sprawie zniszczenia mienia - o przestępstwo z art. 288 k.k. Akta zostały przekazane policji w celu przeprowadzenia postępowania w kierunku wykroczenia z art. 86 § 1 k.w. Samo postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania również znajduje się w aktach sprawy. Podstawą decyzji procesowej był art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. Uznano bowiem, że czyn nie zawiera znamion przestępstwa z art. 288 k.k. Niestety z uzasadnienia nie wynika, dlaczego podjęto taką decyzję, ponieważ stanowi ono jedynie zrelacjonowanie faktu prowadzenia dochodzenia, zawiera opis czynu i powtórzenie stwierdzenia z sentencji.

We wniosku o ukaranie W.L. został obwiniony o to, że kierując samochodem osobowym nie zachował należytej ostrożności, stracił panowanie nad pojazdem, wjechał do przydrożnego rowu, powodując zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu, czyli o wykroczenie z art. 86 § 1 k.k.

Wyrokiem nakazowym z dnia 26 czerwca 2014 r., SR w Z. uznał W.L. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu i wymierzył mu karę grzywny 100 zł. Zasądził również koszty sądowe w wysokości 50 zł i opłatę - 30 zł. Od tego wyroku obwiniony wniósł sprzeciw, wnosząc o umorzenie postępowania.

Postanowieniem z dnia 7 sierpnia 2014 r. SR w Z. umorzył postępowanie w sprawie o wykroczenie z art. 86 § 1 k.w., ponieważ o ten sam czyn toczyło się postępowanie karne. W uzasadnieniu sąd trafnie wskazał, że kwalifikacja wykroczenia nie

uwzględniała faktu prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości (art. 86 § 1 k.w. zamiast § 2). Uznał jednak, że ze względów celowościowych prowadzenie postępowania w sprawie o wykroczenie nie jest konieczne. Sąd podniósł także, że i tak w przypadku ukarania za wykroczenie, wymierzona kara najprawdopodobniej nie podlegałaby wykonaniu na podstawie art. 10 § 1 k.w. „Treść rozstrzygnięcia sądu znajduje nadto uzasadnienie w dominującej na gruncie postępowania o wykroczenia zasadzie oportunistycznej, której istota sprowadza się do ścigania za wykroczenia ze względów utylitarnych (celowościowych).”

W aktach sprawy znajduje się także odpis wyroku skazującego w sprawie o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. z dnia 4 lutego 2015 r., II K 124/14. SR w Z. uznał w nim oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu i wymierzył mu karę grzywny w wysokości 120 stawek po 10 zł każda. Orzekł także środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 1 roku. Zasadził również od ukaranego koszty sądowe w wysokości łącznej 120 zł. Wyrok ten został zaskarżony przez obrońcę oskarżonego, jednak SO w L. wyrokiem z dnia 12 maja 2015 r. IV Ka 196/15, utrzymał go w mocy, uznając apelację za oczywiście bezzasadną.

8. II W 176/14, SR w K.

Sprawcą był mężczyzna A.B., lat 64, rozwiedziony, niekarany.

Spowodował on bezpośrednio zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Kierował samochodem osobowym w stanie nietrzeźwości i uderzył w inny samochód. Czyn ten wypełniał znamiona wykroczenia z art. 86 § 2 k.w. A.B. przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wyrokiem nakazowym z dnia 6 maja 2014 r., SR w K. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu wykroczenia i wymierzył mu karę grzywny w kwocie 500 zł. Obciążył go również kosztami postępowania w wysokości 100 zł (50 zł. zryczałtowane wydatki, 50 zł. - opłata). Następnie postanowieniem wydanym w tej sprawie uznał, że kara grzywny orzeczonej tym wyrokiem nie podlega wykonaniu na podstawie art. 10 § 1 k.w. W uzasadnieniu tej decyzji procesowej wskazano, że w sprawie II K 224/24 toczącej się o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. A.B. został skazany i wymierzono mu karę grzywny w wysokości 50 stawek dziennych po 20 zł

każda. Sąd przyjął, że taka sytuacja jest „typowym przypadkiem zbiegu kar, przewidzianym w art. 10 § 1 k.w.” i uznał, że to kara grzywny wymierzona za przestępstwo jako surowsza podlega wykonaniu.

W aktach sprawy o wykroczenie nie ma odpisu wyroku w sprawie karnej.

9. II W 761/13, SR w S.

Sprawcą był mężczyzna G.S., lat 40, kawaler, bezrobotny, niekarany.

Popełnił on czyn polegający na kierowaniu samochodem osobowym w stanie nietrzeźwości (1,31 mg/l i 1,29 mg/l). Podczas jazdy nie ustąpił pierwszeństwa przejazdu na skrzyżowaniu doprowadzając do zderzenia z jadącym prawidłowo pojazdem. Początkowo postępowanie przygotowawcze toczyło się o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. Następnie wyłączono z niego do odrębnego postępowania materiały dotyczące wykroczenia z art. 86 § 2 k.k.

G.S. przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wyrokiem nakazowym z dnia 5 grudnia 2013 r. SR w S. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu wykroczenia i wymierzył mu karę grzywny w wysokości 100 zł. Zasądził również od niego koszty postępowania w wysokości 80 zł (50 zł tytułem zryczałtowanych wydatków i 30 zł tytułem opłaty).

W aktach znajduje się odpis wyroku wydanego w sprawie o przestępstwo. SR w S., VI K 628/13, uznał w nim oskarżonego G.S. za winnego popełnienia przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. i wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 3 lat oraz karę grzywny w wysokości 20 stawek dziennych po 20 zł każda. Orzekł również wobec G.S. środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 3 lat. Zasądził także od niego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 390 zł tytułem kosztów postępowania (90 zł jako zwrot wydatków i 300 zł tytułem opłaty).

W postępowaniu wykonawczym VII Ko 414/14, SR w S. wydał postanowienie, w którym na podstawie art. 10 § 1 k.w. postanowił zaliczyć wykonaną karę grzywny orzeczoną za wykroczenie na poczet grzywny orzeczonej za przestępstwo.

10. IX W 552/14, SR w S.

Sprawcą był mężczyzna, D.K., lat 41, żonaty, posiadający wykształcenie podstawowe, malarz z zawodu, pracujący zawodowo, uprzednio karany z art. 178a § 1 k.k.

Popełnił on czyn polegający na tym, że kierował samochodem osobowym w stanie nietrzeźwości (1,61 mg/l i 1,63 mg/l) w ruchu lądowym bez uprawnień i bez wymaganych dokumentów. Wszczęto postępowanie przygotowawcze o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. Następnie wyłączono z niego materiały do odrębnego postępowania o wykroczenia z art. 94 i 95 k.w. W postępowaniu wykroczeniowym ustalono, że D.K. nie zachował należytej ostrożności w trakcie wykonywanego niewłaściwie manewru wyprzedzania, zmuszając prawidłowo jadącego innego kierowcę do zjazdu na pobocze, czym stworzył zagrożenie dla bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Ostatecznie zatem wnioskowano o ukaranie D.K. za wykroczenia z art. 94 § 1 k.w. i 86 § 1 k.w.

D.K. przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu. Wyraził chęć dobrowolnego poddania się karze.

Wyrokiem nakazowym z dnia 16 października 2014 r. SR w S. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanych mu wykroczeń i wymierzył mu uzgodnioną wcześniej karę 800 zł grzywny. Zasadził również od niego kwotę 150 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych.

W postępowaniu wykonawczym, II Ko 209/15, wydane zostało postanowienie, w którym na podstawie art. 10 § 1 k.w. sąd uznał, że wykonaniu podlega kara grzywny orzeczona w sprawie IX K 282/14 za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. W uzasadnieniu znajduje się informacje, że wyrokiem z dnia 17 października 2014 r. SR w S. uznał D.K. za winnego popełnienia zarzucanego mu przestępstwa i wymierzył mu karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 4 lat oraz karę grzywny w wysokości 80 stawek dziennych po 20 zł każda.

Następnie SR w R.M. , II Ko 163/15, umorzył postępowanie wykonawcze w zakresie rozłożenia grzywny orzeczonej za wykroczenie na raty, ponieważ D.K. w całości grzywnę tę uiszczył.

11. VII W 249/14, SR w J.

Sprawcą był mężczyzna B.K., lat 46, żonaty, właściciel gospodarstwa rolnego, niekarany.

Popełnił on czyn polegający na tym, że kierował samochodem osobowym, będąc w stanie nietrzeźwości (0,38 mg/l i 0,35 mg/l) i nie mając uprawnień do prowadzenia pojazdu.

Zostało wszczęte postępowanie w sprawie o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. Następnie wyłączono z niego do odrębnego postępowania materiały dotyczące popełnienia wykroczenia z art. 94 § 1 k.w.

B.K. przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wyrokiem z dnia 2 września 2014 r., SR w J. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu wykroczenia i wymierzył mu karę grzywny w wysokości 500 zł. Zwolnił B.K. od ponoszenia kosztów sądowych.

Sędzia przewodnicząca zarządziła (zarządzeniem) na podstawie art. 10 § 1 k.w. nie wzywać ukaranego do uiszczenia grzywny ze względu na to, że w sprawie karnej VII K 161/14 orzeczona została za przestępstwo surowsza kara grzywny.

Wydaje się, że taki sposób stwierdzenia, że grzywna wymierzona za wykroczenie nie podlega wykonaniu nie jest właściwy. Informacja taka bowiem nie dociera do ukaranego, który nieświadomy faktu, że nie ma obowiązku uiszczenia grzywny orzeczonej za wykroczenia, może sam podjąć kroki zmierzające do jej zapłacenia, np. zwrócić się o jej rozłożenie na raty czy po prostu ją zapłacić. Oczywiście w takiej sytuacji istnieją sposoby, aby nie doszło do podwójnego wykonania kary tego samego rodzaju. Jednak należy podjąć w tym celu kolejne kroki, wydać odpowiednie decyzje procesowe, co przedłuży niepotrzebnie postępowanie wykonawcze i zwiększa koszty postępowania.